

I N D E X

Sonum quæ corpora sūt apta efficere. l. 2. ti 78. & 81.
 Sonus & in aere, & in aqua deferri potest. l. 2. t. 79.
 Sonus in solo aere gignitur. l. 2. t. 79.
 Sonus in aqua minus, quam in aere deferretur. l. 2. t. 79.
 Sonus in aere veluti in proprio subiecto inest. l. 2. t. 79.
 Sonus quomodo in aere suscipiatur. lib. 2. t. 79. & 81.
 Sonum deferens aer quomodo vsq; ad auditum moueatur. l. 2. t. 82.
 Soni quæ sit causa generatiua. l. 2. t. 83.
 Sonantium corporum differentia ex quo dignoscantur. l. 2. t. 86.
 Sonus grauis, & acutus translative dicitur. l. 2. t. 86.
 Substantia quot modis dicatur. l. 2. t. 2.
T Actus est primus omnium sensuum. l. 2. t. 17.
 Tactus est alimēti sensus. probatur l. 2. t. 28.
 Tactus sensum exactum habent homines. l. 2. t. 94.
 Tactus vnus sensus est. Probatur l. 2. t. 103. & 128.
 Tactus sensorium obscurum est. l. 2. t. 111.
 Tactus mediū connatū esse debet. l. 2. t. 111.
 Tactus mediū caro est. Probatur lib. 2. t. 112. & 116.
 Tactus corpora dura absq; extrinseco medio non percipit. Probatur l. 2. t. 113. & 114.
 Tactus per extrinsecū mediū non eodē modo sentit, quo reliqui sensus. l. 2. t. 115.
 Tactus quas sentiat qualitates. l. 2. t. 119.
 Tactus sensorium quodnam sit. l. 2. t. 119.
 Tactus tangibile, & non tangibile percipit. l. 2. t. 120.
 Tactus per accidens recipit formas cū materia. l. 2. t. 121.
 Tactus animalibus ex necessitate inest. Probatur l. 3. t. 63.
 Talpa oculos, ac visum habet. l. 2. t. 111.
 Tactis sentētia de natura animæ. l. 1. t. 12.
V Egetatiuæ animæ definitio traditur. l. 2. t. 48. & 49.
 Vegetatiuæ animæ operationes quot sint. l. 2. t. 17.
 Vegetatiuæ animæ operationum quæ præcipua sūt. l. 2. t. 49.
 Vegetatiuæ animæ instrumentum quodnam sit. l. 2. t. 50.
 Vegetatiua pars animæ omnibus viuentibus inest. Probatur l. 3. t. 59.
 Visibile quot modis dicatur. l. 2. t. 66.
 Visibile vnum tantummodo est. l. 2. t. 66.
 Visio absque medio perspicuo illuminato fieri nequit. l. 2. t. 73.
 Viuentium quot sint gradus. l. 2. t. 17.
 Viuens quid constituat in esse viuente. l. 2. t. 16.
 Vox est sonus quidam animalis corporis. l. 2. t. 87.
 Vocem animalia duntaxat sanguinea producunt. Probatur. l. 2. t. 87.
 Vox in aëre animalium arteria. l. 2. t. 87. tex. 89.
 Vocis definitio traditur. l. 2. t. 90.
 Vox sonus significatiuus est. l. 2. t. 90.

EXPLANATIONIS.

Graviora errata corrigito.	errata corrigito.	errata corrigito.
Pag. 24. existentes	existens	95 animalis animalia
34 animo	anima	108 ocifam oc. ofam
51 habnes	habens	110 idem eidem
63 eum	eum	110 ad ac
71 ipsi	ipsa	117 animarum animatū
		121 & sensorio ex sensorio
		114 externe externo
		155 abhæret adhaeret
		177 appositas oppositas
		242 contest consistet

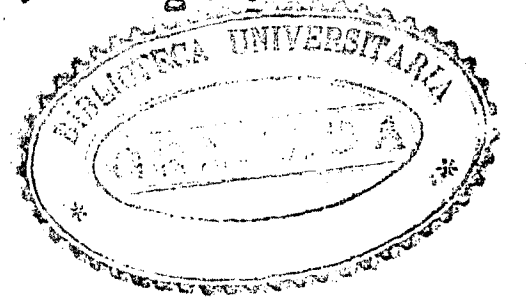
AUGUSTINI
 PALLAVICINI
 FRANCISCI FIL.

Patritij Genuensis

EXPLANATIO PARAPHRASTICA
 in duos Aristotelis libros

DE GENERATIONE,
 ET CORRUPTIONE.

In hac secunda Editione ab Auctore recognita, & castigata.

GENVÆ,

Ex Typographia Iosephi Pauonis. MDCXIV.
 SUPERIORVM PERMISSV.

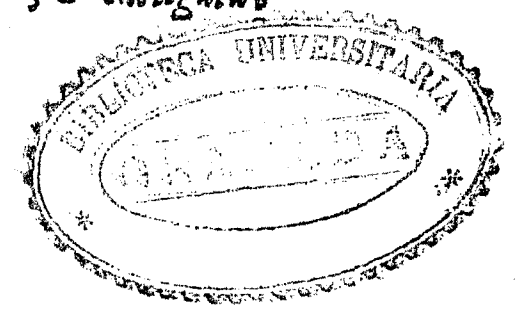
(2)

**AUGUSTINI
PALLAVICINI
FRANCISCI FIL.**
Patritij Genuensis

EXPLANATIO PARAPHRASTICA
in duos Aristotelis libros

**DE GENERATIONE,
ET CORRUPTIONE.**

In hac secunda Editione ab Auctore recognita, & castigata.

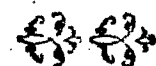

GENVÆ,
Ex Typographia Iosephi Pauonis. MDCXIV.
SUPERIORVM PERMISSV.

AUGUSTINO
SPINVLAE

EXCELLENTISSIMI AMBROSII
Belgicae Militiae Praefecti filio.

Augustinus Pallauicinus F.

NEQUE nouo, neque illaudabili
exemplo, praetermissis interim alie-
nis, domi quaesui, atque adeo inter
meos, cui lucubratam recens à me
Aristoteleam Paraphrasim dedicarem. Quan-
quam te ut appellarem potissimum, non tam con-
iunctione sanguinis factum est, quam amoris in
te mei argumento, & opinione indolis tuae. Nam
hoc etiam de te celebri omnium fama praedica-
tur, ad Illustrissimae domus tuae decora, ad bel-
lica Parentis facinora, quibus hic Heros ma-
gnorum

gnorum Ducum gloriam adæquavit, addere te
 priuatam ingenij, morumque laudem; quorum
 gratia Philippo Regi apprime charus in eius
 Aula, in isto, inquam, flore Europeæ nobilitatis,
 inter Epheborum Principes honorificentissime ap-
 pares. Quare optimum factu iudicavi, neque
 tibi, uti spero, erit ingratum, ut dum tu per te,
 maioresque tuos viam tibi adornas ad Regum
 benevolentiam, atque honorum fastigia, ego te
 interea in Philosophantium Lyceæ traducam,
 atque ad Philosophiæ Principem, cuius ductu
 summa quæque parantur, aditum veluti inter-
 pres aperiam. Vale.

AV-

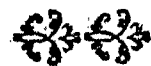

AVGVSTINI
 PALLAVICINI

EXPLANATIO
 PARAPHRASTICA.

IN LIBRVM PRIMVM.

De Generatione, &
 Corruptione.

DE Coelesti iam corpore
 æterno, atque immuta-
 bili, deque ipsis elemen-
 tis, ut hanc rerum vni-
 versitatem constituunt,
 & conflant, differuimus.

Nunc ¹ de ortu, ac interitu eorum,
 quæ à causis naturaliter agentibus, &
 ortum, & interitum patiuntur, statuere
 necesse est, ² atque varia communis rerum
 ortus, ac interitus causarum genera, eo-
 rumque perfectas definitiones cogno-
 scere distincte oportet. ³ Præterea de
 alteratione, & auctione, quid utraque sit

A de

Tex. 1.

De generatione autem, & cor-
 ruptione eorum, quæ natura
 generantur, & corrumpuntur,
² similiter de omnibus, & cau-
 sas diuidendum, & rationes
 ipsarum.

³ Amplius autem de altera-
 tione, & augmentatione, quid
 utrumque.

2 L I B E R

4 Et verum existimandum sit eandem esse naturam generationis, & alterationis, an se motam, vt distinctum est, & nominibus,

5 Antiquorum igitur hi quidem vocatam simplicem generationem esse inquit alterationem.

6 Hi vero alteram generationem, & alterationem.

7 Quicumque enim vnum aliquod dicunt esse vniuersum, & omnia ex vno generant, his quidem vtiq; necesse est generationem alterationem dicere, & quod proprie fit, alterari

8 Quicumque autem plures materias vna ponunt, vt Empedocles, & Anaxagoras, & Leucippus, his alterum.

determinare conueniens est, 4 atque id omnino inquirere, vtrum alteratio, & generatio, vt diuersis exprimuntur nominibus, ita, & diuersam, ac distinctam habeant essentiam. Primum igitur, an ortus, & interitus existant inuestigare oportet. Atque ne quis putet quaestionem hanc, vt potest de re notissima, vanam, ac superfluum esse, ex Veteribus non de fuisse, qui substantialem rerum ortum, ac interitum denegarent, ostendendum est. 5 Quidam ergo ex Veteribus Philosophis eam, quae simplex, ac substantialis generatio dicitur, idem esse cum alteratione aiunt. 6 Quidam vero aliud generationem, & aliud alterationem esse affirmant. 7 Nam qui vnicum rerum principium, ex quo gignantur omnia, statuunt, idque ens actum esse dicunt, generationem ab alteratione fecernere nequeunt, & quod proprie, absoluteque fit, alterari solummodo affirmare coguntur: quandoquidem principium, ex quo omnium substantia rerum constat, haud in propria substantia mutationem pati, sed in accidentibus duntaxat, quibus afficitur, asserant. 8 Qui autem plura inuehant principia, & elementa, vt Empedocles, Anaxagoras, & Leucippus generationem ab alteratione distinguere possunt, si ex horum principiorum coalitu res gigni, ipsidem vero

ma-

manentibus, & penes affectiones mutatis alterari dicant. 9 Quamobrem Anaxagoras propriam generationis, & alterationis vocem ignorauit, dum has mutationes temere confundit, & quod proprie oritur, ac interit alterari censeret. 10 Plura enim rerum elementa, ac principia haud ab alijs dissentiens ponit, quorum vno dici alteratio non potest. 11 Et quidem Empedocles quatuor inuehit corpora, seu materialia principia communi elementa consensu dicta, quibus mouentibus additis causis, vt concordia, & discordia sex numero esse ait. 12 Anaxagoras autem, Leucippus, & Democritus infinita asserunt principia. 13 Atque Anaxagoras ex quolibet extrahi, ac gigni quodlibet aduertens omnia ex similaribus partibus vt osse, carne, medulla, & alijs eiusdem rationis, ac nominis partes nactis, tanquam ex elementis oriri censeret. 14 Democritus vero, & Leucippus indiuisibilia quaedam statuunt corpora, ex quibus omnia esse composita dicunt: 15 atque haec numero infinita esse, & infinitis quoque formis, ac figuris praedita inquit, 16 ex quibus resultantia corpora ab inuicem differunt, ob varias, quas ipsa corpuscula obtinent figuras, & ob eum, quo sese ordinem, ac situm respiciunt. 17 At sectatores Anaxagorae om-

A 2 nino

9 Sed tamen Anaxagoras propriam vocem ignorauit: dicit enim quod fieri, & destrui idem constitit ipsi alterari.

10 Multa autem esse dicit elementa, quemadmodum, & alij.

11 Empedocles enim corpora quidem quatuor; omnia autem cum mouentibus sex numero.

12 Anaxagoras autem, & Leucippus, & Democritus infinita.

13 Hic enim ea quae sunt similia partium, elementa ponit, vt os, carnem, medullam, & alia, quorum vniuscuiusque vniuoca est pars.

14 Democritus autem, & Leucippus ex corporibus indiuisibilibus alia componi inquit.

15 Haec autem infinita, & multitudinem, & formis esse.

16 Ipsa autem a seipsis differre his, ex quibus sunt, & positione, & ordine horum.

17 Contrarie autem videntur

dicere Anaxagorici Empedoclei.

18 Hi enim inquit ignem & aquam, & aerem, terram elementa quatuor, & simplicia esse magis, quam carnem, & os, & talia similium partium.

19 Illi autem hæc quidē simplicia, & elementa esse, terram autem, aquam, & ignem, & aerem composita.

20 Omni seminariū enim esse horum.

21 Ijs igitur, qui ex vno omnia constituunt, necesse est dicere generationē, & corruptionem alterationem: semper enim subiectum manet vnum, & idē; tale autem alterari dicimus.

22 Ijs autem, qui genera multa faciunt, differre à generatione alterationem:

23 coeuntibus enim, & dissolutis generatio contingit, & corruptio.

24 Ideo dicit Empedocles hoc modo:

25 Quod nullius natura est, sed solum mixtio, & fœdus mixtorum.

a S. Thomas.

nino dissentiunt ab ijs, qui Empedocle sequuntur. 18 Hi enim terram, aquam, aerem, & ignem quatuor elementa esse dicunt, eaque simplicia magis esse putant, quam os, carnem, aliaque similes nata partes. 19 Illi verò similia hæc corpora simplicia, atq; elementa esse arbitrantur, terram autem, aquam, ignē, & aerem ex ijs tanquam ex elementis componi; 20 quandoquidem similia hæc corpora omnium rerum elementa, ac semina existant. 21 Qui igitur ex vno principio constare omnia dicunt, ortum, ac interitum alterationem esse affirmare coguntur. Semper enim in quacunq; mutatione idem, atq; vnum permanet subiectum in propria haud quaquā substantia mutatum, quod cum accidit, vniuscuiusq; rei tota permanente substantia, fieri tantummodo alterationem asserendum est. 22 Qui autem plura admittunt principia, & elementa generationem ab alteratione distingui fateantur necesse est: 23 quandoquidem generatio coeuntibus elementis accidat, iisdem verò dissolutis corruptio. 24 Quāobrem sic ait Empedocles:

25 *Nullius est natura: sed ipsa Mixtio, mixtorumq; prius diuisio solum.*

hoc est, nullius rei forma perpetua, ac perennis est, sed omnis elementorum mixtione aduenit, eorundemq; dissolutione.

lutione abscedit. 26 Ex quibus manifestum est, & Veteres Philosophos de ortu, ac interitu rerum sic loqui debuisse, vt proprijs consentirent principijs, itaq; vt Empedoclis testimonio ostendimus, vel inuitos loquutos fuisse.

27 Et si verò hi Philosophi generationē quid aliud ab alteratione esse affirmare cogantur, ea tamen proferunt, quibus tollere omnino alterationem videtur. 28 Id autem rectè à nobis dici facile est perspicere. Nam quemadmodū quiescente substantia, & nullo pacto mutata, penes ipsam magnitudinem mutationem fieri cernimus, quæ accretio, & diminutio vocatur: 29 eodem modo, & permanente substantia penes affectiones, & qualitates mutationem fieri contingit, quæ alteratio dicitur. 30 Sed tamen ex his, quæ plura inducentes principia dicunt, alterari quicquam impossibile est. 31 Etenim affectiones, quarum accessu res alterari dicimus elementorum esse formas censent, vt calidum, frigidum, album, nigrum, siccum, humidum, molle, durum, & alia huiusmodi. 32 Vnde sic ait Empedocles:

33 *Albentem penitus Solem, calidumq; videri.*

Est imbrem inter cuncta nigrum, simul atq; rigentem.

Hoc est, ignem substantialiter album, & cali-

26 Quod igitur proprius sit sermo eorum suppositioni ita loqui, manifestum est, & quod dicunt hoc modo.

b *Philoponus Alexander apud Philoponum.*

27 Necesse autem est, & his dicere generationem esse aliquid præter alterationē, impossibile tamen est secundū ea, quæ ab eis dicuntur.

28 Hoc autem quod dicimus rectè, facile est videre.

Quemadmodum enim videmus, quiescente substantia, in ea transmutationē fieri secundum magnitudinem, quæ vocatur augmentatio, & diminutio,

29 sic & alterationem.

30 Sed tamē ex quibus dicuntur plura principia facientes vno, impossibile est alterari.

31 Passiones enim per quas hoc dicimus contingere, differentiarum elementorum sunt: dico autem, vt calidum, frigidum, album, nigrum, siccum, humidum, molle, durum, & aliorum vnumquodq;

32 Vt inquit Empedocles:

33 Solem album videri, & calidum omniquaq; in brē autem in omnibus caliginosū, & rigidum.

calidum esse, aquam verò nigram, & frigidam. ³⁴ Atq; similiter, & de reliquis affectionibus pronunciat, ac definit. Præterea, & id quoque putant Veteres elementa, quæ dictis afficiuntur qualitatibus, & formis, eò quòd prima rerū initia sint, perpetua, & immortalia esse. ³⁵ Quoniam igitur nec ex igne effici aqua potest, nec aqua ex terra, nec aliud quoduis elementum in aliud commutari, neq; profectò ex albo quicquam fiet nigrum, aut è molli durum, eademq; & in cæteris ratio est. Quare nec vlla poterit alteratio fieri, ³⁶ cum aliud alteratio non sit, quàm in his affectionibus existens mutatio. Nec mirari quispiam debet si plura inducentes elemēta, ac principia alterationem tueri nequeant.

³⁷ Nam omnis mutatio ex contrario in contrarium fit, atq; semper vna contrarijs subiicienda materia est, siue ad locum mutatio fiat, vt latio, siue ad magnitudinem, vt accretio, & decretio, siue ad qualitates, vt alteratio. Sic enim perpetuum contraria edunt bellum, ac sese ab eodem excludere subiecto conātur. At si contraria distincta possideant subiecta, nulla assignabilis erit ratio, ob quam inter se pugnare debeant: vnumquodq; enim in propria existens regione, in qua saluari dumtaxat potest, alterius haud contrarij molietur interitum.

Quare

Quare si plura statuatur principia, quemadmodum censebant Veteres, alteratio nō erit, quæ inter oppositas qualitates mutatio est. ³⁸ Præterea & id necesse omnino est, hoc vnum subiectum, & alterationem simul esse. ³⁹ Si enim alteratio sit, & vnum quoq; subiectum elementum, vnaq; rerum omnium erit materia, quæ ad inuicem transmutari queunt, inter oppositas existente qualitates pugna, quæ vnicum requirit subiectum, pro cuius possessione decertatio fiat. ⁴⁰ At si subiectum vnum est, & alterationem quoq; esse oportet, sese ab eodem subiecto expellentibus qualitatibus, quæ simul esse nequeunt. Qui igitur plura inducūt principia, tollere omnino alterationem coguntur.

At Empedocles non modo ijs, quæ sēsu manifesta sunt, sed proprijs quoq; dictis repugnantia profert. ¹ Nam ex se inuicem transmutari elementa posse, & ipsis renitentibus sensibus negat, sed ex his omnia tantummodò fieri dicit. ² Præterea cum amicitia res antea dissipatas colligit, vnoq; fædere iungit, atq; simile quoddam ex rerum permixtione coalescit corpus, quod spherum vocant, nullis præditum affectionibus, ac differentijs, rursus fædere ob litis imperium violato proflire elementa, ac gigni, eaq; ex confusa illa rerum permixtione

³⁸ Amplius autē similiter est necesse esse hoc, & alterationem.

³⁹ Si enim alteratio est, & subiectum vnum elementum, & vna omnium materia habentium ad inuicē transmutationem:

⁴⁰ Et si subiectum vnum est, alteratio est.

Tex. 2.

¹ Empedocles igitur ipse videtur contraria dicere, & ad apparentia, & ad seipsum.

² Simul enim non dicit alterum ex altero fieri elementorum vllum, sed alia omnia ex his.

a S. Thomas. Auerroes.

³ Simul autem, cum in vnum iunxerit naturā omnem, præter licet, ex vno fieri rursus vnumquodque, ita vt ex vno aliquo per differentias scilicet quasdam separatis, & passionibus, factum sit, hoc quidē aqua, illud autem ignis.

³⁴ Similiter autem determinat, & in reliquis.

³⁵ Quapropter si non sit possibile ex igne fieri aquam, neque ex aqua terram, neq; ex albo nigrum erit aliquid, neque ex molli durum, eadem autem ratio, & de alijs:

³⁶ Hoc autem erat alteratio.

³⁷ An, & manifestū est, quod semper vnam contrarijs supponendū materiā siue transmutetur secundum locū siue secundum augmētationem, & diminutionem, siue secundum alterationem.

tione segregata affectiones quasdam, ac differentias nancisci, quibus hoc quidem fiat aqua, illud verò ignis, eorum, quæ dixit oblitus enunciat. 4 Etenim Solem album, & calidum esse, atq; terram grauem, & duram inquit. 5 Quamobrè his ablatis affectionibus, ac differentijs (neq; enim eas de nouo genitas abire, atq; amitti repugnat) ex aqua fieri terram, & aquam ex terra, & similiter aliorum vnumquodq; elementorum ex aliò effici elemento necesse erit. 6 Atq; hoc non modo confusa illa rerum permixtione dissipata continget, sed etiam in hoc rerum statu, ob contrarias agentibus elementis affectiones, & qualitates, quæ remoueri ab eis, atq; auferri queunt. 7 Statuere enim oportet ex ijs, quæ dixit Empedocles, elementorum prædictas differentias aduenire singulis pene diebus, atq; abire posse: inter sese adhuc amicitia, & lite pugnantes, quæ, & aliquando simul coire elementa proprijs amissis differentijs, & denuò iisdem recuperatis seiungi, ac prodire fecerunt. 8 Ob hanc verò causam ex illo rerum aceruo, in quo nullæ cernebantur differentia singula sunt orta elementa. 9 Neq; enim cum permixtum, & confusum erat vniuersum ignem, aerem, aquam, & terram actu, & distincte continebat, sed vnus quoddam naturæ corpus

4 Quemadmodum dicit, Solè album, & calidum, terram autem grauem, & duram.

5 Ablatis igitur his differentijs (sunt enim auferibiles genite) manifestum est, quod necesse est fieri, & terram ex aqua, & aquam ex terra, similiter autem, & aliorum vnūquodque:

6 Et non tunc solum, sed & nunc, cum trāsmutantur passionibus.

7 Sunt enim ex quibus dicit Empedocles possibiles aduenire, & separari rursus, præsertim aduersantibus ad inuicem adhuc lite, & amicitia:

8 Ideoq; & tunc ex vno generata sunt:

9 Non enim ignis, & terra, & aqua existētia adhuc, vnum erat omne.

pus vndiq; simile existebat, cuius singulæ partes quascumq; sine vllò discrimine differentias poterant suscipere.

Præterea 1 & in eo quoque defecit Empedocles, quod ex ijs, quæ dixit haud satis constat, 2 vtrum sit elementorum statuendum principium confusum illud rerum chaos, an potius ipsum ab ijs, quæ prodeunt elementis igne, terra, aere, & aqua, vt à proprijs dependeat principijs. 3 Etenim quatenus rerum chaos, vt materia subiicitur, ex eoq; transmutatione facta ignis, ac terra posiliunt, proprium elementorum principium statuendum videtur, cum ea sit materialis conditio principij, vt ex ipso cætera fiant: 3 quatenus vero coeuntibus elementis confusum efficitur chaos, eoque dissoluto prodeunt, ac gignuntur elementa, ex ijs vt prioribus, ideoq; principijs rerum chaos informe constitui necesse est, cum id iure principium dicendum sit, quod simplex magis est, atque in dissolutione rerum manet. Igitur omninò defecit Empedocles haud statuens elementa ne, an ipsum rerum chaos asserendum principium esset.

Iam satis patet ex Veteribus non defuisse, qui simplicem, ac substantialem rerum ortum, atq; interitum denegare ausi sint.

B Quare

Tex. 3.

1. Incertum autem, & vtrum principium ipsorum ponendum vnum, an multa, dico autem, & terram, & coordinata horum:

2. Philoponus.

2. secundum enim quod, vt materia supponitur, ex quo mutata per motū fiunt ignis, & terra, & aqua, vnum est elementum:

3. secundum autem quod hoc quidem ex compositione fit, coeuntibus illis, illa autem ex dissolutione, magis elementa quatuor illa, & priora natura

Tex. 4.

1 Omnino itaq; de generatione, & corruptione simplici dicendum est, vtrum est, aut nō est, & quomodo est, & de alijs simplicibus motibus, puta de augmentatione, & alteratione.

Tex. 5.

1 Plato igitur solum de generatione scrutat⁹ est, & de corruptione quomodo existant in rebus, & de generatione, non omni, sed de ea, quæ est elementorum.

2 Quomodo autē carnes, aut ossa, aut aliorum quid taliū, nihil.

3 Amplius neq; de alteratione quomodo existant in reb.

4 Omnino autem præter ea, quæ superficie tenus, de nullo aliquis institit, præter Democritum: hic autē videtur quidem de omnibus curasse.

5 Iam vero in eo, quod est quomodo, differt.

6 De augmentatione enim nullus quidē determinavit, vt diximus quod non, & quis dicat, quod adueniente simili, augmentantur.

Quare tenendum in præsentia est de simplici, ac substantiali rerum ortu, atq; interitu differere, vtrum sit, nec ne, & quo pacto sit: tum etiam de simplicibus alijs motibus, vt de accretione, & alteratione dicendum est.

Sed antequam hanc determinare quæstionem aggrediamur, quid generationis nomine intelligendum sit Veterum opinionem refellentes, qui indiuisibilia vnionem corporum generationem vocabant, demonstrare oportet.

Plato igitur de ortu solum, atq; interitu quo modo rebus competant differuit. Nec de rerum omnium ortu loquutus est, sed de eo, quo ipsa dumtaxat elementa gignuntur. ² Quo modo verò carnes, aut ossa, aut aliud quippiam tale fiat, nihil dixit. ³ Præterea nec de alteratione, & accretione quo modo in sint rebus quicquam egit. ⁴ Atque nemo ex antiquis Philosophis de vllō mutationem genere accurate, sed superficialia tantum ratione differuit, excepto Democrito, qui rerum omnium cognitionem tradere conatus est: et si cuiusque mutationis rationem, ac modum explicans ab ea maxime sententia, quam tuemur, discrepet. ⁶ De accretione autem nihil, vt diximus viro Philosopho dignum quisquam definiuit, sed solum

solum id, quod excogitare quiuis facile potest, accretionem rei similis accessione fieri, quoniam simile ei debeat alimentum reddi, in cuius vertitur substantiam. ⁷ Quo tamen pacto id fieret, quantum opus erat non explicarunt. ⁸ Nec de mixtione, nec de alia consimili mutatione, vt de actione, & passione dixerunt, quoniam modo hoc quidem agat, illud verò naturales affectiones patiatur. ⁹ At Democritus, & Leucippus indiuisibilia varijs prædita figuris inducentes corpora ex his alteratione, & generatione tuentur. Nam horum coitione corporum res gigni, eorundemque dissolutione interire aiunt, tum verò alterari, cum in ipsa compositione penes ordinem, ac situm hæc variè commutantur corpora. Hac vero potissimum ratione moti infinita, eaque varijs prædita figuris induxerunt corpora. ¹⁰ Quicquid apparet, id verū esse existimabant, quæ autem apparent contraria, & diuersa, peneque infinita videntur, vt opinionum comprobat varietas. Quare infinita, varijsque instructa figuris esse concludebant corpora, vt horum transpositione res alio, & alio modo afficerent sensum, idque contingeret, non solum vnus, vel minimæ accessione particulæ, sed earum, quæ insunt penes ordinem, ac situm mutatio-

7 Quomodo autem hoc, non ultra.

8 Neque de mixtione, neque de aliorum, vt ita dicam, vllō, vt de ipso agere, aut ipso pati, quomodo hoc quidem agit, illud vero patitur secundum naturales factiones.

9 Democritus autem, & Leucippus facientes figuras alterationem, & generationem ex his faciunt, segregationem quidem, & cōgregationem generationem, & corruptionem; ordine autem, & positione alterationem.

10 Quoniam autem existimabant verum esse in apparente, contraria autem, & infinita sunt ea, quæ apparent, figuras infinitas fecerunt, ita vt transmutationibus ipsius compositi idem contrarium videatur alijs, & alijs, & transmutetur pauco immixto; & omnino aliud appareat vno transmutato.

ne facta. ¹¹ Atque hoc modo ex iisdem litteris varie copulatis oritur omnis diuersitas in dictionibus, quibus comædia, & tragædia constat.

Quoniam, ¹ igitur ferè omnes arbitrantur aliud generationem, & alterationem esse, atque res quidem gigni, ac interire, dum coeunt, ac secernuntur indiuisibilia corpora, alterari autem, cum penes affectiones, & qualitates accidit mutatio, de his differere, & cum diligentia contemplari oportet. ² Hæc enim plures, easq; rationis haud fines egredientes difficultates habent. ³ Nam si generatio sit corporum indiuisibilium congregatio multa sequuntur incommoda, & impossibilia, vt in progressu patebit.

⁴ E contrario autem ijs, qui generationem aliud quid esse pronunciant, multa occurrunt argumenta, quæ non parum negotij faceffunt. ⁵ Aut enim si aliud quicquam esse generationem dicamus è rerum natura generationem tollimus, aut ipsam cum alteratione confundimus. ⁶ Sed (quamquam) difficilia hæc sint, pro viribus tamen soluere enitendum est.

Id ¹ autem primò constituere oportet, num ad subeundas mutationes, de quibus agimus, ortum, accretionem, alterationem, aliasq; oppositas mutationes indiuiduas fateri magnitudines necesse

esse sit, an verò nullæ tales magnitudines in rerum natura existant. ² Hoc enim quamplurimum interest ad statuendum quo pacto res gigni, augeri, & alterari queant. ³ Deinde si indiuiduæ conceduntur magnitudines, vtrum ne corpora sint, vt Democritus, & Leucippus assererant, an potius plana, & superficies, vt Plato in Timeo docuit. ⁴ Hoc igitur ipsum, vt alio quoque diximus loco, naturalia corpora vsquè ad plana, & superficies dissolui rationis egreditur metas. ⁵ Quare consentaneum rationi magis erit indiuiduas corporeas magnitudines asserere, ex quibus naturalia constent corpora. ⁶ Etsi hæc perabsurda quoq; videatur opinio. ⁷ Nam qui corporeas inuehunt magnitudines, quoniam pacto res gignantur, & alterentur explicare facillime possunt, cum, vt diximus, censeant res alterari ob indiuisibilium conuersionem corporum, quæ alio, & alio ipsorum contactu, ordine, ac situ, differentijsq; figurarum mutatis accidit. ⁸ Vnde & Democritus aiebat colorem, cæterasq; affectiones haud fixum, & stabile in rebus esse obtinere, sed tum apparere, cum proprium ordinem corpuscula, & positionem variant. ⁹ At qui naturalia corpora ex superficiebus conficiunt, & in eas resoluunt, nullam harum mutationum, probabilem causam afferre queunt,

² Differt enim hoc plurimum;

³ Et rursus si magnitudines impassibiles, vtrum, vt Democritus, & Leucippus, corpora hæc sunt, an, vt in Timeo, plana.

⁴ Hoc igitur ipsum, vt & in alijs diximus irrationabile est vsq; ad plana dissolueret;

⁵ Quapropter magis rationabile fuerit corpora esse indiuisibilia.

⁶ Sed & hæc multam habent irrationabilitatem.

⁷ Attamen & hos alterationem, & generationem contingit facere, vt dictum est, versione, & contactu transmutantes idem, & figurarum differentijs;

⁸ Quod quidem facit Democritus: quapropter & colorem non dicit esse, versione enim colorari.

⁹ Ijs autem, qui in plana diuidunt, non amplius: nihil enim fit præter solida, compositis secundum latitudinem, passionem enim non possunt generare aliquam ex ipsis.

¹¹ Ex eisdem enim tragædia, & comædia fit litteris.

Tex. 6.

¹ Quoniam autem videtur ferè omnibus esse aliud generationem, & alterationem, & generari quidem & corrumpi, quæ congregantur, & disgregantur, alterari autem mutatis passionibus, de his insistentes speculari oportet.

² Dubitationes autem habent hæc, & multas, & rationabiles.

³ Nam si generatio est congregatio, multa accidunt impossibilia.

⁴ Sunt autem rursus rationis alia cogentes, nec faciles, vt dissoluatur quod non contingit aliter se habere, si generatio non sit congregatio:

⁵ Aut omnino non est generatio, aut, si est, alteratio est.

⁶ An, etsi hoc dissoluere sit difficile, tentandum.

Tex. 7.

¹ Principium autem horum omnium est, vtrum sic, & generantur, & alterantur, & augumentantur, & quæ sunt, & his contraria patiuntur, primis magnitudinibus existentibus indiuisibilibus, aut nulla est magnitudo indiuisibilis.

queunt, cum ex superficiebus non nisi solidum quid, mathematicum, & sine materia, nulliusque physicæ qualitatis particeps oriatur. ¹⁰ Hanc verò ob causam hi Philosophi à veritate magis aberrarunt, quæq; manifesta sunt minus cernere potuerunt, quoniam experiētiam, quæ philosophiæ parens est, neglexerūt, & à rebus, quæ sub sensum cadunt ad mathematicas, & intelligibiles contemplationem auocarunt. ¹¹ Quamobrem qui diutius circa rerum naturalium, ac sensibilibus speculationem versati sunt, eiusmodi principia, quibus facilè adaptentur ea, quæ sub sensum cadunt, perspicere magis, & statuere possunt. ¹² Qui verò à mathematicis disciplinis profecti communes dumtaxat rationes considerantes, consultis haud quaquam sensibus, & experiētiam adhibita fides naturales contemplatur, ad paucos respicientes effectus, quibus earum innotescit quidditas, temere, & absq; diligenti perscrutatione de rebus naturalibus enunciant.

Ex i quibus manifestum est quātum differant in veritatis inuestigatione, qui res naturales earū sensibilibus obseruat effectibus considerant, & qui haud proprijs, sed communibus, abstractisq; rationibus vtuntur. ² Etenim Plato ex eo prebat indiuiduas esse magnitudines,

nes, quod aliter sequeretur ideam trianguli in plures triangulos diuidi, quod tamen repugnat ideæ, quæ suapte natura indiuisibilis est. ³ Democritus verò proprijs, atq; naturalibus idem rationibus persuadere conatur, quemadmodū in progressu patebit. Sic autem arguit ad indiuiduas statuendas magnitudines. ⁴ Si corpus vnumquodq; ex indiuiduis corpusculis conflatum non est, sensibile aliquod fateri corpus, seu magnitudinem oportet, quæ in omnes partes diuisibilis sit, & suapte natura in omnes partes diuidi queat. ⁵ At si diuisio hæc in actum reducatur, quidnā erit id, quod diuisionem effugit? ⁶ Si enim omni ex parte diuisibile corpus est, idq; corpori sensibili suapte natura competit, nullū vtique accidit impossibile ex eo, quod actu aliquando in omnes partes diuisum esse dicamus, siue rota simul diuisio fiat, siue tantum successiue accidat. Neque enim vllam sequitur absurdum, si id, quod actu esse potest, in actu aliquando esse ponamus. ⁷ Quare & si per medium posse diuidi corpus asseramus inconueniens non erit, si per medium actu diuisum sit. ⁸ Atque eodem modo si corpus suapte natura omni ex parte diuisibile sit, nullum sequetur absurdum ex eo, quod actu in omnes partes diuisum existat, ⁹ quemadmodū nec si in

³ Democritus autem videbitur vtique proprijs, ac naturalibus rationibus persuaderi: manifestum autē erit, quod dicimus, procedentibus.

⁴ Habet enim dubitationē, si quis ponet corpus quoddā esse, & magnitudinem omniquaque diuisibilem, & hoc possibile.

⁵ Quid enim erit, quod diuisionem effugit?

⁶ Si enim omniquaque diuisibile est & hoc possibile sit, siue simul sit hoc omnino diuisum (& si non simul diuisum sit,) siue hoc fiat, nullū erit vtique impossibile.

⁷ Quapropter & secundū ipsum medium similiter:

⁸ Et omnino etiam, si omni ex parte natura est diuisibile, quamuis sit diuisum, nullum erit impossibile factum:

⁹ Quoniam neq; si in decem

¹⁰ Causa, quare minus possunt confessa vidēre, in experiētia est.

¹¹ Quapropter quicumq; magis versati sunt in naturalibus, magis possunt supponere talia principia, quibus multa possunt complicare.

¹² Qui autem ex multis rationibus minime contemplatiui existentium sunt, ad pauca insipientes facilius enunciant.

Tex. 8.

¹ Videbit autem quis, & ex his, quantum differunt, qui naturaliter, & qui logice considerant.

² De eo enim, quod est, indiuisibiles esse magnitudines, hi quidem inquit, quod ipse triangulus multa erit.

millia decies millies diuisa fuerint. vllum est impossibile, et si forsitan nullus vti que diuidet.

20 Quoniam ergo omni quaque tale est corpus, diuidatur.

21 Quid igitur erit reliquum? magnitudo?

22 Non enim est possibile; non erit quippiam non diuisum, erat autem omni quaque diuisibile.

23 At vero, si nullum erit corpus, neque magnitudo, diuisio autem erit, aut ex punctis erit, & sine magnitudine ea erit, ex quibus componitur, aut nihil prorsus: quare, & si generabitur ex nihilo, & si erit compositum, & ipsum vti que vniversum nihil, nisi apparet.

24 Similiter autem, & si fuerit ex punctis, non erit quantum.

si in infinita infinites diuisum fuerit. Quamquam fortasse reperiatur nemo, qui eius modi corpus in omnes actu partes diuidat. 10 Quoniam igitur sensibile corpus omni ex parte diuisibile est, ipsum in omnes actu partes diuisum esse ponamus. 11 Quidnam erit id, quod facta diuisione remanet? an magnitudo? 12 At hoc impossibile est. Neque enim corpus, ac magnitudo in omnes actu partes diuisionem recepisset; supponimus autem vnamquamque magnitudinem suapte natura diuisibile esse. 13 Quod si id, quod facta diuisione remanet, nec corpus, nec magnitudo est, aut ex punctis diuisio erit, aut ex nihilo. Si ex punctis, magnitudine carebunt ea, ex quibus conflatur corpus, atque ex ijs constabit magnitudo, quæ sunt magnitudinis expertia. Si vero ex nihilo contingat diuisio, ex nihilo fiet corpus, atque ex nihilo erit compositum; ex ijs enim vnumquodque fit, ex quibus constat. Quare & ipsum vti que totum sensibile corpus nihil erit, sed quandam essentiam dumtaxat umbram, & imaginem habebit. 14 Præterea si corpus, & magnitudo constet ex punctis, expertis magnitudinis erit, at hoc manifestam inuoluit contradictionem, ergo ex punctis esse corpus, & magnitudo nequit. Sequela maioris probatur, nam si ex punctis conflatum corpus magnitudinem

dinem haberet, ijs detractis imminueretur magnitudo, & additis augetur. 15 At cum in eadem sese magnitudine tangunt puncta, & simul existunt, vnaque magnitudo est, maius haud ipsum reddunt corpus. 16 Si enim in duas, vel plures partes dissecetur continuum, pluraque auferantur puncta, nec maius, nec minus totum redditur continuum, quam prius esset. 17 Quare etsi omnes ablatæ partes, omniaque simul existant puncta, haud vnquam efficiunt corpus, quod magnitudinem habere queat. 18 Verum si quis dicat peracta diuisione quasdam particulas relinqui similes ramentis, quæ è nonnullis dissectis corporibus decidere videmus, itaque corpus aliquod è magnitudine abscedere, eadem redibit quaestio, quoniam modo diuisibile id fit, quod corpore dissecto excidit. 19 Quod si id, quod abscedit, corpus non fit, sed forma quædam, & affectio separabilis, ipsaque magnitudo ex solis concrescat punctis, aut quibusdam alijs sese tangentibus indiuiduis, 20 idem fateri cogimur absurdum ex ijs magnitudinem constare, quæ sunt magnitudinis expertia. 21 Præterea si diuisa magnitudine remanent puncta, a quoniam occupant locum? Occupare quidem necesse est, quoniam ex ijs conflata magnitudo in loco inerat. At quomodo

C

ca

27 Quando enim tangebant se in vna magnitudine, & vna erat magnitudo, & simul erat, nihil faciebant maius ipsum totum:

16 Diuiso enim in duas, vel plura, neque maius, neque minus est ipsum totum, quam prius.

17 Quare si etiã omnes simul positæ fuerint, nullam faciunt magnitudinem.

18 Sed, & si quid, veluti ramentum, diuiso corpore fit, & sic ex magnitudine corpus quoddam ab eadem ratio, illud quomodo diuisibile.

19 Si vero non sit corpus, sed forma aliqua separabilis, aut passio, quod recessit, & est ipsa magnitudo puncta, vel tactus hoc patientes:

20 inconueniens est ex non magnitudinibus magnitudinem esse.

21 Amplius autem vbi erunt & immobilia, & mota puncta? a Philoponus.

ea, quæ nullam dimensionem habent, vendicare sibi locum apta sunt? Manifesta contradictio hæc est, ergo ex diuisione magnitudinis haudquaquam supersunt puncta. Deinde aut relicta mobilia sunt puncta, aut immobilia. Ne dicas immobilia, quo modo enim ad constituendam magnitudinem moueri poterunt? Nec mobilia esse affirmes, quoniam solis corporibus ad locum ferri competit, ergo puncta non sunt, quæ diuisa magnitudine existunt. ²² Deniq; ea, quorum interuentu fit tactus, semper differunt ab ijs, quæ se tangunt, vt inductione manifestum est, idemque in diuisione accidit, vt quæcumque diuidi penes aliquid distinctum soleant. Si ergo medijs punctis sese magnitudines tangunt, ac diuisionem subeunt, quid aliud præter puncta in quacumque magnitudine assignabile erit? Quare diuisa magnitudine haud relinquuntur puncta, sed alia, penes quæ tactus, & diuisio fiat. ²³ Hæc igitur ijs accidunt absurda, qui sensibile vnumquodq; corpus omni ex parte diuisibile asserunt. ²⁴ Quamobrem si fieri nequit vt ex affectionibus sese tangentibus, aut punctis magnitudo, & corpus sensibile constet, ex indiuiduis necessario corpusculis, & magnitudinibus conflatum erit, quarum coalitu, abscessuque rerum ortus, ac interitus

²² Tactusq; semper vnus duorum quorundam, tanquam existente aliquo præter tactum, & diuisionem, & punctum.

²³ Si itaque quis ponat quoduis, aut quantumuis corpus omniquaque diuisibile, hæc omnia accidunt.

²⁴ Quapropter si quidem est impossibile ex tactibus aut punctis esse magnitudinem, necesse est corpora indiuisibilia esse, atq; magnitudines.

tus perficiantur. ²⁵ Verum & ij, qui indiuidua hæc astruunt corpora, maximis, ac pluribus premuntur difficultatibus, de quibus sufficienter alibi consideratum est. ²⁶ Sed quæ afferunt argumenta in præsentia dissoluere oportet, vt proposiram de rerum ortu, ac interitu controuersiam dijudicemus. Quamobrem iterum, quam Democritus proposuit dubitatio repetenda est.

Aduertendum autem est omne corpus sensibile secundum quamlibet sui partem diuisibile, & indiuisibile esse. ¹ Nam potentia diuisibile est, quia omnis in eo assignabilis pars subire diuisionem potest; ² actu vero indiuisibile, quia diuidi actu secundum quamlibet sui partem nequit. Non enim corporis sensibilis vnaquæq; pars, ita diuidi potest, vt amplius nulla diuisibilis remaneat, sed quacumq; diuisione facta ulterior semper fieri diuisio potest. ⁴ At corpus sensibile secundum quamlibet sui partem diuisibilem potentia non esse, sic Democritus probare conatur. ⁵ Si fieri potest, ^a vt corpus sensibile omni ex parte diuidatur, diuisum actu omni ex parte aliquando existat, non quidem vt simul actu secundum quamlibet diuisum partem, atque indiuisum sit, sed vt prorsus omni ex parte diuisum fiat. ⁶ Iam quid præter puncta diuisio-

C 2 ne

²⁵ At vero, & hæc ponentibus non minus accidit impossibile, consideratum autem est de his in alijs.

²⁶ Sed hæc soluere tentandum est: quapropter rursus a principio dubitationem dicere oportet.

Tex. 9.

1. Omne igitur corpus sensibile esse diuisibile secundum quodcunque signum, & indiuisibile non est absurdum:

2. Hoc enim potentia diuisibile,

3. illud vero actu existit.

4. Esse autem simul omniquaque diuisibile potentia impossibile videtur esse.

5. Si enim possibile, & si fiat, non tamen vt sit simul ambo actu, indiuisibile, & diuisum, sed diuisum secundum quoduis signum:

a S. Thomas.

6. nihil igitur erit reliquum,

7 & in incorporeum corruptum erit ipsum corpus,

8 & generabitur utiq; rursus, aut ex punctis, aut omnino ex nihilo.

9 Et hoc quomodo erit possibile?

10 At vero, quod diuidatur in separabiles, & semper in minores magnitudines, & in semotas, & separatas manifestum est.

11 Neque itaq; successiue diuidenti erit infinita in minutas partes sectio, neque simul possibile est esse diuisum secundum omne signum, (non enim possibile est) sed vsq; aliquid.

12 Necessè est igitur infecabiles inesse magnitudines inuisibiles,

13 & præsertim si erit generatio, & corruptio, hæc quidem segregatione, illa vero congregatione.

14 Ratio igitur, quæ cogere videtur esse magnitudines infecabiles, hæc est.

15 Quod autè latet obratiocinans, & qua latet dicamus.

ne corporis facta remanet? 7 Necessè quidem fateamur est in ea dissolui corpus, quæ expertia corporis sunt. Et quoniam ex iisdem constat vnumquodque penes quæ dissolutio fit, 8 ex punctis, aut ex nihilo profus oriri corpus sensibile oportet. 9 At hoc quisnam fieri posse constanter dicet? 10 Manifestum præterea est sensibile corpus in eas diuidi partes, quæ per se, ac seorsim existere queunt, & in minores perpetuè magnitudines, quæ distantes loco, & seiunctæ consistunt, quousq; sectio ad exigua perueniat corpora, quæ amplius pati diuisionē apta non sint 11 Quare nec is, qui successiue diuidit in infinitum procedit, nec fieri potest, vt secundum quamlibet partem sensibile diuisum existat corpus, sed in eas tandem incidit sectio partes, quæ diuidi ulterius nequeunt. 12 Necessè igitur est indiuiduas fateri magnitudines, quæ ob exiguitatem oculorum effugiant sensum, Solisq; dumtaxat lumine percussæ appareant. 13 Atq; has insuper magnitudines astruere ortus, ac rerum integritus videntur, cum ijs coeuntibus gignantur omnia, iisdemq; secretis intereant. 14 Hæc autem Democriti ratio est, quæ nos ad indiuiduas asserendas magnitudines vrget. 15 Sed latens est in hoc argumento aperiendus error.

Assero

16 Assero igitur quoniam in magnitudine haudquaquam actu insunt puncta, quæ simul cohæreant, partim quidem magnitudinem in omnes partes esse diuisibilem, partim verò non esse. Etenim magnitudo secundum quamlibet partem, sic diuisa non est, vt amplius nulla diuisibilis remaneat. 17 Atq; si hoc fateamur, etiam vbique actu, & in qualibet magnitudinis parte inesse punctum fateri cogimur, sicq; necessario diuisionem magnitudinis ad nihil terminari. 18 In quacunque enim assignabili parte actu inerit punctum, ac proinde, aut ex affectionibus sese tangentibus, aut ex punctis magnitudo constabit. 19 At verò magnitudo, potentia, & quadam successione in omnes partes diuisibilis est 20 in quacunque enim eius parte sumere punctum licet, in quo diuisio fiat, omniaque eiusdem conditionis puncta sunt, vt in ijs fieri diuisio possit. 21 Accepto autem puncto, in quo diuisio contingit, immediatum aliud sumi punctum nequit, in quo similiter accidat diuisio. 22 Neq; enim simul cohærent in magnitudine puncta, actuq; proinde in quacumq; eius parte non insunt. 23 Quod si secundum actu inexistens punctum diuisibilis magnitudo esset, & secundum aliud quoq; punctum cohærens diuidi posset, cum eadem

16 Quoniam enim non est punctum puncto contiguum esse omniquaq; diuisibile. est quidem vt inest magnitudinibus, est autem vt non.

17 Videtur autem quædo hoc positum fuerit, & vbique, & omni in parte punctum esse: quare necessè est diuisam esse magnitudinem ad nihil.

18 Vbiq; enim esse punctum, quare aut ex tactibus, aut ex punctis esse.

19 Hoc autem vt inest, in omni parte est,

20 quia vnum vbique est, & omne vt vnumquodque.

21 Plura autem vno non sunt.

22 Cōsequenter enim non sunt, quare non omni in parte.

23 Si enim secundum medium est diuisibilis, & secundum contiguum punctum erit diuisibilis.

eadem ratione magnitudo in omnibus actu punctis subire diuisionem queat.

²⁴ At hoc falsum est, neque enim simul coherent in magnitudine puncta. ²⁵ Atque si id esset, in puncta magnitudinem diuidi, aut ex punctis esse conflatam asserere oporteret. Quare in omnes partes sic diuisibilis magnitudo erit, ut in quacumque accepta parte diuidi queat, perpetuaque efficiatur diuisio, haud tamen sic erit diuisibilis, ut in omnem actu partem esse diuisa possit: quandoquidem non actu, sed sola potentia continet puncta, in quibus fieri diuisionem magnitudinis contingit. ²⁶ Ex his patet rerum posse congregationem, & secretionem consistere: ²⁷ verum nec ex indiuiduis corporibus coagmetari omnia, nec in indiuidua resolui, cum plura inde emergant absurda, nec fieri omnem in partem sensibilis diuisionem corporis, ut coire simul, ac secerni queant

²⁸ (id enim eueniret, si puncto haereret punctum) ²⁹ sed in parua, semperque minora corpora dissolui, atque ex paruis, ac minoribus perpetuo coalescere. Quares quo modo in magnitudine in sit potentia, quae actualem partium diuisionem respicit, & quo modo in actum reducatur? Respondeo ¹ in magnitudine duplicem posse considerari potentiam: alteram quidem ad completam diui-

diuisionem ratione cuius ita sit diuisa magnitudo, ut diuidi ulterius nequeat: alteram vero ad incompletam diuisionem, ratione cuius ita diuidatur magnitudo, ut nunquam deficiat diuisio, sed perpetuo, ac semper fieri possit. Iam magnitudo essentialem habet potentiam ad posteriorem diuisionem, tanquam ad proprium, & adaequatum actum, eaque existente incolumis seruetur magnitudo. At priorem diuisionem, ut quid propriae destructiuum entitatis respicit, eaque si contingat seruari magnitudo, & consistere nullo modo potest. Quare magnitudinis potentia, tum in proprio diuisionis actu existit, cum ita diuiditur, ut diuidi ulterius perpetuo queat: quemadmodum, & diem actu adesse dicimus, non quia totus simul adsit, sed quia eius aliqua praesente parte assignari alia potest, quae aduenire debeat.

At verò ¹ licet corporum coalitum, & secretionem fateamur, asserendum tamen est, nec simplicem, ac perfectum rerum ortum coeuntibus corporibus fieri, nec interitum iisdem secretis, ut qui Democritum sequuntur aiunt, ² nec alterationem corpusculis penes ordinem, ac situm mutatis accidere. ³ Etenim id ipsum est, in quo errant: Atque simplex, substantialis ea recte generatio, & corruptio

²⁴ Hoc autem non: non enim est contiguu in signo, aut punctum puncto,
²⁵ hoc autem est diuisio, aut compositio.

²⁶ Quare est, & congregatio; & segregatio,

²⁷ sed neque in impartibilia, & ex impartibilibus (multa enim sunt inconuenientia) neque ita, ut omni in parte diuisio facta sit:

²⁸ (si enim esset contiguu punctum puncto, hoc utique esset)
²⁹ sed in parua, & minora est segregatio & congregatio ex minoribus.

Tex. 10.

¹ Sed non simplex, & perfecta generatio congregatione, & segregatione determinata est, ut quidam aiunt:

² eam vero, quae in continuo est, transmutationem alterationem.

³ Sed hoc est, in quo errant omnia: est omnis generatio simplex, & corruptio, non congregatio, & segregatio,

Sed cum mutatum fuerit ex hoc in hoc.

4 Alij autem putant alterationem esse omnem talem mutationem.

5 Hoc autem differt: nam in subiecto, hoc quidem est secundum rationem, illud autem secundum materiam.

6 Quando igitur in his fuerit transmutatio, generatio erit, aut corruptio:

7 quando autem in passionibus, & secundum accidens, alteratio:

8 Quæ autem segregantur, & congregantur, facile corruptibilia sunt:

9 Si enim in minores aquas aqua diuisa sit, citius aer generatur, si autem congregata sit, tardius.

10 Magis autem erit manifestum in sequentibus; nunc autem tantum determinatum sit,

ruptio dicitur, quæ haud coagmētatis, ac dissolutis corporibus fit, sed tū verè accidit, cum ex hoc in hoc mutatur quidpiam, & substantia gignitur, ac interit. 4 Alij verò omnem eiusmodi mutationem alterationem esse putant.

5 At hoc haud ita se habet. Nā in quouis naturali composito altera quidem pars habet rationem formæ, à qua essentia, ac definitio dependet, altera autem rationem materiæ. 6 Cum igitur in his accidit mutatio, ita vt materia vnam abiciat formam, & alteram suscipiat, substantialis productionem formæ generationem, abiectionem verò corruptionem vocamus. 7 Quod si in affectionibus, & accidentibus manente substantia contingat mutatio, factam alterationem esse dicimus. 8 Verum id ingenuè fateri oportet partium coalitum, & diuisionem non nihil ad rerum interitum facere, quatenus ea, quæ in minutiores partes dissecta sunt, quia minus resistunt, corruptioni magis patent, quæ autem collectiora, & grandiora existunt, quia acrius obluantur, corruptionem diutius inhibent. 9 Magna enim aquarum vis collecta in aerem tardius vertitur, in plures verò guttulas diuisa citius formam aeris patitur. 10 Sed de his alibi commodiori oblata occasione dicemus. Illud autem

in

in præsentia ratum, ac firmum sit, generationem corpusculorum coniunctionem non esse, quam Democritus, eiusque sectatores tuebantur.

His iactis fundamentis, quidque substantialis ortus, ac interitus nomine intelligere oporteat statuto, speculandum est, vtrum aliquid propriè, & simpliciter, totaq; substantia gigni, ac interire queat, an propriè quidem nihil, sed omnia secundum quid solum, & ex aliquo fiant. 2 Quemadmodum si Socratem ex ægroto fieri sanum, atque ex sano ægrotum, aut ex magno paruum, & ex paruo magnum dicamus, sicque aliæ similes mutationes contingant. Ita verò insurgunt Veteres ad substantialem auferendam generationem. 3 Si daretur generatio simpliciter, fieret aliquid ex non ente simpliciter, ipsumque non ens, tanquam materia ad rerum constitutionem concurreret: at hoc absurdum, & impossibile est, ergo generatio simpliciter dari nequit. Ante cedens patet. 5 Nam generatio secundum quid ex non ente aliquo fit, vt cū ex non albo fit album, & ex non bono bonum, quare & generatio simpliciter ex non ente simpliciter erit. Ex terminis enim proprium sortitur generatio nomen, atque si generatio simpliciter dicitur, ens, & non ens, quibus ipsa de-

D

finitur

quod impossibile est generationem esse congregationem, qualem quidam aiunt.

Tex. II.

1 Determinatis autem his, primo speculandum, vtrum sit aliquid quod generatur simpliciter, & corrumpitur, an propriè quidem nihil semper autem ex aliquo, & aliquid.

2 Dico autem, vt ex laborante sanum, & laborans ex sano, aut paruum ex magno, & magnum ex paruo, & omnia alia hoc modo.

3 Si enim simpliciter erit generatio, simpliciter vtiq; fiet ex non ente.

4 Quare verum fuerit dicere, quod inest quibusdam ipsum non ens.

5 Quædam enim generatio ex non ente aliquo, vt ex non albo, aut ex non bono, simplex autè ex simpliciter non ente.

finitur simpliciter sumere oportet. Sed impossibile, & absurdum esse aliquid ex non ente simpliciter gigni, sic Veteres probant. 6 Ipsum simpliciter ens, aut significat primum, ac supremum genus in vnoquoque predicamento, aut ens commune indicat, omnia continens predicamenta, ac proinde simpliciter non ens, aut negationem totius entis vniuersaliter sumpti significat, aut negationem entis, quod in aliquo predicamento, vt supremum continetur genus. Vtrumuis dicatur, asserere oportet generationem ex nihilo fieri. 7 Nam si in substantia ens pro supremo illius predicamenti sumamus genere, substantiæ generatio ex non substantia fiet. Aut ergo hæc non substantia aliquod ex alijs predicamentis est, aut nullum ex eis. Si dicas esse aliquod aliorum predicamentorum, ergo affectiones, & accidentia separari à substantia, & absque ea consistere possunt, quod tamen impossibile est. 8 Cui enim substantia, & hoc aliquid non competit, nec ei cæterorum predicamentorum vllum, vt qualitatem, quantitatem, aut vbi competere posse, clarum est, cum substantiæ adminiculo fulciantur accidentia, eoq; dempto reliqua tolli funditus oporteat. 9 Si verò dicas non substantiam ex alijs predicamentis nullum esse, purum ex neces-

sira-

6 Ipsum autē simpliciter, aut primum significat secundum vnumquodq; predicamentorum ipsius entis, aut vniuersale, & omnia comprehendens.

7 Si igitur primum, substantiæ erit generatio ex non substantia:

8 Cui verò non inest substantia, neq; hoc, manifestum est, quod neq; aliorum vllum predicamentorum, vt neq; quale neq; quantum neq; ipsum vbi; separabiles enim essent passionibus à substantijs.

9 Si autem non ens omnino, negatio erit vniuersaliter omnium;

fitate non ens erit. 10 Quare ex nihilo substantiæ generationem esse fateri cogimur, si ipsum non ens pro substantiæ negatione sumamus. At verò si per simpliciter non ens totius entis vniuersaliter sumpti negationem significemus, etiam ex nihilo substantia fiet. Quare si ex non ente simpliciter esse generationem dicamus, ex nihilo quicquid simpliciter fit oriri, admittamus oportet. Quis autem id sine rubore fateri audeat? ergo absurdum, & impossibile est generationem ex non ente simpliciter fieri. 11 Sed de his latius in Physicis dubitatum simul, atque definitum fuit. Verum & in præsentia quoq; breuiter dicamus oportet, partim quidem omnia ex non ente simpliciter fieri, partim vero ex ente simpliciter. 12 Etenim fiunt omnia ex materia, quæ ipsum simpliciter ens, & hoc aliquid in potentia est, atque eo destituta, priusquam gignatur, existit. Quare propositam soluentes dubitationem dicimus, haud omnia ex simpliciter non ente fieri, quoniam ex materia fiunt, quæ ad ipsum simpliciter ens in potentia est: atque ex non ente simpliciter omnia gigni, quoniam ex materia gignuntur, quæ actu simpliciter ente priuata est. Neque enim purum videtur nihil, sed potentia simpliciter ens, & medium quid inter simpliciter ens, &

D 2 non

10 Quare ex nihilo necesse est id generari, quod generatur;

11 De his igitur in alijs dubitatum est atq; determinatum sermonibus amplius, breuiter autem, & nunc dicendum est, quod aliquo quidem modo ex non ente simpliciter generatur, modo autem alio ex ente semper.

12 Ipsum enim potentia ens, actu autē non ens necesse est præexistere, dictum utroque modo.

13 Quod autem, & his determinatis admirabilem habet dubitationem, rursus diligenter est inquirendum quomodo est simplex generatio, siue ex potentia ente, siue etiã quodammodo aliter.

Tex. 12.

1 Dubitabit enim aliquis, an sit substantiæ generatio, & huic, sed non talis & tanti, aut ipsius ubi. eodem autem modo, & de corruptione.

2 Si enim quid generatur, manifestum est, quod erit potentia substantia aliqua, actu autem non, ex qua generatio erit, & in quam necesse est id transmutari, quod corrumpitur.

3 Vtrum igitur inerit quid huic aliorum actu? dico autem, ut nunquid erit quantum, aut quale, aut ubi id quod potentia solum est hoc, & ens, simpliciter autem, non hocine, neq; ens.

4 Si enim nihil, sed omnia potentia, & separabile accidet id esse, quod sic est non ens, & insuper quod maxime timentes erant, qui primi philosophati sunt, ex nullo generari præexistente.

a S. Thomas.

5 Si autem hoc quidem, esse hoc aliquid, aut substantiam, nõ existet, sed aliorum quidpiam prædicamentorum erunt,

non ens. 13 Sed his determinatis id rursum exacte disquiramus oportet, quod miram habet ambiguitatem, quoniam pacto simplex generatio sit, siue ex ente in potentia, siue alio quouis modo fiat.

Dubitabit enim aliquis, an proprie gignatur, ac intereat substantia, & hoc aliquid? Neq; enim de alteratione, quæ ad quale, nec de accretione, quæ ad quantum, nec de latione, quæ ad ipsum terminatur ubi licet ambigere. 2 Et sane si quid gignitur, quandam fateri cogimur naturam, quæ substantia non actu, sed potestate sit, ex qua ut subiecto generatio fiat, & in quam id transmutari queat, quod interit. 3 Vtrum igitur huic naturæ, quæ hoc aliquid, & substantia potestate est, actu verò, & simpliciter, nec substantia, nec hoc aliquid videtur, ex alijs prædicamentis quidpiam actu inerit, ut quale, aut quantum, aut ubi, an potius nihil? 4 Si hæc natura, a quam materiam dicimus, actu habet nihil, sed omnia potestate est, id, quod actu nullum ens est, separabile erit, atque in rerum natura subsistet, idque præterea accidet, quod maxime horruerunt ij, qui philosophari ceperunt, ex nihilo omnia præexistente gigni.

5 Quod si materia substantia quidem, & hoc aliquid potestate sit, sed actu ex alijs prædicamentis quidpiam habeat, affe-

affectiones, & accidentia, ut antea quoque diximus, ab ea, quæ actu substantia est, seiungi, ac seorsim existere poterunt. At hæc absurda, & impossibilia sunt, vana ergo prioris difficultatis allata solutio est, substantiam ex materia gigni, quæ potestate substantia sit.

Atque ut facilius difficultatis huius pateat solutio, aliud quoddam adnectendum dubium est, quo declarato, ac soluto prioris quoque difficultatis elucescet veritas.

Id igitur speculari, ac scire enitendum est, quam ob causam perpetua, ac perenni successione eorum ortus, ac interitus existant, a quæ, & penes substantiam, & penes affectiones, & accidentia oriuntur, & occidunt.

Quoniam vero duplex rerum ortus, atq; interitus causa est, altera quidem efficiens, vnde motus principium est, altera autem materialis, ex qua præexistente res fiunt, & constant, materialem dumtaxat perpetuæ generationis causam contemplari oportet. 2 Efficiens autem, quo nunquam rerum ortus, ac interitus deficiunt, quemadmodum ex libris apparet, in quibus de motu egimus, esse duplex videtur. Aliud quidem per totam æternitatem immobile, ut mouens primum, à quo vnus æternus, ac perpetuus exit motus. Aliud verò

quemadmodum diximus separabiles passiones a substantijs.

Tex. 13.

Et de his igitur quantum fieri potest tractandum est, & quæ causa sit, ut generatio sepe sit, & quæ simpliciter, & quæ secundum partem;

a Philoponus.

• S. Thomas.

Tex. 14.

1 Cum autem sit causa, vnã quidẽ vnde principium motus esse diximus, vnã autem materia, talem causam dicere oportet.

2 De illa enim dictum est prius in de motu sermonibus, quod est illud quidẽ immobile per omne tẽpus, hoc vero quod mouetur semper.

verò semper mobile, vt cæleste corpus, quod perennem, & continuam successionem motuum efficit. ³ Atq; de primo quidem, & immobili principio exacte differere ad primum Philosophum spectat. ⁴ De eo autem, quod perpetuo agitatum motu cætera mouet, posterius contemplandum est, cum cælestis motione corporis quæcumque in sublunari hoc mundo existunt indiuidua perpetua oriri successione, atque interire, æternamque seruare speciem docebimus.

Quamobrem ¹ in præsentia materialem dumtaxat afferre causam oportet, ob quam rerum ortus, atq; interitus deficere nequeant. ² Hac enim perpetuæ generationis cognita causa patebit, quonam modo proposita de simplici rerum ortu, atque interitu solui difficultas queat.

Congrua ¹ verò, ardua que emergit dubitatio, quam ob causam generationi semper cohæreat generatio, & altera alteram subinde sequatur. ² Etenim corruptio in non ens abit, atque non ens esse nihil videtur, quandoquidem nec substantia, nec qualitas, nec quantitas, nec vbi, nec vllum aliud accidens esse non ens queat. ³ Iam ergo si perpetuo aliquid gignitur, atque interitum patiens in nihilum cedit, mirum profecto

³ Horum autem de immobili quidè Principio distinguere prioris est philosophiæ.

⁴ De eo autem, quod propterea quod continuemouetur, alia mouet, posterius assignandum est, quæ talis eorum, quæ singularia dicunt, causa est.

Tex. 15.

¹ Nunc autem eam, quæ vt in materia specie ponitur, causam dicamus, ob quam semper generatio, & corruptio non deficiunt secundum naturam:

² Simul enim forsitan hoc fiet manifestum & de eo, quod nunc dubitatum est, quonam pacto oporteat dicere de simplici generatione, & corruptione.

Tex. 16.

¹ Habet autem dubitationem idoneam, & quæ causa sit, vt connectatur generatio:

² siquidem quod corrumpitur ad non ens abit, non ens autem nihil est, neque enim quid, neq; quale, neq; quantum neq; vbi ipsum non ens.

³ Si igitur semper aliquid eorum, quæ sunt, abit, cur non consumptum est iam dudum, & inane ipsum vniuersum?

ctò est, quod tota rerum vniuersitas nondum exinanita, & consumpta sit, ⁴ finita existente materia, ex qua omnia gignuntur corpora. Quare cum id non appareat, fateamur necesse est, haud perpetuo rerum generationes accidere. ⁵ Dices, etsi ea, quæ intereunt, penitus euanescent, semper tamen gignendis rebus materiam superesse, propterea quod interminata, & infinita sit. At hoc impossibile videtur, quoniam in Physicis demonstratum est nullam actu magnitudinem infinitam esse. ⁶ Instabis ² materiam infinitas potentia continere partes, atque in eas perpetuò diuidi posse, sicque æternam rerum generationem effici. At quæro de hac diuisione, qua partes ab ipsa auferuntur materia, vtrum in eas contingat partes, quæ æquales, aut maiores sint, an potius in eas, quæ minores perpetuò fiant? Si æquales, aut maiores semper detrahantur partes, ipsa tandem consumetur materia, cum vnumquodq; finitum æqualium detractione partium, quæ haud sese includant, consumatur. ⁷ Si verò minores semper auferantur partes, afferere oportebit hanc ob causam generationem rerum deficere nunquam posse, quia id, quod gignitur existat perpetuò minus. ⁸ Hoc verò contingere non videmus, sed qui hoc tempore

⁴ siquidem finitum est id, ex quo fit, eorum, quæ generantur vnumquodq;

⁵ Non enim propterea quod infinitum id sit, ex quo generatur non deficit: hoc enim est impossibile, actu enim nullum infinitum

⁶ potentia autem ad diuisionem.
a S. Thomas.

⁷ Quare oportebat hanc solè non esse deficientem, quoniã generatur quiddam semper minus.

⁸ Nunc autem hoc non videmus.

tempore nascuntur homines ijs æquales sunt, qui transactis temporibus oriebantur. Quamobrem fateri necesse est haud perpetuam, ac perennem rerum generationem esse, sed proprium aliquando terminum, ac statum nancisci.

Quoniam¹ ergo, nec materiae actualis infinitudo, nec eiusdem in partes infinitas diuisio perpetuae generationis, atque interitus causa est, omnino censere oportet generationis, ac interitus perennem, æternamq; seruari successionem posse, quia generatio vnus sit alterius interitus, & vnus interitus, alterius generatio sit. Ortui enim, atque interitui haud quaquam obnoxia rerum materia est, & perfectio, proprioq; actu destituta ab omni seiuncta forma existere nequit, & ad plures simul formas vltimò complentes suscipiendas inepta videtur. Quare dum vnā formam abijcit materia, alteram, ne pereat, suscipit, & dum suscipit vnā, alteram, ne duas retineat formas, abijcit.² Sic igitur existimādum est materiae naturam veram, & adæquatam esse causam, ob quam & simpliciter, ac penes substantiam aliquid gigni, atq; interire possibile sit, & perpetua rerum generationis, ac interitus seruari successio queat. Si enim actualis generationis, atque interitus

exi-

existentiæ, perennisq; successionis causam quæras, ad ipsam te conferas efficientem oportet causam, motione cuius, & oriri omnia, actuque interire, & perpetuò sic fieri accidit. Ex his patet quomodo allatæ difficultates ad generationis, atq; interitus existentiam, perennemque successionem euertendam solui queant. Nam ad posteriorem difficultatem, dico id, quod genitum est, cum interit, in nihilum haud cedere, sed in aliud ens abire, quod intereunte priori gignitur, sicque non absumi materiam, sed perpetuò eandem seruari, & abeuntium, ac succedentium formarum vicissitudinem in se recipere. Ad priorem autem difficultatem assero ex materia substantiam gigni, quæ potestate dumtaxat substantia est, quam efficere aggreditur agens, actu verò alia substantia, quæ ad transmutationem agentis interit. Ea enim est materiae natura, vt cum vnā suscipit formam, ad quam in potentia est, abijciat alteram, quam actu habet.

Quoniam¹ verò vnā, eademq; mutatio est,² qua in substantijs hoc quidem gignitur, atque illud interit, hoc verò interit, illudque gignitur, id considerandum non iniuria est, quam ob causam alia quidem sine additione, & simpliciter gigni, ac interire dicamus,

E

alia

Tex. 17.

¶ Quocirca, propterea quod huius corruptio alterius est generatio, & huius generatio alterius est corruptio, incessabilem necesse est transmutationem esse.

¶ De eo igitur quod est generationem & corruptionem simpliciter semper esse circa vnumquodq; entium hanc existimandum est sufficientem omnibus causam.

Tex. 18.

¶ Propter quid autē hæc quidem simpliciter dicuntur generari, & corrumpi, illa autē non simpliciter, rursus considerandum: siquidem idem generatio, quidem huius, corruptio autem huius, & corruptio quidem huius, generatio autem huius:

a Philoponus.

alia autem cum additione, & secundum quid ortum, ac interitum pati afferamus. ² Hæc enim loquendi consuetudo aliquam profectò rationem postulat. ³ Dicimus namque simpliciter quædam, & non solum hæc gigni, ac interire, quorum generationem, ac interitum simpliciter vocamus, ut cum oriri, & mori animal accidit; ⁴ quædam verò haud simpliciter, sed solum secundum quid gigni, ac interire affirmamus, ⁵ eadem ratione, qua in affectionibus, & accidentibus eum, qui addiscit, non simpliciter fieri, sed scientem dicimus. Atque hoc modo nec mutatio, qua semen interit, simpliciter interitus, nec ea, qua gignitur cadaver, generatio simpliciter vocatur. ⁶ Quoniam igitur, ut definiendo sæpe diximus, alia quidem hoc aliquid significant, ac simpliciter etiam dicuntur, alia verò minime hoc aliquid, esseque simpliciter entia videntur, hanc sanè ob causam id euenit, de quo dubitatum modo est. ⁷ Etenim plurimum refert^a hunc ne, an illū accipiamus terminum, ad quem mutatio tendit, quoque habito propriam speciem, ac nomen suscipit. ⁸ Quamobrem mutatio, qua oritur ignis absolutè, ac simpliciter generatio dicitur, qua autem desinit esse terra, haud simpliciter, & absolutè, sed alicuius,

² Quærit enim hoc aliquam rationem.

³ Dicimus enim quod corrumpitur nunc simpliciter, & nõ solum hoc, & hæc quidè est generatio simpliciter, hæc autem corruptio:

⁴ hoc autem generatur quidè aliquid, non autem simpliciter generatur.

⁵ Dicimus enim discentem fieri quidem scientem, fieri autem simpliciter non.

⁶ Quemadmodum igitur determinauimus sæpe, dicentes, quod hoc quidem significat hoc aliquid, hoc autem non, propter hoc contingit, quod quæritur.

⁷ Differunt enim ea, in quæ transmutatur id, quod transmutatur.

⁸ *Philoponus Alexander apud Philoponum.*

⁸ Puta forte quæ in ignem est via, generatio simpliciter, corruptio autem alicuius est, puta terræ.

alicuius, seù terræ interitus vocatur. ⁹ Eodemque modo mutatio, qua terra gignitur, non quidem simpliciter, sed alicuius generatio dicitur, qua autem desinit esse ignis, absolutè, ac simpliciter interitus, haud autem alicuius censetur. ¹⁰ Quemadmodum, & Parmenides opinatus est, qui duo rerum elementa, ac principia inuexit, nempe ignem, & terram, quorum alterum hoc aliquid, & simpliciter ens, alterum absolutè non ens vocabat. ¹¹ Nihil verò interest, siuè ens, & non ens terram, & ignem, siuè alia quædam statuamus. ¹¹ Nunc enim eorum perpendimus sententiam, qui ens, & non ens posuerunt, de ijs haudquaquam solliciti, quæ sic appellare consueuerunt. ¹³ Atque hoc pacto censendum est mutationem, quæ ex non ente ad simpliciter ens tendit, simpliciter generationem dici, eam verò, quæ ex ente ad non ens absolutè ducit, interitum absolutè vocari. ¹⁴ Quicumque igitur ens, & non ens asserunt, siue terram, & ignem, siuè quædam alia, hoc quidem interire simpliciter, illud verò gigni aiunt. ¹⁵ Atque hic vnus modus est, quo ex Veterum philosophorū sententia differt, alia simpliciter, & absolutè, alia secundum quid solum gigni, ac interire. ¹⁶ Alio autem modo, ut propriam afferamus sententiam, ex differen-

⁹ Terræ autem generatio, aliqua generatio, generatio autem non simpliciter, corruptio autem simpliciter, puta ignis.

¹⁰ Sicut Parmenides dicit, duo ipsum ens, & non ens inquiens, ignem, & terram.

¹¹ Hæc autem, aut alia talia supponere nihil differt.

¹² Modum enim quærimus, sed non subiectum.

¹³ In non ens igitur simpliciter est corruptio simplex, in simpliciter autem ens generatio simplex.

¹⁴ Quibus igitur determinata sunt, siue igne, & terra, siue alijs quibusdam, horum erit hoc quidem ens, hoc autem non ens.

¹⁵ Vno igitur modo differt in hoc, simpliciter scilicet generari, & corrumpi à non simpliciter.

¹⁶ Alio autem modo materia, qualiscumque; utique sit.

tijis eorum, quæ oriuntur, & occidunt, ob loquendi consuetudinem in ortu, ac interitu rerum allata difficultas facile dissolui potest. ¹⁷ Quæcumque etenim entia hoc aliquid significant, magis nobiliores, perfectioresve substantiæ videntur. ¹⁸ Quæcumque verò priuationem magis, & hoc aliquid minus expriment, imperfectiores, ignobilioresve substantiæ sunt, potiusque non entis, quàm entis appellatione digna videntur. ¹⁹ Atque hoc modo calor ens perfectius, ac nobilior forma est, frigus autem imperfectius est, ignobiliorve censetur forma, & ad ipsum relatum calorem priuationis meretur nomen. ²⁰ His verò differentijs ignis, & terra differunt, licetq; ambo simpliciter entia sint, maiori tamen, ac minori ab inuicem nobilitate discrepant. Quapropter existimandum est, eam mutationem absolute, ac simpliciter generationem, ac interitum dici, quæ ad perfectiores, ac nobiliores substantias tendit, eam verò secundum quid solum, & cum additione ortum, ac interitum vocari, quæ ad imperfectiores, ac ignobiliores substantias ducit.

Deniq; ¹ vulgares homines, qui sensuum dumtaxat innixi fide iudicant, ex eo, quod entium alia subiaceant sensui, alia autem sensum effugiant, varium

¹⁷ Cuius enim magis differentia hoc aliquid significant, magis substantia est;

¹⁸ Cuius autem priuationem non ens.

¹⁹ Puta si calidum prædicamentum aliquod, & forma, frigiditas autem priuatio.

²⁰ Differunt autè ignis, & terra his differentijs.

Tex. 19.

¹ Videtur autem multis magis sensibili, & non sensibili differre.

rium loquendi explicant modum, quo in ortu, ac interitu rerum vtimur. ² Cum enim mutatio ab ente parum sensibili ad ens sensibile tendit, simpliciter, & absolute generationem fieri dicunt, tum verò interitum accidere, cum sensibile ens esse desinit, aliudque sensibile minus oritur. ³ Ens namq; id simpliciter appellant, quod sensu percipitur, id verò non ens, quod sensu comprehendere nequit. ⁴ Quemadmodum & scibile quidem ens, haud autem scibile non ens esse dicunt, ⁵ sensuum operationem scientiæ obtinere virtutem, ac naturam existimantes. ⁶ Præterea vt animalia tamdiu existere, ac vitam ducere putant, quandiu sentire possunt, sensu enim propriam sortitur animal naturam: ⁷ ita & entia eatenus esse dicunt, quatenus cadere sub sensum queunt, veritatem modo quodam sectantes, dum scibile ens esse iudicant, sed clarum admittentes errorem, dum sensus, ac mentis cognitionem confundunt. ⁸ Ex his clarè patet id, quod est simpliciter gigni, ac interire ab ijs diuersimodè usurpari, qui & vulgarem hominum opinionem, & ipsam respiciunt veritatem. ⁹ Cum enim transmutatio ex terra in aerem fit, vulgares homines, quoniam sensibus conspiciunt magis terra, quam aer est, terram

simplici-

² Quando enim in sensibile transmutata fuerit materia generari inquit: quando autem in non manifestam, corrumpi.

³ Ens enim, & non ens, eò quò sentiatur, & non sentiatur determinantur.

⁴ Quemadmodum scibile quidem ens, ignotum autem non ens,

⁵ sensus enim scientiæ habet virtutem.

⁶ Quemadmodum igitur illi ipso sentire, vel ipso posse, vivere, & esse existimant;

⁷ ita & ipsas res, modo quodam præsequentes veritatem, idè autem dicentes non verum.

⁸ Contingit itaq; secundum opinionem, & secundum veritatem aliter, & generari simpliciter, & corrumpi.

⁹ Spiritus enim, & aer secundum sensum quidem minus sunt, ideo, & quæ corrumpuntur simpliciter in hæc transmutatione corrumpi dicuntur; generari autem quando in tangibile, & in terram transmutata fuerit.

simpliciter interire aiunt, tum verò simpliciter gigni, cum desinente aere ad terram mutatio tendit. ¹⁰ At qui veritatem sequuntur, quoniam aer hoc aliquid magis, & præstantiori, nobiliorive præditus forma est, quam terra, mutationem, quæ ad aerem tendit, simpliciter generationem, eam verò, quæ desinit esse aer, interitum absolute vocant.

Ex dictis igitur manifesta causa est, ob quam mutatio, quæ generatio simpliciter alicuius est, alterius secundum quid interitus dicitur, quæ verò, absolute alicuius interitus est, alterius secundum quid generatio vocetur. Hæc enim diuersitas loquendi ob eorum differentiam accidit, quæ ortum, ac interitum subeunt. ² Differunt autem, aut quia aliud horum substantia fit, aliud non substantia, ³ aut quia aliud perfectior, ac nobilior videatur substantia, aliud imperfectior, & ignobilior, ⁴ aut quia aliud quidem, ex quo, aut in quod mutatio fit sensibile magis, aliud verò sensibile minus existat. ⁵ Sed iam quam ob causam alia simpliciter gigni, alia secundum quid solum absolute dicamus, eorum minimè spectata mutatione, quæ ex se inuicem fiunt, de quibus dubitatum est, considerare oportet. Nunc enim id solum determinatum est, quare

¹⁰ Secundum veritatem autem magis hoc aliquid, & forma hæc sunt, quam terra.

Tex 20.

¹ Esse igitur simplicem generationem corruptionem existentem alicuius, corruptionem autem simplicem generationem existentem alicuius dicta est causa.

² Propter materiam enim differre, aut eo, quod substantia est, aut non,

³ aut quod hæc quidem magis, illa vero non,

⁴ aut eo, quod hæc quidem magis sensibile est materia, ex qua, & in quam, illa vero minus est.

⁵ Quod autem dicantur hæc quidem simpliciter generari, illa autem aliquid solum, non ex mutua generatione, secundum quædiximus nunc modum.

⁶ Nunc enim tantum determinatum sit, quare omni generatione existente corruptio

re cum vnus generatio sit interitus alterius, & vnus interitus alterius generatio existat, haud omnia, quæ ad inuicem oriuntur, & occidunt eodem gigni modo, ac interire dicamus. ⁷ Id verò in præsentia quærimus quam ob causam eorum, quæ transmutari vicissim nequeunt, alia quidem simpliciter, alia verò secundum quid solum gigni arbitremur, hoc est, quare addiscens non simpliciter gigni, sed fieri tantummodo sciens dicitur, quod verò satum est, vt ordeum, ac triticum absolute, simpliciterque gigni, ac interire omnes censeant. ⁸ Dico igitur, vt proposita soluatur difficultas, ab inuicem prædicamenta differre. Alia enim hoc aliquid, & substantiam significant, alia verò affectiones & accidentia, vt qualitatem, quantitatem, & similia. ⁹ Quamobrem mutatio, quæ ab substantiam, & hoc aliquid fit, generatio simpliciter dicitur, quæ verò ad affectiones, & accidentia tendit, haud simpliciter, & absolute, sed solum secundum quid, & cum additione generatio vocatur. ¹⁰ Quoniam verò in omnibus prædicamentis duæ rerum coordinationes insunt, atque in altera entia perfectiora, ac nobiliora, quæ formæ rationem habent, in altera autem minus perfecta, & ignobiliora, quæ priuationis

ne alterius, & omni corruptione existente alicuius alterius generatione, non similiter attribuimus generari, & corrumpi ijs, quæ ad inuicem transmutantur.

⁷ Quod autem post dicitur non quærit hoc, sed quare discens quidem nõ dicitur simpliciter generari, sed generari sciens, quod pullulat generari.

⁸ Hæc autem distincta sunt prædicamentis; hæc enim hoc aliquid significant, hæc autem quale, hæc autem quantum.

⁹ Quæcumque igitur non substantiam significant, non dicuntur simpliciter generari, sed aliquid fieri.

¹⁰ Sed tamen simpliciter fieri in omnibus generatio quidem, secundum ea, quæ in altero ordine, dicitur.

S. Thomas. Philoponus Alexander apud Philoponum.

1. I. puta in substantia quidem, si ignis, sed non, si terra;

2. in quali autem, si sciens, sed non, quando nesciens.

3. De eo igitur quod est hæc simpliciter generari, hæc autem secundum quid, & uniuersaliter, & in substantijs ipsius dictum est;

40 LIBER

nis vicem gerunt, existunt: .¹⁰ consensu-
taneum videtur in omnibus prædica-
mentis generationem simpliciter, &
secundum quid assignari posse, adeo ut
quæ in eo collocantur ordine, in quo
perfectiora existunt entia, simpliciter
gigni, quæ autem in alio insunt, in quo
minus perfecta resident, secundum quid
solum fieri dicantur. ¹¹ Quare in sub-
stantia si fiat ignis, simpliciter genera-
tio erit, si verò terra, secundum quid so-
lum generatio vocabitur. ¹² Et in qua-
litate, si quis fiat sciens, generari sim-
pliciter dicetur, si verò nesciens eua-
dat, secundum quid, & cum additio-
ne gignetur. Ex quibus manifestum
est, si absolute loquamur, omnem mu-
tationem, quæ in substantia fit simpli-
citer dici, eam verò, quæ in accidenti-
bus contingit, secundum quid solum
vocari; si autem per quandam compa-
rationem, ac respectum dicamus, & in
substantijs, & in accidentibus genera-
tionem simpliciter, cum nobilior sub-
stantia, aut accidens sit, secundum
quid verò generationem accidere, cum
ignobilior substantia, aut accidens ori-
tur. Idemq; & de ipso quoque interitu
dicendum est. ¹³ Iam igitur exposuimus
causam, ob quam alia simpliciter, alia se-
cundum quid oriri dicamus, & in sub-
stantijs, quæ ex se inuicem fiunt, & uni-
uer-

PRIMVS. 41

uersaliter in omnibus prædicamentis,
quæ interire, ac gigni queunt. ¹⁴ Atque
etiam perpetuæ generationis causam
attulimus, quæ materia est ex eo, quod
fit apta contraria suscipere, & semper
in substantijs generatio unius, interitus
alterius, & unius interitus generatio al-
terius existat.

Nec ¹ verò quis potest ambigere, quo
modo perpetuò fieri generatio queat,
ijs, quæ desinunt esse, in nihilum abe-
untibus. ² Nam quemadmodum vul-
gares homines interire aliquid simpli-
citer, atque in non ens abire aiunt, cum
ex sensibili ad insensibile mutatio ten-
dit, puta si ex aqua fiat aer: ³ ita &
simpliciter aliquid, & ens gigni putant,
cum ex insensibili ad sensibile accidit
mutatio, puta si in aquam desinat aer.
⁴ Siuè igitur aliquod existat subiectum,
& siuè nullum, perpetuæ generationis
causam reddere possumus. Nam si
aliquid abire dicas in non ens, etiam
ex non ente gigni fatearis oportet, at-
que similiter ex non ente generatio, &
in non ens interitus accidet. ⁶ Quare
haud vnquam generatio deficiet, quo-
niam entis, ac rei sensibilis generatio
non entis, atque insensibilis interitus,
& interitus entis, ac sensibilis genera-
tio non entis, & insensibilis existat.

Verum ¹ dubitabit non iniuria ali-
quis,

¹⁴ Et cur generatio continue
fit causa, ut materia subiectum
est, quoniam transmutabile
est in contraria, & est alterius
generatio semper in substan-
tibus alterius corruptio, & al-
terius corruptio alterius ge-
neratio.

Tex. 21.

¹ At vero neque dubitare o-
portet, quare generatur ali-
quid semper deperditis.

² Quemadmodum enim, &
corrupti simpliciter inquirunt,
quando ad insensibile vene-
rit, & non ens:

³ similiter & generari ex non
ente inquirunt, quando ex in-
sensibili.

⁴ Siuè igitur existente aliquo
subiecto, siue non,
a S. Thomas.

⁵ generatur ex non ente, qua-
re similiter & generatur ex
non ente, & corrumpitur in
non ens.

⁶ Merito igitur non deficit: ge-
neratio enim entis, est corru-
ptio non entis, corruptio au-
tem entis, generatio non en-
tis.

Tex. 22.

¹ Sed hoc non ens simplices
dubitauerit aliquis, utrum al-

terum contrariorum est, ut terra, & graue non ens, ignis autem, ac leue ens.

2 An non, sed est terra ens, quod vero non ens, materia terræ, & ignis similiter.

4 Et an altera vtriusq; materia?

4 An non vtiq; fieret ex se inuicem, neq; & ex contrarijs,

5 His enim existunt contraria igni, terræ, aquæ, & aeri.

8 An est quidem, ut eadem est autem vs altera?

quis, vtrum simpliciter non ens, ex quo entis generatio fit, oppositorum alterum existat, ex quo desinente in aliud oppositum accidit mutatio, adeo ut cum ex terra fit ignis, terra, & graue non ens, ignis autem, ac leue dicitur ens, sumpta oppositione quatenus competit ijs, quorum alterum priuationem alterius adnexam habet. 2 Respondeo simpliciter non ens, ex quo entis generatio fit, haud terram esse, quæ simpliciter ens est, sed materiam quæ terræ, & igni subijcitur. Quare dicendum est ens fieri ex ente tanquam ex termino, à quo, ex non ente vero, tanquam ex subiecto, seu ex materia, quæ gignendi priuationem entis habet. 3 At quæres an eadem sit materia, quæ terræ & igni substernitur? Respondeo eandem esse materiam, quam omnia participant entia, quæ ortum, ac interitum subeunt. 4 Si enim eadem non esset materia, nec ad inuicem transmutarentur elementa, nec fierent ex contrarijs, quorum idem esse oportet subiectum, de cuius possessione vicissim pugnant. 5 Certum vero est ignem, terram, aquam, & aerem oppositis prædita qualitatibus esse, quibus proprias exercere actiones queant, communem igitur obtinent materiam, in qua eorum suscipitur actio. 6 Sed verius tamen asserendum

serendum est partim eandem esse omnium materiam, partim diuersam. 7 Atque eadem quidem est, quia secundum propriam essentiam, ac naturam, imperfectamq; existentiam, quam perpetuo seruat, sub omnibus existit formis. 8 Diuersa autem est, quia secundum propriam speciem, & perfectam existentiam, quam ab ipsis mutuatur formis, in quacumq; haud mutatione remanet. Neque enim materia, quæ erat sub forma aquæ secundum idem esse specificum, eandemque perfectam existentiam sub aeris forma inest, sed aliud ab ea esse specificum, aliâque perfectam existentiam recipit. 9 Sed de his hactenus dictum sit.

Iam 1 vero substantialis existentia generationis cognita, quo modo ea ab alteratione differat perfecte, distincteque cognoscere oportet. 2 Has enim mutationes ab inuicem differre satis constat ex ijs, quæ dicta sunt. 3 Id igitur statuere necesse est, aliud subiectum, seu ex materia, & forma substantiam compositam, 4 aliud affectionem, & qualitatem esse, quæ huiusmodi afficit, ac denominat subiectum, 5 atque non solum ad compositum substantiale, verum, & ad qualitatem accidentalem mutationem fieri. 6 Iam tum alteratio est, cum substantiale compositum, ex mate-

7 Quod enim quandoque existens subijcitur idem, a Philoponus.

8 esse autem non idem.

9 De his igitur in tantum dictum sit.

Tex. 23.

1 De generatione autem, & alteratione dicamus, quid differunt.

2 Dicimus enim has esse alteras transmutationes ab inuicem.

3 Quoniam igitur est aliud subiectum,

4 & aliud ipsa passio, quæ de subiecto nata est dici.

5 & est transmutatio vtriusq; horum:

6 alteratio quidem est, quando manente subiecto sensibili existente transmutatur in eius passionibus, aut contrarijs, aut medijs existentibus,

vt corpus sanū est, & rursus laborat manens idem, & æs quandoque rotundum, quandoque autem angulare idem existens:

a Philoponus;

7 Quando autem totum transmutatur non manente aliquo sensibili, vt subiecto eodem, sed vt ex genitura tota sanguis, aut ex aqua, aer, aut ex aere omni aqua, generatio iam hoc tale, huius autem corruptio.

8 Maxime autem si transmutatio fiat ex insensibili in sensibile, aut tactu, aut omnibus sensibus, vt quando aqua generatur, aut corrumpitur in aerem: aer enim mediocriter insensibilis est.

ria, vltimaque forma concretum, ideoque sensibile existens idem permanet, & penes contrarias, media sive affectiones, quas per se, vt proprium subiectum recipit, mutationem patitur, vt cum humanum corpus idem manens ægrotum ex sano efficitur, atque æs idem existens quandoque rotundum, & quandoque angulare fit. Subiectum verò, quod alterari dicitur, non id est, in quo inhaerent qualitates, ad quas accidit mutatio, hoc enim sola videtur materia, quæ primum, ac immediatum omnium accidentium subiectum est, sed id, quod affectionum denominationem suscipit, & vere ab vna qualitate ad aliam transire arbitrantur omnes. 7 At verò cum substantiale compositum mutatur totum vltima, ac specifica abeunte forma, quæ definitionem, atque essentiam tribuit, nullaque substantia sensibilis permanet, quæ vt idem, ac specificum existens subiectum suscipiat formam, ad quam accidit mutatio, vt cum ex substantia feminis fit sanguis, aut ex aqua aer, aut ex aere aqua, tum vere substantialis generatio, atque interitus accidit, eius quidem, quod gignitur, compositi generatio, eius verò, quod definit esse interitus. 8 Atque tum maxime generatio fit, cum ex insensibili substantia in substantiam, quam tactu,

aut

aut alijs percipiamus sensibus contingit mutatio, vt cum ex aere gignitur aqua, aut in aerem definit, parum enim sensibilis est aer, aqua verò omnibus facile peruia sensibus. Ex his patet, in quo generatio, & alteratio differant. Nam & ex terminis, & ex subiectis harum discrepantiam mutationum sumere licet. Etenim generatio ad substantiam, vt ad proprium terminum tendit, alteratio autem ad accidens. Præterea alteratio compositam, ac sensibilem substantiam, vt proprium afficit, ac denominat subiectum, aquam enim fieri calidam asserimus; generatio autem nullum habet subiectum, quod realiter, ac physice denominare queat. Nam tunc aliqua forma subiectum aliquod physice, ac realiter denominare apta est, cum ipsum actu in proprio esse constitutum existens afficit, at generatio nullum tale præsupponit subiectum, sed per eam in proprio, ac specifico esse vnumquodque ponitur, quare nullum assignabile subiectum erit, quod generatio physice, ac realiter denominare queat. Et si enim substantiale compositum gigni, ac fieri dicamus, id tamen per realem, ac physicam haud formam aduenientem, atque à singulari composito abstractam, sed per quandam potius intellectus prædicationem asserimus.

Obijcies

Obijcies ¹ verum non esse, ² quod nullum sensibile in generatione substantiali remaneat, quoniam eadem in genito, & corrupto insit affectio, quæ unius altera pars cōtrarietatis est. Cum enim aer in aquam vertitur, manet perspicuitas, atq; etiam ex multorum sententia frigus. ² Respondeo substantialem aquæ formam acquisitam sensibilis permanentis subiecti, vt perspicui, aut frigidi affectionem ex necessitate non esse, sed has potius qualitates geniti subiecti affectiones dici. Quare etsi in substantiali aquæ generatione aliquod sensibile remaneat, non tamen, vt aquirendæ subiectum formæ, sed vt eius affectio inest. ³ Quod si genitam formam sensibilis remanentis, vt subiecti affectionem esse dicamus, hanc utique mutationem alterationem esse fateamur oportet, quemadmodum si non musicus homo fiat musicus. Sensibilis enim permanet homo, vereque musicæ acquisitæ subiectum dicitur. ⁴ Et quidem si nec musica, nec musicæ priuatio sensibilis esset hominis, vt proprii subiecti affectio, nullo sensibili, vt eodem permanente subiecto, & generatio musicæ, & priuationis musicæ interitus accideret. ⁵ At re vera musica, & musicæ priuatio hominis, vt permanentis subiecti sensibilis affectiones sunt, etsi

Tex. 24.

¹ In his autem, si aliqua maneat passio eadem contrarie tatis in generato, & corrupto, vt quando ex aere aqua, si ambo transparentia, aut frigida;

a Philoponus.

² non oportet huius alterum passionem esse, in quod transmutatur.

³ Si autem non, erit alteratio, vt musicus homo corruptus est, homo autem immusicus generatus est, homo autem manet idem.

⁴ Si igitur huius passio nō esset secundum se musica, & immusica, huius quidē esset generatio, huius autē interitus.

⁵ Nunc autem passio hæc manentis.

etsi cum ita res habeat, musicum hominem genitum, atque immusicum esse corruptum asserere liceat. ⁶ Quare ad musicam, & priuationem musicæ, cæterasq; similes affectiones alteratio est, cum proprium earum sensibile subiectum mutatione facta permaneat. Nec verò putet quispiam tum semper alterationem fieri, cum in subiecto per se, ac sensibili efficitur accidens. ⁷ Nam cum eodem permanente subiecto sensibili ad magnum, seu paruum accidit mutatio, accretio, & imminutio fit, ⁸ cum verò ad locum mutatio contingit, latio, ⁹ cum autem ad affectionem, & qualitatem dirigitur mutatio, alteratio existit. ¹⁰ At cum nullum sensibile permanet subiectum, cuius terminus acquisitus affectio, & accidens sit, unius quidem generatio, atq; interitus alterius fit. ¹¹ Iure autem, ac proprie subiectum, quod generationem, atque interitum patitur, ijsq; permanens subijcitur, materia nuncupatur, quodam verò modo, & quod alijs mutationibus substernitur. ¹² Aliarum etenim mutationum subiecta certa quædam suscipere contraria apta sunt, quemadmodum, & prima rerum materia omnia pati, ac suscipere valet. Atque harum subiectum mutationum intelligo, quod verè subijcitur, & ab vno termino ad alium

⁶ Ideò alteratio talia, & hominis quidē hæ sunt passiones, hominis autem musici, & hominis immusici generatio, & corruptio.

⁷ Quando igitur secundum quantum fit transmutatio cōtrarietatis augmentatio est, & diminutio.

⁸ quando autem secundum locum, latio;

⁹ quando vero secundum passionem, & qualis alteratio

¹⁰ Quando autem nihil permanet cuius alterum passio est, & accidens omnino generatio, huius autē corruptio.

¹¹ Est autem, & materia maxime quidem, & proprie subiectum generationis, & corruptionis susceptibile, modo autem aliquo, & quod alijs transmutationibus.

¹² quoniam omnia subiecta susceptiua sunt contrarietatum aliquarum.

alium transire dicitur, siue id fit, in quo inhæret, ac inest mutatio, siue id, quod à termino acquisito sortitur nomen. ¹³ De ortu igitur, ac interitu an fit, nec ne, & quo modo fit, itemq; de alteratione satis dictum, atq; definitum est.

Reliquum ¹ nunc est, vt de accretione dicamus, quonam modo à generatione, & alteratione differat, & quo pacto vnumquodq; eorum, quæ suscipiunt incrementum augeatur, & quoduis eorum, quæ decrescunt, imminuantur. ² Vt prior igitur quoquo modo soluatur quæstio, existimandum est generationem, alterationem, & accretionem penes eos, quos respiciunt, terminos inter se dissidere. ³ Nam mutatio, quæ ex hoc tendit in hoc, puta ex substantia potentia in actu substantiam generatio est, ⁴ quæ autem ad magnitudinem, ac paruitatem fit, accretio, & decretio dicitur, ⁵ quæ verò ad affectiones, & qualitates dirigitur, alteratio nuncupatur. ⁶ Atq; tam accretio, quàm alteratio ⁷ ex ijs, quæ sunt potentia, tendunt in ea, quæ actu existunt. ⁷ Verum, & omnes dictæ mutationes etiam modo, quo perficiuntur inter se discrepant. ⁸ Nam id, quod gignitur, atque alteratur ex necessitate non mutat locum, vt cum ex sanguine fit lac, & ferrum ex frigido efficitur calidum; id

id verò quod augetur, aut diminuitur, locum necessariò mutat, cum id, quod augetur, ad maiorem se extendat locum, quod autem diminuitur, ad minorem se contrahat. ¹⁰ Nec verò eodem modo locum id mutat, quod augetur, atq; id quod fertur. ¹¹ Nam id, quod fertur, eum, quem occupat locum, deserit, & alium de nouo acquirit, siquidem solum ad vnâ positionis differentiam mouetur; ¹² quod autem augetur, cum simul ad omnes differentias moueatur, peculiari alio modo locum mutat, haud eum, quem occupat locum, deserens, sed ampliorem acquirens, perinde ac sponsia, quæ manu constricta, postea cum aperitur manus extenditur. ¹³ Toto enim corpore in eodem permanente loco eius partes dilatatae mutant locum, non quidem vt partes spheræ. ¹⁴ Nam hæ tota manente spherâ in æquali semper insunt loco, nec maiorem, & minorem occupant; ¹⁵ at eius, quod augetur, partes, in ampliorem semper ducuntur locum, eius, autem, quod diminuitur, in minorem.

Ex ¹ his igitur manifestum est generationem, alterationem, & accretionem, non solum termino, sed ipso quoque modo, quo perficiuntur differre. ² Vt vero indagemus causas, ob quas accidit accretio, & decretio, quoniam

G

accre-

¹³ De generatione igitur, & corruptione siue est, siue nō, & quomodo est, & de alteratione determinatum sit hoc modo.

Tex. 25.

- ¹ De augmentatione autē reliquum est dicere, & quonam differt à generatione & alteratione, & quomodo augmentatur vnumquodq; eorū, quæ augmentantur, & diminuitur quodcumq; eorum, quæ diminuantur.
 - ² Scrutandum itaque primo, vtrum solum in ipso, circa quod, eorum ad inuicem differentia est,
 - ³ vt quod quidem ex hoc in hoc transmutatio, vt ex potentia substantia in actu substantiam, generatio est:
 - ⁴ quæ autem circa magnitudinem, augmentatio, & diminutio;
 - ⁵ quæ autem circa passiones, alteratio:
 - ⁶ vtraque autem ex potentia existentibus in actum transmutatio dictorum est.
- a S. Thomas.
- ⁷ An etiā modus differt transmutationis.
 - ⁸ Videtur enim id quidem, quod alteratur, non ex necessitate transmutari secundum locum, neq; quod generatur,

⁹ quod autem augmentatur, & diminuitur.

¹⁰ Alio autem modo ab eo, quod fertur.

¹¹ quod enim fertur totū mutat locum;

¹² quod autem augmentatur, quemadmodum quod extenditur:

¹³ Hoc enim manente particulæ transmutantur secundum locum, nō quemadmodum quæ spheræ;

¹⁴ Hæ enim in æquali loco, toto manente, transmutantur;

¹⁵ quæ autem eius, quod augetur, semper in ampliorem locum, in minorem autē quæ eius, quod diminuitur.

Tex. 26.

- ¹ Quod igitur differt non solum in ipso, circa quod, sed & sic, transmutatio eius, quod generatur, & alteratur, & augmentatur manifestum est.
- ² Circa quod autem est transmutatio augmentationis, & diminutionis (circa magnitudinem)

dinem autē videtur esse) au-
geri, & diminui vtro modo
accipiendū, vtrum ex poten-
tia quidem magnitudine, &
corpore, actu autem incorpo-
reo, & siue magnitudine ge-
nerari corpus, & magnitudi-
nem?

3 Et cum hoc dupliciter con-
tingat dicere, vtro modo au-
gumentatio sit, vtrum ex ipsa
separata secundū se materia,
an existente in alio corpore?

Tex. 27.

1 An impossibile vtroq; mo-
do.

2 Separata enim existens, aut
nullum possidebit locum, ve-
lut punctus aliquis;

3 aut vacuum erit;

4 aut & corpus non sensibile;

accretionis, & decretionis mutatio cir-
ca magnitudinem versatur, sicque ab
alijs differt moribus, atque augeri alio
modo nequit magnitudo, nisi ob exte-
rioris accessum materiæ, cum qua no-
ua aduenit magnitudo, quæredum est,
vtrum ex materia augèatur corpus, quæ
actu magnitudo, & corpus sit, an ex ea
quæ sola potētia corpus, & magnitudo
existat, actu verò corporis, & magni-
tudinis expers accedat? 3 Atque si po-
testate solum sit corpus, & magnitudo,
quoniam hoc dupliciter potest contin-
gere, vtrum ex materia per se existen-
te, ac separata accidat accretio, an verò
ex eadem, quæ alicui alteri inexistat
corpori?

Sed 1 neutro modo accretionem
fieri, itaq; ex materia destituta corpo-
re non effici clarum est. 2 Nam si ma-
teria existens separata sola potestate
corpus est, aut quidam erit punctus
nullum possidens locum (hic enim, qua-
tenus fluens, efficit lineam, cuius in
latitudinem fluxu existit superficies,
quæ in profunditatem fluendo facit
corpus, mathematicum potestate cor-
pus esse videtur) 3 aut certè vacuum
erit, quatenus separatum quoddam
interuallum, ac spatium est, in quo, vt
in loco inesse corpus queat, 4 aut pri-
ma rerum dicetur materia, quæ suapte
natura

natura ad omnia sensibilia corpora in
potentia est. 5 At separatam existen-
tem materiam esse punctum, aut vacuū
impossibile est. Neq; enim in rerum na-
tura vllum existit vacuum, neq; puncti
accessione vlla extendi, maiorque fieri
potest magnitudo. 6 Si verò id, quod
est potentia corpus separatum existens
prima rerum sit materia, in aliquo erit
loco. 7 Nam id, quod ex ea gignitur,
in aliquo semper existit loco, ergo &
ipsa quoque materia, ex qua gignitur,
aliquem possidebit locum, siue per se,
siue per accidens. Clara hæc est con-
sequentia, aliter enim fatebimur va-
cuum in rerum natura esse, cum affere-
re cogamur sensibile corpus genitum
in loco fieri de nouo, in quo prius nihil
erat. Fieri autem nequit, vt materia
quam potestate corpus esse dicimus, in
loco insit, neq; enim per se inerit, cum
hoc sensibili dumtaxat corpori compe-
tat, neq; per accidens, quia alteri in-
existens esset corpori, falsum ergo est
primam id rerum materiam esse, quod
sensibile sit potestate corpus. Quare
manifeste patet materiam, ex qua po-
tentia existente corpus accidit accre-
tio, per se haud separatam existere.

Nec verò existimandum est mate-
riam, quæ auget corpus, solaque pote-
state corpus est, alteri inexistens corpo-

G 2 ri

5 Horum autem hoc quidem
non contingit;

6 hoc autem necesse est in ali-
quo esse;

7 Semper enim alicubi erit,
quod generatur ex eo: qua-
propter & illud, aut secundū
se, aut secundum accidens.

ri esse. Nam hoc, aut ideo contingeret, quia per se aliquid alterius corporis esset, ipsumque; ut pars interna constitueret, aut quia per accidens, ut affectio quædam alteri inhaereret substantiæ, aut quia in corpore, ut in vase inesset. Et quidē materiā, ex qua fit accretio, nec per se, nec per accidens alteri inexistens corpori esse clarum est. Nam si per se materia hæc in alio inesset corpore, ut pars ipsum materialis constitueret, siquidem sola materia potestate corpus est; at hoc nostram positionem destruit, supponimus enim accretionis materiam, ita per se alteri inexistens corpori esse, ut nullum sit corpus, quod tamen tueri non licet, dum eam internam corporis actualis partem esse dicimus. Si verò materia ut accidens, & affectio alteri adhæreret corpori, potestate corpus non esset, atque ex ea gigni corpus nequiret. At supponimus accretionis materiam potestate corpus esse, quod ex ea gigni potest, sicque ad corpus augendum aptam existere, ergo per accidens adhæreret corpori nequit. Quamobrem cogimur asserere materiam, ex qua augetur corpus, in alio corpore, ut in vase inesse.

At si ^r materia existens separata in alio inerit, non quidem, ut aliquid illius per se, aut per accidens, sed ut in vase,

Tex. 28.
^r Sed si in aliquo inerit, si quidem separatum, ita ut, aut non illius secundum se, aut secundum accidens aliquid sit con-

vase, adeo ut ex aqua genito aere, haud transmutetur aqua, sed ut vas contineat materiam, ex qua gignitur aer, multa accident absurda, & impossibilia. ² Nam si in aqua materia actuali destituta corpore inest, quia determinatam non habet quantitatem, ratione cuius determinatum postulet locum, aliæ in eadem aqua poterunt esse materiæ determinatum haud habentes numerum, cum non sit maior ratio de vna, quam de alia: quare nec determinatus ex ijs portionum aeris poterit gigni numerus, sed nullis terminis præscriptus exhibit aer: at hoc falsum esse experientia constat, cum ex determinata aquæ portione determinata aeris gignatur portio, ergo in aqua haud inest materia actualis expers magnitudinis, ex qua gignatur aer. ³ Præterea si hoc modo gigneretur aer, ut ex materia in aqua existente fieret, aeris generatio esset, immutata, illæsaque manente aqua, at hoc accidere non videmus, sed genito aere substantiam aquæ interire cernimus, ergo ex materia non gignitur aer, quæ in aqua, ut in proprio inest vase.

Quamobrem ^r rationi magis consentaneum erit asserere materiam, ^a ex qua rerum generatio fit, ita omnibus, quæ ortum, ac interitum patiuntur, inesse,

tingent multa, & impossibilia: dico autem, ut si generatur aer ex aqua, non aqua erit transmutata, sed propterea quod ut in vase aqua inest materia eius.

² Infinitas enim nihil prohibet materias esse: quapropter & generari actu.

³ Amplius neque sic videtur generari aer ex aqua, ut ex eis emanante.

Tex. 29.

^r Melius ergo est facere omnibus inseparabilem esse materiam, ut existentem vnam, & eandem numero,
^a *Philoponus.*

in esse, ut ab ijs nec seiungi, nec separari queat: atque vnam, eandemque in omnibus existere, quatenus vna secundum propriam substantiam præcisè ab intellectu formis remanet. ² Et si ab ipsis actuata formis quandam habeat diuersitatem, quatenus sub ijs existens materia varias quodammodo sortitur species, ac naturas, & ad omnes æque formas suscipiendas haud apta videtur. ³ Existimandum autem est, ne vllus circa ea, quæ diximus, remaneat scrupulus, quemadmodum puncta materia non sunt, ex qua augeantur corpora, ita nec lineas, atque superficies. Eadem enim ratione patet omnia hæc ad ipsum relata corpus indiuisibilium terminorum vicem gerere, ideoque augere ipsum nullo modo posse. ⁴ Atque subiectum, quod his definitur terminis, materia corporis est, quam nec absque sensibili affectione, nec absque forma substantiali existere possibile est.

Ex ¹ his igitur manifeste patet, vnum corpus ab alio simpliciter, ac substantialiter gigni, quemadmodum in physicis determinatum est. ² Atque ut ex materia gignitur corpus, quæ aliud actu corpus est, ita & ab agente aliquo existente actu fit, cum vnumquodque eatenus agere aptum sit, quatenus in actu existit. Duplex verò agens videtur.

Aliud

³ Aliud quidem virtuale, quod per actum haud similem genito, sed per eum, in quo generatiua dumtaxat inest virtus agit, ut id, quod efficit duritiem: ⁴ aliud verò formale, quod per actum, ac formam eiusdem speciei cum forma generanda agit, ut cum homo hominem, atque ignis ignem gignit.

Quoniam ¹ verò datur materia, ex qua corporea gignitur substantia, singularem autem, atque indiuiduam intelligo substantiam, ² neque enim vllum extra animam existit corpus, quod ab indiuiduis separatum sit, ³ eadem quoque erit accretionis, quæ ad magnitudinem, atque alterationis materia, quæ ad passibiles affectiones tendit. ⁴ Eadem verò haud quaquam loco, & subiecto distincta harum mutationum materia est, ratione autem differens, quatenus ad varias suscipiendas formas aliam, atque aliam habitudinem seruat. Et quidem si materia, ex qua ortus, atque interitus contingit, aliarum quoque mutationum materia non esset, quoniam in sensibilibus corporibus generatio, ac interitus fit, seorsim ab his aliæ utique mutationes fierent. ⁵ Quare & alteratio extra sensibilia accideret corpora, & passibiles affectiones ab omni substantia separatae existerent, at hoc impossibile est, eadem ergo, & generationis,

³ aut eiusdem generis,

⁴ aut eiusdem speciei, ut ignis ab igne, aut homo ab homine, aut ab actu, durum enim non à duro generatur.

Tex. 31.

¹ Quoniam autem est, & substantiæ corporeæ materia; corporis autem iam talis,

² corpus enim commune nullum;

³ eadem & magnitudinis, & passionis est,

⁴ ratione quidem separabilis, loco autem non separabilis

⁵ nisi & passiones sint separabiles.

² ratione autem non vnam.

³ At vero neque puncta, neque lineas ponendum, corporis materiam, propter easdem causas.

⁴ Illud autem, cuius hæc vltima, materia erat, quam nunquam sine passione possibile est esse, neque sine forma.

Tex. 30.

¹ Generatur igitur simpliciter alterum ex alio, quemadmodum, & in alijs determinatum est,

² & ab aliquo quoque actu existente,

tionis, & alterationis, & accretionis materia est. ⁶ Ex his, quæ hæcenus dubitauimus, manifestum est accretionem haud mutationem esse, quæ ex materia sola potestate existente corpus, & magnitudo, actu verò omni prorsus magnitudine, & corpore destituta fiat.

⁷ Nam si accretionis materia nullum actu esset corpus, commune utiq; nulli certæ naturæ alligatum existeret corpus, seu prima rerum materia ab omni substantiali forma seiuncta. ⁸ At hoc falsum esse ex his, quæ prius dicta sunt, apparet, accretionis ergo materia actuali destituta corpore non est. ⁹ Præterea mutatio, qua ex non actu corpore gignitur corpus, generatio potius, quam accretio dicenda est. Nam generatio id propriè fieri significat, quod non est, ¹⁰

accretio verò existentis additionem magnitudinis in proprio conceptu inuoluit, atq; diminutionem eiusdem exprimit decretio; at generatio re vera, ut diximus, ex materia fit, quæ vnum quidem corpus actu, aliud verò potestate est, ¹¹ ergo & accretio quoq; ipsa mutatio est, qua id, quod actu corpus, & magnitudo est, ob alterius accessum corporis, & magnitudinis incrementum suscipit.

¹² Quapropter manifestum est accretionem haudquaquam ex materia fieri, quæ actuali destituta magnitudine

ad

⁶ Manifestum itaq; ex dubitatis, quod non est augmentatio ex potètia magnitudine, actu autem nullam habente magnitudinem:

⁷ Separatum enim esset, quod commune:

⁸ Hoc autem quod impossibile sit dictum est prius in alijs.

⁹ Amplius autem talis transmutatio nõ augmentationis propria, sed generationis omnino.

¹⁰ Augmentatio enim est existètis magnitudinis additamentum, diminutio autem minoramentum,

¹¹ Ideo oportet habere aliquam magnitudinè id, quod augeatur,

¹² Quapropter non ex materia sine magnitudine oportet esse augmentationem in actu magnitudinis:

ad consequendam actu magnitudinem tendat, sed ex materia, quæ corpus, & magnitudo existens actu in potentia sit ad corpus, & magnitudinem, ex qua fieri accretionem accidit. ¹³ Aliter enim mutatio hæc generationis potius, quàm accretionis nomine digna esset.

Hæcenus confusè, ac leuiter materialem accretionis, & decretionis causam, atq; naturam explicauimus, ut facilius ad eam perfectè cognoscendam pateret aditus.

Nunc ¹ iterum eandem ab initio quæstionem aggredientes accuratè, ac distinctè accretionis, & decretionis naturam, propriasq; inuestigemus causas oportet. Ut igitur id præstare exactè possimus. ² Supponendum primò est in accretione quamlibet eius, quod crescit partem crescere, ³ & in decretione quamlibet eius, quod decrescit, partem decrescere, ut hominum communis approbat consensus. ⁴ Supponendum secundo est, omne, quod crescit ob alicuius exterioris accessum materiæ crescere, quod autem decrescit ob recessum alicuius materiæ decrescere. Atque hinc emergit dubitatio.

⁵ Nam si exteriori accedente materia contingit accretio, necesse est, aut eam esse corpus, aut omni destitutam corpore. ⁶ Si igitur haud corpus existat,

H

ab

¹³ Generatio enim erit magis corporis, non augmentatio.

Tex. 32.

¹ Accipiendum itaq; magis velut tangentes quæstionem à principio, quali nam existente ipso augmentari, & diminui, causas quaerimus.

² Videtur itaq; eius, quod augetur, quæcumq; pars aucta esse:

³ similiter autem, & in diminutione minor generata esse.

⁴ Amplius autem aduenière aliquo augmentari, & recedè te diminui.

⁵ Necesse autem, aut incorporeo augmentari, aut corporeo.

⁶ Si igitur incorporeo, erit separatum commune, impossi-

bile autē est à magnitudine materiam sic separata, sicuti dictum est.

7 Si autem corporeo, duo corpora in eodem loco erunt; & quod augetur, & quod augetur:

8 Est autem & hoc impossibile.

Tex. 33.

1 Sed neque sic contingit dicere fieri augmentationē, & diminutionem, ut cum ex aqua aer, tunc enim maior moles est generata.

2 Nō enim augmentatio hoc, sed generatio quidem eius, in quod transmutatur erit, corruptio autem contrarij,

3 augmentatio autem neutrius.

4 Sed aut nullius, aut si quid commune amborum existit, eius quod generatur, & eius quod corrumpitur, ut si corpus.

5 Aquā autem non aucta est, neq; aer, sed hoc quidem deperijt, hoc autem generatum est; corpus autem, si quidem auctum est.

6 Sed & hoc impossibile:

7 Oportet enim saluare ratio

ab omni corpore, ac magnitudine seiuncta erit materia, quod absurdum, ut diximus, & impossibile est. 7 Si verò sit corpore affecta, quoniam id, quod crescit corpus est, & qualibet eius pars incrementum suscipit, duò simul fateari oportebit corpora, quæ in eodem existant loco, & id, quod auget, & id, quod augetur. 8 Sed hoc impossibile esse ex omnium sententia clarum est. Verū hæc posterius perpendetur difficultas.

Nec 1 verò arbitrandum est sic fieri accretionem, & decretionem, ut cum ex aqua gignitur aer, maiori tū aeris mole ex minori genita aqua, & nullo exterioris accessu materiæ facta. 2 Nam hæc quidem mutatio accretio non est, sed aeris generatio, in quem facta est mutatio, & aquæ interitus, ex qua mutatio facta est. 3 Neutrum verò nec aerem, nec aquam suscepisse incrementum licet asserere. 4 Quare aut nullius in hac mutatione existit accretio, aut si quid commune sit ad genitum aerem, & corruptam aquam, ut corpus, hoc suscepisse incrementum affirmare cogimur. 5 Neq; enim aucta est aqua, nec aer, quoniam hic quidem gignitur, illa verò interit, sed auctū esse videtur corpus, cum ante aeris productionem extiterit, posteaq; maius factum seruetur. 6 Verum & impossibile hoc esse manifestum est. 7 Etenim oportet

oportet in accretionis natura, & essentia declaranda essentielles seruare condiciones, quæ ad eam efficiendam requiruntur. 8 Hæ autem sunt huiusmodi. Primo ut qualibet corporis, & magnitudinis, quæ accrescit, pars efficiatur maior, ut si crescat caro, qualibet pars carnis incrementum sumat. 9 Deinde ut id, quod crescit, exteriori aliqua accedente materia crescat, neque enim id, quod rarescens fit maius, auctū propriè fuisse dicimus. 10 Tertio, & ultimo, ut id, quod crescit incolume seruetur, idemq; numero permaneat. Atq; ex hac conditione inter accretionem, & substantialem generationem sumitur discrimen. 11 Nam id, quod simpliciter, & secundum substantiam gignitur, ac interit, non permanet, sed materia dumtaxat in hac mutatione seruatur, quæ vnam suscipit formam, & alteram abijcit. 12 Id autem, quod alterationem patitur, & accretionem, ac decretionem subit, idem numero existens incolume seruatur, ac permanet, cum vnam suscipit affectionem, & alteram amittit. 13 Etsi inter has mutationes differentia sit, quod in alteratione gignatur qualitas, in accretione magnitudo. 14 Iam verò manifestum est in mutatione, qua ex aqua gignitur aer, nec aquæ, nec aeris, nec corporis ac-

H 2 cre-

ne inexistentiæ ei, quod augetur, & diminuitur.

8 Hæc autem sunt tria, quorū vnum quidem est, quamcumque partem maiorem fieri eius, quæ augetur, magnitudinis, ut si caro, carnis:

9 & adueniente aliquo:

10 & tertiu, ut saluetur quod augetur, & permaneat.

11 Cum enim generatur aliquid simpliciter, aut corrumpitur, non permanet:

12 cum autem alteratur, aut augetur, aut minuitur permanet idem, quod augetur, aut alteratur.

13 Sed hic quidem passio, ibi autem magnitudo eadē non permanet.

14 Si itaque erit, quæ dicta est augmentatio, contingit nullo adueniente, neque permanente augeri, & nullo rece-

dēe diminui, & non permanere, quod augetur:

15 Sed hoc saluare oportet:
16 supponitur enim augmentatio tale.

Tex. 34.

1 Dubitabit autē aliquis quid sit id quod augetur, utrū cui apponitur aliquid ut si crus augeat, ipsum maius, quo autē augetur nutrimentum non. Quare igitur non ambo aucta sunt?

2 Maius enim, & quod, & quo.

3 Quemadmodum quando miscueris aquæ stinum: similiter enim plus utrumque,

cretionem, aut decretionem fieri. Nulla enim exterior aduenit materia, aut abit, nullumque sensibile corpus vltima, ac specifica præditum forma crescens, aut decrescens permanet. 15 At has seruari conditiones oportet, 16 eam enim accretionem, & decretionem intelligo, quæ dictas retineat, ac seruet conditiones.

Patet ex his quænam sit accretionis essentia, quidq; accretionis nomine intelligendum sit. Nunc propositum accretionem euertens dubium soluere, & modum, quo accidit accretio determinare oportet. Hoc verò, ut commodè præstari queat, quoddam aliud proponetur dubium, cuius solutio ad naturam accretionis explicandam perutilis erit.

Quæret 1 autem aliquis quidnam augeri dicendum sit, id ne, cui aliquid adijcitur, an id, quod adijcitur, an conflatum ex vtrisque, ut si quid augeat crus, ipsum ne crus fieri maius dicatur, haud verò alimentum, quo efficitur maius, an potius alimentum, an id, quod ex vtrisque constat. 2 Et quidem crescere, maiusque fieri videtur non modo crus, quod augere nititur augens, sed etiam alimentum, quo efficere auctorem intendit. 3 Si quis enim aquæ miscuerit vinum, & aqua addito vino maior, & vinum

vinum addita aqua efficitur maius. 4 At verò quoniam id, cui adijcitur alimentum, secundum propriam substantiam permanet, idemq; numero seruatur, alimentum verò interit, ac perit, in eius mutatum substantiam, quod augere nititur augens, manifestum est id tantummodo augeri, quod alimentum suscipit, nulloque pacto, nec alimentum, nec ex eo, & viuentē conflatum incrementum subire. Hoc ex ipsa vini, & aquæ permixtione intelligi facillime potest. 5 Nam si plurimum insit vini, & parum aquæ totum mixtum à vino, quod excellit, sortitur nomen, vinumq; dumtaxat augeri dicitur. Si verò vini gutta cum multa misceatur aqua, totū mixtum dicitur aqua, & sola incrementum suscipere censetur, atq; totum mixtum appellatur vinum, ex eo quod vini operationes facit, aqua verò ex eo quod aquæ operationes edit. Quoniam ergo id crescere putamus quod remanet, sensuq; apparens proprium seruat nomen, id necessario auctorem dumtaxat subibit, quod alimentum suscipit, idemq; permanet, atque incolume seruatur. 6 Hoc idem alterationis confirmatur exemplo. 7 Nam tum alterari dicitur caro, cum eadem numero secundum propriam substantiam illæsa permanet, atq; in affectionibus contin-

4 An quoniam huius quidem manet substantia, huius autē non, ut ea, quæ nutrimenti.

5 Quoniam, & ibi dominans dicitur in mixtione, ut quod vinum: facit enim vini opus, sed non aquæ vniuersa mixtura.

6 Similiter, & in alteratione.

7 Si manet caro existens, & quod aliquid est, passio autē aliqua existit earum; quæ secundum se, quæ prius non existerat, alteratum est h-

git

git mutatio, quas per se, & non per aliud suscipit, ergo, & id crescere dicitur, quod propriam substantiam, ac naturam seruat, atque penes magnitudinem mutatum accretionem subit. Ex his quoddam patet discrimen inter alterationem, & accretionem. ⁸ Etenim alterans à quo alteratur aliquid nihil interdum repatitur, ut cum haud in materia conueniunt, interdum autem repatitur, ut cum eadem subijcitur materia. At alimentum, quo aliquid augetur nunquam repatitur, ex eo quod auctorem, quam efficit, minimè subeat; unde agentis locum obtinere alimentum videtur, quod augere corpus hominum statuit consensus. ⁹ Verum etsi communiter augere alimentum dicamus, efficiens tamen causa, quæ accretionem efficit, atque in substantiam viuentis alimentum vertit, in corpore inest, quod augetur, & ab ipso alteratum alimento repatitur. ¹⁰ In eo enim quod incrementum subit, atque ab alimento repatitur, ipsa inexistit anima, quæ & viuens auget corpus, & in substantiam viuentis alimentum vertit. ¹¹ Nec verò putet quispiam ex eo, & augeri alimentum, & augere posse, quod in spiritum aliquando conuersum fiat maius, sicque eo recepto animalis corpus intumescat, ac maius reddatur.

Nam

⁸ Quo autem alteratum est, hoc quandoque quidem nihil passum est, quandoque autem, & illud.

⁹ Sed alterans, & principium motus in eo, quod augetur, & alteratur.

¹⁰ In his enim mouens.

¹¹ Quoniam, & ingrediens fieri poterit aliquando maius, & quod fruitur ipso corpore, ut si ingrediens fiat spiritus.

¹² Nam etsi id accidat, verè tamen augeri alimentum affirmare nequimus, quoniã in spiritum sic alimentum abiens intereat, nulloque modo seruetur. ¹³ Atque agens à quo id patitur in eo haudquaquam inest, sed in corpore augendo, in quo actiua reperitur virtus, quæ & alterat alimentum, & in spiritum vertit.

Iam ¹ verò quoniam de accretionis materia satis dubitatum est, inuenire solutionem dubitationis enitatur oportet, id firmiter statuentes, permanente eo, quod augetur, atque adueniente aliquo fieri accretionem, & abeunte decretionem, & insuper quamlibet sensibilem corporis partem maiorem, aut minorem effici, & neque vacuum in corpore aucto esse, neque eodè in loco duas existere magnitudines, neque incorporeo quicquam augeri posse. ² His ergo suppositis allatam soluere quaestionem, & veram, certamque accretionis causam indagare necesse est. ³ Hoc verò ut facilius assequamur. Notandum est partes dissimilares, ut brachium, pedes, & caput ideo augeri, quia partes similes, ut caro, os, & neruus augentur. ⁴ Ex his enim dissimilares constant partes, ideoque prius ad similes partes, quam ad dissimilares terminari accretionem accidit. Quapropter

¹² Sed corruptum est hoc patiens,

¹³ & mouens non in hoc.

Tex. 35.

¹ Quoniam autem dubitatum est de his sufficienter oportet, & solutionem dubitationis tentare inuenire, saluantes, manente eo, quod augetur, & adueniente aliquo augeri, recedente autem diminui, ad huc autem quodcumque signum sensibile, aut maius, aut minus factum esse, & non vacuum esse corpus, neque duas magnitudines in eodem loco, neque in corporeo augeri.

² Suscipiendum autem causam,

³ cum determinauerimus primum vnum quidem quod ea, quæ sunt dissimilium partium, augentur, quia ea, quæ sunt consimilium partium, augentur;

⁴ componitur enim ex his vnumquodque;

5 Deinde quod caro, & os, & unaquæque talium partium est duplex, quemadmodum & aliorum in materia formam habentium.

6 Etenim materia dicitur, & forma caro, aut os, a *S. Thomas.*

pter considerandum in præsentia est quo modo similarium partium fiat accretio. 5 Notandum secundo est carnem, os, & alias huiusmodi partes similes ex duobus partium generibus constare, quemadmodum & alia omnia, quæ habent formam in materia. 6 Nam quædam partes sunt, quæ proprie ipsam rei formam, & figuram componunt, quædam verò, quæ ipsam componunt materiam. Hoc pacto circulus cereus duo genera partium habet. Quædam partes ipsam cerei circuli materiam constant, eæq; sunt plures cerulæ abstrahendo ab omni proportione, & ordine, sed considerando solum eas, ut quantas, & capaces ordinis, & proportionis. Aliæ partes ipsum componunt circulum, ut figura quædam est, quendam inter se ordinem, ac proportionem includentes. Idem in carne, & osse, alijsq; similaribus animalis partibus contingere arbitrandum est. Etenim hæ partes non solum ex materia, sed etiam ex forma existente in materia constant, quare & materiales habebunt partes ut plures carunculas, & plura officula secundum se præcise accepta, & eas etiam obtinebunt partes, quæ ex forma, & figura desumuntur, ut plures carunculas, & plura officula, quatenus extensionem quandam, & propor-

proportionem inter se, atque ordinem habent. 7 Iam verò existimandum est aliquo accedente corpore secundum partes formæ, haud verò secundum partes materiæ accretionem fieri, ac proinde nullam esse partem illius formæ, quam caro habet, quæ in accretione maior, & in decrectione minor facta non sit, cuilibet tamen parti materiæ, neque additum aliquid esse, neq; detractum. Arbitrandum enim est, ut augendum corpus recipere intrinsecus alimentum queat, minutos quosdam meatus, ac poros obtinere, qui sanguine replentur, quem ex proximis venis augenda pars exsugit, atque imbibit. Quare dum caloris naturalis vi condensatur sanguis, & in substantiam partis vertitur, tota quaq; versus ad maiorem occupandum locum ab anima distrahitur, atq; extenditur pars, caloris deinde actione renovantur pori, ac meatus, quibus iterum sanguine repletis denuò contingit accretio. Quoniã igitur cuilibet parti per se sumptæ apponi alimentum nequit, ex eo, quod, nec omnes partes habeant poros, nec possibilis corporum penetratio sit, haud poterunt similes augeri partes, quatenus materialiter, ac præcise sumuntur, atq; extensas dumtaxat inuoluunt partes. Quoniam verò omnibus partibus formaliter sumptis, ut

7 Quamcūque igitur partem augumentari, & adueniente aliquo, secundum formam quidem est possibile, secundum materiam autem non est.

quandam habent determinatam figuram, & extensionem connotando formam substantialem, cui ad animatas exercendas operationes inferuiunt, apponi alimentum potest, similes necessario partes, ut determinatam hanc obtinent magnitudinem, ac proportionem augentur, & maiores euadunt. Et si enim partes materiae continuo fluunt, nunquam tamen illa deficit proportio magnitudinis, quam similis ab anima pars habet. Quare mirum non erit si quaecumque aduenientes partes cuiuslibet rei similis addantur parti, quatenus determinatam efficiunt magnitudinem.

Atque¹ ut haec facilius intelligamus, imaginemur aliquem eadem mensura, quae maior, aut minor esse queat, nempe utre, metiri aquam existentem in dolo, ita ut cum uter impletur aqua, maior, cum vero exoneratur, euadat minor. Qui enim sic metitur aquam, utrem, in quo suscipitur, extendit, eiusque figuram secundum quaslibet dimensiones amplificat. Iam vero cum hoc accidit, haud aqua ad implendum utrem infusa omnibus aquae partibus iam existentibus in utre intime coniungitur, hoc enim impossibile est,² sed alijs aquae partibus aduenientibus, aliae perpetuo ex utre fluunt, & quoniam
maior

Tex. 36.
¹ Oportet enim intelligere, quemadmodum si quis mensurabit eadem mensura aquam.

² Semper enim alia, & alia quae generatur.

maior influit copia, quam effluat, maiorem extensionem, amplioresque terminos inflatus uter acquirit.³ Eodem modo arbitrandum est partium similium accretionem fieri. Semper enim alia, & alia additur materia in aetate, qua crescimus, & quia magis additur materiae in illa aetate, quam deperdatur, necesse est, ut quasi uter quidam tota magnitudo partis similis secundum omnes suas partes fiat maior.⁴ Cum autem id contingit, cuiuslibet haud parti materialiter sumptae aliquid materiae adijcitur, sed partes instar aquae influentis in utrem, & effluentis ex illo accedunt, ac recedunt.⁵ Cuiuscumque vero formae, ac figurae particulae aduenientes materiae adijciuntur partes, cum similis augenda pars secundum omnes sui partes, ut determinatae substantiae magnitudini, ampliores terminos acquirit.

Sed¹ haec eadem conspicua magis in dissimilaribus videntur partibus, quae per similes auctas partes incrementum suscipiunt.² In his enim partibus dissimilaribus, ut brachio, & manu materiales, atque formales partes clare, ac distincte magis cognoscimus, quam in ijs, quae similis rationis sunt, ut carne, & osse.³ Hoc autem ex eo manifestum est, quod in mortui homi-

I 2 nis

³ Sic utique augmentatur materia carnis.

⁴ Et non cuiuscumque partium aliquid adijcitur, sed hoc quidem deffluit, hoc autem aduenit.

⁵ figurae autem, & formae cuiuscumque particulae.

Tex. 37.

¹ In his autem, quae sunt dissimilium partium, hoc magis manifestum, ut manu, quod proportionaliter aucta est:
² Materia enim altera existens manifesta est magis ipsa forma hic, quam in carne, & his, quae similibus partium,

³ Ideo, & mortui magis videtur esse adhuc caro, & os, quam manus, & brachium.

nis brachio, & manu haud amplius appareat id, quod formalis vicem rationis gerebat, nisi æquiuoce. Neque enim eadem manet figura, quatenus animæ instrumentum erat ad ipsius operationes exercendas, sed abiit id, quod formam, & propriam rationem brachio, aut manui tribuebat. At caro eadem ferè videtur hominis mortui, ac viui, etsi re vera, mortua cum sit, ea formali careat ratione, qua animata prædita erat. Neque enim formalis ratio carnis in determinata solum figura carnis consistit, sed etiam in tali figura, per quam anima proprias exercent operationes. Quia verò abeunte anima huiusmodi operationes edi nequeunt, haud amplius eam rationem formalem habet caro, quæ ad veram efficiendam accretionem requiritur. Quoniam igitur in partibus dissimilaribus rationis materialis distinctio clarè cernitur, in similibus eadem quoque partibus inerit, cum ad harum incrementum dissimilares accretionem subeant partes. ⁴ Quapropter manifestum est quaslibet carnis, aut ossis partes quodammodo augeri, & quodammodo non. ⁵ Etenim augentur quidem secundum formam, & figuram, quia omnes partes alimentum suscipiunt, quatenus certam quandam figuram, & determinatam magnitudinem

⁴ Quapropter est quidem, ut quæcumque pars carnis, aut ossis sit, est autem ut non:

⁵ secundum formam enim cuiuscumque accessit,

tudinem habent. ⁶ At secundum partes materiales haudquaquam augentur, quia omnes partes materialiter sumptæ alimentum suscipere nequeunt, ex eo quod, nec vbiq; adsint pori, nec perpetuò maneant, sed alijs de nouo genitis, aliæ continenter effluant, ac pereant. Ex his patet quo modo proposita de accretionis materia solvatur dubitatio. Dicimus enim corporea adueniente materia accretionem fieri, nec propterea vacuum, aut penetrationem corporum concedendam esse, quoniam in poris, ac meatibus partium similiarium susceptum alimentum, haud omnibus partibus materialibus intimè iungatur, sed ijs dumtaxat, quæ secundum externam quandam figuram, & proportionem sumuntur. Atque id etiam ex dictis patet, quænam sit proxima, & materialis accretionis causa. Si enim quæramus materiam, ex qua fit accretio, ea receptum in poris alimentum, & in substantiam viuentis conuersum est. Si vero quæramus materiam, in qua, ut in proprio subiecto inest accretio, animatum videtur corpus, quæ præditum anima est. Ut enim ipsum actuat, ac determinat inexistens anima secundum partes, quas tali magnitudine, ac figura præditas requirit ad proprias edendas operationes, susce-

⁶ Secundum materiam verò non.

suscepto in poris alimento extenditur, & ampliores sortitur terminos.

Sed vt perfecte assequamur modum quo accidit accretio, de alimento quo anima, vt exteriori vtitur materia ad proprium augendum corpus, quatenus ad viuentis accretionem refertur breuiter agendum est.

Ergo ¹ totum viuentis corpus crescit, ac maius euadit aliquo accedente, quod alimentum dicitur, atque corpori, cui adiicitur actu oppositum est, potestate autem simile, quatenus transmutari potest, & eandem specificam suscipere formam, quam actu viuēs obtinet corpus. ² Atque hoc pacto si corpus augendū siccum existat, adueniens humidum alimentum erit, cum autem aduenit, mutatum euadet siccum. ³ Quamobrem simile quidem alimentum est, quatenus ipsum à facultate nutritiua mutatum corpus auget, dissimile vero, quatenus aduenit, & à viuente per os, aut radices sumitur.

Quod si ¹ quærat aliquis, ² quale oporteat esse alimentum, quo viuens augeri debet, asserendum est ipsum sic viuenti suaptè natura dissimile esse, vt in potentia sit ad suscipiendam formā, quam obtinet viuens, actu verò aliqua alia præditum forma existat. ² Proinde si caro augenda est alimentum potestate

Tex. 38.

¹ Maius autem totum generatum est, adueniēte aliquo quidem, quod vocatur nutrimentum, & contrarium, transmutato autem in eandem formam,

² vt si sicco adueniret humidum, cum autem aduenit, transmutaretur, & generaretur siccum.

³ Est enim vt simile simili augmentetur, est autem vt dissimili.

Tex. 39.

¹ Dubitabit autem aliquis, quale oportet esse, id quo augetur. Manifestum utique quod est potentia illud.

a *Philopponus.*

² Vt si caro, potentia carnem actu igitur alterum.

testate videtur caro, actu verò quoddam aliud carni oppositum corpus. ³ At cum transmutatum iam est, ac perijt, carni existit simile, atque ex eo incrementum suscipit caro. ⁴ Vt igitur fiat accretio, haud extra viuens corpus in carnem alimentum vertitur, sed cum in eo susceptum fuerit. ⁵ Aliter enim generatio tantum carnis esset, minimè autem accretio. ⁶ Id autem, quod augetur, alimento prorsus augetur. Quare seorsim existere alimentum nequit, sed corpori augendo permisceri, itaque in eius substantiam verti. ⁷ Ergo necesse est viuenti, quod augetur alimentum adijci, eique in minimas diuisum particulas misceri, & ab insita in eo facultate mutari, vt viuentis sortiri formam queat. ⁸ Vt enim vinum aquam iniectam in se conuertit, si eam transmutandi vim habeat, eaq; moles ipsius augetur: ⁹ item ignis ligna sibi apposita vrendo consumit, & in se transfert, ijsq; additis fit maior: ¹⁰ sic existimandum est in eo, quod crescit, & actu existit caro, inesse animam effectricem auktionis causam, quæ adueniens alimentum ex eo, quod potestate caro est, actu carnem facit. ¹¹ Quare vt alimentum augeat carnem ei simul vniri, & in eius substantiam verti debet. ¹² Si enim seorsim ex alimento fieret caro, iam sola

carnis

³ Corruptum autem hoc ro generatum est.

⁴ Non igitur ipsum secundum se,

⁵ generatio enim esset, non augmentatio.

⁶ Sed quod augetur, hoc.

⁷ Quid igitur patiens ab hoc auctum est, an mixtum?

⁸ Quemadmodum si quis vino super infundat aquā, hic autem possit vinum facere, quod mixtum,

⁹ & quemadmodum ignis tangens vrenda vrit,

¹⁰ ita in eo, quod augetur & existente actu carne, quod inest augmentatum, adueniente potentia carne facit actu carnem.

¹¹ Ergo simul existentes.

¹² Si enim seorsim, generatio.

carnis generatio, minimè autem diceretur accretio. Hoc autem exemplo ignis facilè intelligi potest. ¹³ Nam si existenti iam igni apponantur ligna, & cum eo simul comburantur, haud simpliciter esse genitum asserimus ignem, sed ampliolem factum esse dicimus. ¹⁴ At verò si per se ligna antequam adijciantur igni, comburantur, simpliciter esse ortum censemus ignem, absque eo quod vlla fiat accretio. Eodem modo si carni existenti adueniat alimentum, quod in eius vertatur substantiam, auctam fuisse dicimus carnem, si verò seorsim gignatur caro, haud alteri adueniens, simpliciter dumtaxat ortam fuisse carnem putamus. Ex quibus manifestum est mutationem, qua in carnem alimentum vertitur, eamque sic auget ad generationis potius, quam simpliciter generationis nomine dignam esse.

Obijcies, accretio mutatio est, qua gignitur magnitudo, & generatio magnitudinis ex non magnitudine fit, quemadmodum & vnumquodque ens ex non ente gignitur, quare falsum erit materiam, ex qua fit accretio, actualem habere magnitudinem.

Respondeo ¹ in accretione haud magnitudinem vniuerse sumptam gigni, quemadmodum nec generatur animal, quod aliqua species animalis, aut singularare

¹³ Est enim ita facere, ignem ad existentem adiungentem ligna, sed sic quidem augmentatio est.

¹⁴ Quando autem ipsa ligna accensa fuerint, generatio.

Tex. 40.
¹ Quantum autem vniuersale quidem non generatur, quemadmodum nec animal, quod nec homo, nec ali- quod est singularium.

gularare aliquod indiuiduum non fit. ² Sed vt in substantiali generatione eatenus generatur animal, quatenus Plato, aut Socrates fit, ita & in accretione eatenus efficitur magnitudo, quatenus hæc, aut illa magnitudo fit. Quare cum in accretione singularis tantummodo magnitudo fiat, ex non singulari magnitudine fit, & caro actuali prædita magnitudine ex alimento fit, quod actu aliam magnitudinẽ habet. Ex quo vere accidit accretionem fieri ex materia magnitudine prædita, quæ alia potestate magnitudo est. ³ Caro igitur, & os, aut manus, aut nerui, & similes partes alimento magnitudine affecto adueniente crescunt, quod non actu, sed potestate caro prædita magnitudine est.

Ex his patet differentia, quæ inter accretionem, & nutritionem inest, ex varia, qua alimentum augere, ac nutrire aptum est ratione desumpta.

Etenim ¹ quia alimentum, quod augendo aduenit corpori, & substantia carnis potestate est, & magnitudo eiusdem, eatenus auget corpus, cui aduenit, quatenus caro, aut alia similis pars actuali prædita magnitudine potestate est. ² Necessè enim est in accretione, & carnem, & magnitudinem gigni. ³ Eatenus verò adiectum alimentum nutrit, quatenus sola caro pote-

K state

² Sed vt hic vniuersale, ita & illic quantum.

³ Caro igitur, & os, aut manus, aut nerui, & horum ea, quæ sunt similium partium, adueniente quidem aliquo quanto, sed non carne quantita.

Tex. 41.
¹ Secundum igitur quod potentia compositum ex utroque est, vt quanta caro, sic quidem auget.

² Etenim quantum oportet generari, & carnem.

³ Secundum autem, quod solum caro est, nutrit.

state est; etenim media nutritione uiuentis reparatur substantia, atque instauratur. 4 Quapropter sola ratione accretio, & nutritio differunt, cum ex eodem fiant alimento, & ad varios terminos, ac fines tendant. 5 Præterea quandiu saluum manet animal, etsi decretionem subeat, nutritur, sed non semper accrescit. 6 Quamobrem nutritio idem, quod accretio existit, ratio tamen est diuersa. 7 Etenim eadem materia uiuenti adiecta corpori, quatenus caro actuali prædita magnitudine potestate est, ipsam augere carnem suapte natura potest. 8 Quatenus verò substantia dumtaxat carnis potestate est, eandem nutrire valet. Sed ut plenior accretionis cognitionem habeamus, quomodo efficiens, & patiens ad accretionem, & nutritionem efficiendam concurrant breuiter declarandum est. 9 Anima igitur, quæ forma sine materia dicitur accretionem, & nutritionem efficit, quatenus quidem in materia est, haud hæc sine materia præstare valens, sed ut immaterialis quædam existens facultas, hoc est, non ut hæc anima huius singularis Socratis, aut Platonis ad proprias eorum singularitates contracta nutritionem, & accretionem efficit, sed ut vniuersalis quædam est facultas quodammodo immaterialis existens, quæ
in

4 Etenim sic differunt nutritio, & augmentatio ratione.

5 Ideo nutritur quidem, quo usque saluum fuerit, etsi diminuat, augmentatur autem non semper.

6 Et nutritio augmentationi idem quidem est, ipso autem esse aliud.

7 Secundum enim quod est id, quod aduenit potentia quanta caro augmentatiuum carnis est.

8 Secundum autem quod solum potentia caro, nutrimentum.

9 Hæc autem forma sine materia, ut immaterialis quædam potentia, in materia est.

in materia tamen, & indiuiduo sensibili agit, quo ut requisita conditione destituta efficere nihil potest. Nam si animæ Socratis, & Platonis, ut tales sunt nutrent, & auferent, Plato, & Socrates tantummodo nutritionem, & accretionem subirent. Solum ergo nutriunt, & augent, ut augendi, & nutriendi facultatem præcisè obtinent. 10 Alimento verò, ex quo alterato, ac transmutato anima proprium auget, ac nutrit corpus, materia quædam est actionis animæ susceptiua, atque potentia immaterialis existens. Neque enim alimentum patitur, ac transmutatur ab anima, ut hæc Socratis, aut Platonis caro, & magnitudo hæc fieri potest, sed quatenus potentia caro, & magnitudo existit. Ut enim anima efficiens nutritionis, & accretionis causa non est, ut in hac signata, ac sensibili inest materia, sed ut immaterialis quædam facultas est, ita & alimentum, quo nutrimur, & augemur non patitur ab anima, ut hæc caro huius indiuidui, & hæc magnitudo esse potest, sed ut caro potestate est, quæ tali competit speciei, & magnitudo, quam tale requirit uiuens. Si enim ex alimento solum ut Socratis, aut Platonis caro, & magnitudo potestate est, accretio, & nutritio fierent, Plato, & Socrates tantummodo accre-

K 2 tionem,

10 Si autem aliqua adueniret materia, existens potentia immaterialis, habens & quantum potentia,

tionem, & nutritionem sumerent, alimentum ergo vt immateriale quiddam est ab omni singularitate seiunctum caro, & magnitudo potestate est. ^{II} Si igitur actiua animæ facultas, & passiuæ alimenti potentia iungantur simul, maiores immateriales erunt, hoc est, vtræque simul iunctæ potentiæ, vnum quid maius, ad quod nutritio, & accretio tendunt, efficient. Neq; enim caro hæc, aut illa existet magnitudo, sed hominis caro, & amplior magnitudo hominis; quandoquidem natura in corpore viuentis augendo, ac nutriendo Socratis, aut Platonis haud carnem, & magnitudinem sibi proponat, sed hominis carnem, & magnitudinem, quam suapte natura requirit homo; hoc verò, aut illud esse per accidens tantummodo intendat.

Verum vt tandem aliqua de natura decretionis dicamus, quoniam ex dictis de accretione colligi facillimè potest, quæ decretionis essentielles competant conditiones, id tantum quæremus, cur eadem corpora ad certum quoddam tempus crescant, postea verò decrescant.

Cum ^I igitur anima, quæ accretionis, & decretionis principium est ob senium, & caloris naturalis debilitatem eò redacta fuerit, vt amplius nequeat
in

Et hæc erunt maiores immateriales

Si autem amplius facere non possit.

Tex. 42.
Si autem amplius facere non possit.

in proprij substantiam corporis tantam alimenti portionem vertere, quanta deperdita est, & plus elabatur materiæ, quam reparat, ² ac similis generoso fuerit vino, quod initio infusionis aque potens, ac generosum est, eadem verò perseuerante fit semper minus validum, adeò vt tandem tota eius perdatur virtus, & mera fiat aqua: ³ sic anima in senio debilitata calore ob continuam cū alimento pugnam iam fracto, ac diminuto, haud amplius alimentum sufficiens omnibus partibus dispensare, & in propriam substantiam vertere potest, atque vt se conseruet vnit, & constringit corporis partes, ne maiorem, quam par sit, adinuicem habeant distantiam; maioremq; raritatem acquirant. Neq; verò ita fit viuentis decretio, vt virtutis quæ in generoso inest vino, debilitatio. Etenim vinum cum virtutis iacturam patitur, propriam haud formam, & naturam conseruat, sed continuo ad aquæ formam tendit. ⁴ At viuens cum decrescit propriam non amittit formam, sed magnitudinem solum, ac materiam, in qua inest forma, non quia animæ particule consistant, ac minimè cum materia fluant, sed quia decrescens animal in naturam alimenti haudquaquam transit. Atq; hæc de accretione, & decretionem dicta sint satis.
Iam

² sed vt aqua vino, semper amplius mixta in fine aquosum facit, & aquam.

³ tunc diminutionem fecit quanti.

⁴ formam autem manet.

Tex. 43.

1 Quoniam autem oportet primum de materia, & de vocatis elementis dicere, & si sunt, & si non, & utrū sempiternum sit vnumquodque, an generatur aliquo modo, & si generetur, utrum ex se inuicem generentur omnia eodem modo, an aliquod primum eorum vnum sit:

2 necesse est prius utriusque dicere, de quibus indeterminate dicitur nunc.

3 Omnes enim qui elementa generant, & qui ea, quæ ex elementis segregatione utuntur, & congregatione, & ipso facere, & pati.

4 Est autem congregatio mixtio.

5 Quomodo autem misceri dicimus non est determinatum manifeste.

Iam¹ verò quoniam ortus, ac interitus rerum causas indagantes de materiali primum causa, seu de corporibus, quæ communi elementa nomine dicuntur pertractare cogimur, an rerum principia sint, nec ne, & an eorum vnumquodque æternum, ac perpetuum sit, an aliquo alio modo ortum, ac interitum subeat, & si oriuntur, ac occidunt elementa, an omnia ex sese vicissim eodem fiant modo, an potius vnum ex eis, ut principium existat, ex quo cætera fiant, & in quod alia resoluantur omnia: ² de ijs utique prius, de quibus imperfectè, ac ruditer loquuti sunt Veteres, nempe de mixtione, actione, passione, & contactu dicamus oportet: quandoquidem elementa in præsentia consideramus ut mixtorum principia sunt, in quorum natura, & affectionibus inuestigandis noster hic insudat labor. Necessitas illatæ consequentiæ sic patet. ³ Nam omnes Philosophi, tam qui elementa ex alijs esse genita, quam qui alia ex eis constituisse inquirunt, congregationis, segregationisque, & actionis, ac passionis mentionem faciunt, ⁴ at congregatio mixtio quædam est, quare ortus rerum mixtione haud cognita perfectè declarari nequit. ⁵ Etsi quo modo hæc fiat planè, ac dilucidè à Veteribus quicquam definitum non sit.

At

⁶ At verò nec alterari aliquid, nec segregari, congregariue nullo patiente, aut agente potest, actionis ergo, & passionis consideratio præteriri non debet. ⁷ Etenim qui plura constituunt rerum naturalium principia, generationem per mutuam elementorum actionem efficiunt. ⁸ Quamquam, & ij, qui ex vno facta omnia dicunt, actionem, & passionem fateri coguntur. ⁹ Atque hoc rectè quidem asserit Diogenes, nisi ex vno essent omnia non posse vicissim agere, & pati, ceu calidum frigi fieri, & idem rursum calefieri. ¹⁰ Non enim calor, & frigus in sese mutuo transeunt, sed ipsum ut patet subiectum mutationem suscipit, eorumque pugnam sustinet. ¹¹ Quamobrem horum, quibus competit actio, vnam subiectam esse materiam necesse est. ¹² Verum omnia, quæ agunt, & patiuntur communem habere materiam falsum est, sed ea dumtaxat in materia conueniunt, quibus mutuo à sese pati, & agere infinitum est. Sublunaria enim corpora eandem cum cælestibus materiam non habent. ¹³ Quoniam igitur de actione, & passione, ac mixtione contemplandum est, & de tactu etiam speculemur oportet. ¹⁴ Neque enim agere, & pati ea possunt propriè, quæ se mutuo tangere nequeunt, neque fieri potest ut misceantur,

⁶ Sed neque alterari possibile est, neque segregari, neque congregari nullo faciente, neque patiente.

⁷ Etenim plura elementa facientes generant faciendo, & patiendo ab inuicem.

⁸ Quamuis ex vno necesse sit dicere factionem.

⁹ Et hoc rectè dicit Diogenes, quod si non essent ex vno omnia non esset facere, & pati ad inuicem, ut calidum intrigidari, & hoc calefieri rursus.

¹⁰ Non enim transmutantur caliditas, & frigiditas in se inuicem, sed manifestum est, quod subiectum.

¹¹ Quapropter in quibus est facere, & pati, necesse est horum vnam subiectam esse naturam.

¹² Omnia igitur talia esse dicere non verum est, sed in quibus unumque ipsum ab inuicem est.

¹³ Sed si de ipso facere, & pati, & de mixtione videndum sit, necesse est, & de tactu.

¹⁴ Neque enim facere hæc, & pati possunt propriè, quæ non est possibile se inuicem tangere, neque non tangentia se

tur, quæ non quodammodo sese tangunt prius. ¹⁵ Quare de his tribus quid tactus, quid mixtio, & deniq; quid actio determinandum videtur. Atque exordium quidem à contactu sumendum est. Nam tactus suapte natura mixtione, actione, & passione prior est, & absque illis esse, ac percipi valet, mixtio verò, actio, & passio, nec absq; tactu esse, nec villo pacto cognosci queunt. ¹⁷ Quæcumque enim misceri apta sunt mutuò sese tangere ex necessitate possunt, atq; si quid agat, & aliud patiatur propriè, simili itidem modo, atq; illa affici oportet: at plurima sese tangunt corpora absque eo, quod vlla intercedat actio, aut mixtio. ¹⁸ Quare primum de tactu dicendum est.

¹ Quemadmodum igitur alia, pleraq; nomina pluribus dicuntur modis, quædam æquiuoce, quæ rebus nullam substantiæ communionem habentibus competunt, quædam analogice, quæ cum pluribus conueniant rebus, vnam propriè, ac prius, alias impropriè, ac posterius, quæ pendent ab ea, significant: ² sic etiam de tactu asserendum est, quod vnam propriam notionem habeat, reliquas improprias, & ab ea quodammodo ortas. ³ Tactus ergo propriè dictus, si alios impropriè dictos omittamus tactus, attribuitur ijs, quæ magni-

magnitudinem, ac situm habent. ⁴ His verò situs, quibus, & locus competit. ⁵ Atq; ideo mathematicæ etiam quantitates tactum, & locum habent, ^a siuè vt mente à sensibilibus abstractæ, siuè vt actu extra animam in rebus naturalibus existentes considerentur. ⁶ Quare si hoc modo sumatur tactus, quemadmodum in physicis definitum est, ea profectò se mutuò tangent, quæ determinatas habent magnitudines, itaque obtinent situm, vt eorum simul extrema sint. ⁷ At verò quoniam situs omnibus, quibus, & locus competit, primæ autem loci differentiæ sunt sursum, & deorsum, siuè simpliciter, siuè secundum quid sumantur: sursum autem, ac deorsum simpliciter quidem locum intelligo, qui extrema suapte natura continet elementa, secundum quid verò, qui media elementa, omniaque mixta comprehendit: ⁸ omnia profectò, quæ sese mutuò tangent, graua, aut leuia erunt, ^a siuè graua, ac leuia simpliciter sint, vt terra, & ignis, siue secundum quid, vt aqua, & aer, & omnia mixta. ⁹ Quæ autem sic se habent, inuicem actiua, & passiuæ sunt, cum eadumtaxat corpora graua, aut leuia existant, quæ ortui, ac interitui obnoxia actiuas, ac passiuas habent qualitates. ¹⁰ Quapropter manifestum est, ea maximè

inuicem aliquo modo contingit misceri primum.

¹⁵ Quapropter de tribus his determinandum est quid tactus, & quid mixtio, & quid actio.

¹⁶ Principium autem accipiamus hoc.

¹⁷ Necessè enim entium, quibuscumque est mixtio, esse hæc ad inuicem tactiua, & si aliquid facit, hoc autem patitur principaliter, & in his similiter.

¹⁸ Ideo primum dicendum est de tactu.

Tex. 44.

¹ Fere igitur, vt & aliorum nominum vnumquodq; dicitur multifariam, & hæc quidem æquiuoce, hæc autem altera ab alteris, & prioribus:

² sic sese habet, & de tactu.

³ Sed tamen propriè dictus inexistit habentibus positionem.

⁴ Positio autem quibus, & locus.

⁵ Etenim mathematicis similiter reddendus est tactus, & locus, siue est separatim vnumquodq; ipsorum, siue alio modo.

a Philoponus.

⁶ Si igitur est, vt determinatum est prius, tangere vltima habere simul, hæc utique tangent se inuicem quæcumq; determinatas magnitudines, & positionem habentia, simul habent vltima.

⁷ Quoniam autem positio quidem quibuscumq;, & locus inexistit, prima autem differentia loci sursum, & deorsum, & talia oppositorum:

⁸ omnia se inuicem tangentia grauitatem utique habebunt, aut leuitatem, aut ambo, aut alterum.

a S. Thomas.

⁹ Talia autem passibilia, & actiua.

¹⁰ Quapropter manifestum est, quod hæc tangere nata

funt se inuicem, quorum distinctis magnitudinibus simul vltima sunt existentibus motibus, & mobilibus ad inuicem.

Tex. 45.

1 Quoniam autem mouens non similiter mouet, quod mouetur, sed hoc quidem necesse est motum, & ipsam mouere, hoc autem immobile existens;

2 manifestum est, quod in faciente dicimus similiter:

3 etenim mouens facere aliquid inquit, & faciens mouere.

4 Sed tamē differunt, & oportet determinare.

5 Non enim possibile est mouens omne facere, si faciens opponemus patienti.

6 Hoc autem, in quibus motus, passio.

7 passio autem est, secundum quod alteratur solum, ut album, & calidum.

8 Sed mouere in plus est ipso facere.

ximè propriè suapte natura mutuò sese tangere, quæ distinctis magnitudinibus prædita simul habent extrema, & vicissim agere, ac pati, mouere, ac moueri apta sunt.

1 Atq; vt aliam tactus notionem inuestigemus. Supponendum est duplex mouens esse, aliud quidem quod cum aliquid mouet, ab eodem vicissim mouetur, aliud verò quod ab eo, quod mouet haudquaquam mouetur. 2 Quidam hanc eandē differentiam in agente, ac patiente esse putant, 3 aiuntque vt mouens mobile, & immobile datur, sic agens patiens, & non patiens concedendū esse, omne mouēs agere, & omne agens mouere arbitantes. 4 Sed verè falluntur: nam inter agens, ac mouens differentia est, eamq; determinare oportet. 5 Atq; omne haud mouens agere perspicuum maximè erit, si quod nam agenti opponatur patiens considerabimus. 6 Etenim id patiens propriè est, quod passionem aliquam, & affectionem suscipit, 7 sed passio, & affectio qualitas quædam est, secundum quam aliquid alteratur, vt albedo, & caliditas, quare propriè agere idem erit, atque alterare. 8 Mouens igitur latius, quam agens patet, cum mouens secundum quamcumq; speciem motus, agens verò alterationis motu duntaxat

xat moueat. 9 Ex his manifestum est ea, quæ mouent, partim quidem mobilia tangere, partim verò non, quandoquidem inter ea solum propriè in se contactus, quæ vicissim mouent, ac mouentur. 10 Quare tactus in vniuersum acceptus ijs competit, quæ simul extrema habent, & vnū motuum, aliud mobile est; maximè autem propriè ijs tactus inest, quæ vicissim mouent, ac mouentur, in quibus mutua reperitur actio, & passio ob communem, quam obtinent, materiam. 11 Verum autem est id, quod tangit ab ea re, quam tangit, vt plurimum tangi. 12 Etenim omnia ferè, quæ apud nos sunt, cum mouentur mouent, ex quo necessariò quod tangitur id tangere putamus à quo tangitur. 13 Interdū autem dicimus solū mouens id tangere & mouetur, & contra quod tangitur id non tangere à quo tangitur. 14 At quoniam ea, quæ eandem obtinent materiam, cum motum subeunt, mouent, id, quod tangitur necessariò tangere arbitramur. Sed hæc à veritate maximè aberrant. 15 Nam siquid mouet haud motum ab eo, quod mouet, tanget quidem mobile, sed ab eo minimè tangetur, quemadmodum accidit cum aliquis molestia nos afficit, 16 nos enim ab eo tangi affirmamus, quem nullo modo tangimus. Ex

L 2 his

9 Illud igitur manifestum est, quod est quidem, vt mouentia mobilia tangant, est autem vt non.

10 Sed determinatio ipsius tangere vniuersaliter quid est positionem habentium, & huius quidem motui, huius autem mobilis, ad inuicem autem motui, & mobilis, in quibus existit facere, & pati.

11 Est igitur vt plurimum tangens, id quod tangit, tangens:

12 etenim mouent mota omnia fere, quæ corā sunt quibuscumque necesse, & apparet tangens tangere quod tangit.

13 Est autem vt aliquando inquit mouens tangere solum id, quod mouetur, quod autem tangitur, non tangere, quod tangit:

14 sed quia mouent mota ea, quæ eiusdem generis, necesse videtur esse, quod tangitur, tangere.

15 Quapropter si quid mouet, immobile existens, illud quidem tanget ipsum mobile, illud autem nihil;

16 inquit enim aliquando tristantem tangere nos, sed nos non eum.

his patet necessitatem contactus ex ratione actus, & potentiae oriri, adeo ut cum aliquid, ut actus aliud respicit, ac mouere proximè potest, illud necessario tangat, cum verò aliquid, ut potentia ab alio respicitur, aptumque est, ac determinatum ad suscipiendum motum, ex necessitate ab eo tangatur. ¹⁷ Atque hæc de tactu, qui naturalibus, & corruptibilibus inest corporibus definita sint.

¹ Consequens iam est ut de actione, & passione dicamus, quandoquidem ut actionem, & passionem contactus, sic mixtionem præcedant actio, & passio. Atque ut consuetum seruemus ordinem, antequam propriam de actionis, & passionis natura proferamus sententiam, quæ à Veteribus hac de re minus probe sunt dicta refellere oportet. ² Duas igitur à maioribus nostris quodammodo inter se oppositas sententias accepimus. ³ Etenim plerique in eo consentiunt, ut simile à simili pati nihil posse dicant, & actionem, ac passionem inter ea fieri posse negent, quæ similia sunt. Sic autem arguunt. ⁴ Neutrum eorum, quæ similia sunt magis altero actiuum, aut passiuum est, cum eadem omnia similibus æque insint, quoniam igitur in similibus determinatum agens, aut patiens non est, nec vlla poterit

terit fieri actio, aut passio. ⁵ Hinc verò quæ dissimilia sunt, & differentes habent formas aptissima esse, ut mutuo agant, & patientur asserunt. ⁶ Quod si quis dicat simile pati à simili, propterea quod maior ignis minorem absumat, ac deuoret: respondent id ob contrarietatem euenire, quæ inter magnum, ac paruum inest.

¹ Democritus autem solus præ ceteris non nihil proprii attulit. Nam agens, & patiens idem, ac simile esse asserit, fieri haudquaquam posse existimans, ut quæ dissimilia sunt, differentesque obtinent formas agere vicissim, ac pati queant. ² Quod si ea quæ proprijs discrepant formis, quippiam in se mutuo agant, hoc illis euenire censet, non quò ab inuicem differunt, sed quò eadem, ac similia sunt. ³ Atque has veteres de actionis, & passionis natura proferunt sententias.

¹ At qui sic aiunt partim vera, partim falsa enunciantes quodammodo oppositas sententias dicunt. ² Contradictionis verò causa hæc est. Nam cum totum ipsum considerare debuissent, nempe materiam, & formam eorum, quæ agunt, & patiuntur, de alia, atque alia dumtaxat parte loquuti sunt. Alij enim agentium, ac patientium spectantes formas, quæ agunt, & patiuntur

⁵ Dissimilia autem, & differentia facere, & pati ad inuicem nata sunt.

⁶ Etenim quædo minor ignis à maiori corrumpitur, propter contrarietatem hoc inquit pati: contrarium enim esse multum paucò.

Tex. 47.

¹ Democritus autem ultra alios proprie dixit solus: inquit enim idem, & simile esse faciens, & patiens, non enim contingere altera, & differentia pati ad inuicem.

² Sed si altera existentia faciunt aliquid ad inuicem, non secundum quod altera, sed secundum quod idem aliquid in existit, sic accidere hoc eis.

³ Quæ igitur dicuntur hæc sunt.

Tex. 48.

¹ Videntur autem hoc modo dicentes sub contraria apparere dicere.

² Causa autem contrarij sermonis est, quoniam cum oporteat aliquid totum inspicere, partem aliquam dicunt ambo.

¹⁷ De tactu igitur, qui in naturalibus determinatum sit hoc modo.

Tex. 46.

De ipso autem facere, & pati dicendum consequenter.

² Suscepimus enim à Prioribus subcontrarios ad inuicem sermones.

³ Multi enim concorditer hoc dicunt, quod simile qui dem à simili omne impassibile est;

⁴ propterea quod non magis actiuum, quam passiuum sit alterum altero: omnia enim similiter existunt eadem similibus.

tur dissimilia esse dixerunt, cum dissimiles formæ dissimiles efficiant actiones. Alij verò agentium, ac patientium materiam considerantes, ea similia esse affirmarunt, cum inter ea existat actio, quæ circa idem versantur subiectū, communemque materiam habent. 3 Et quidem certum est ea, quæ & in materia, & in forma similia sunt, mutuo agere, ac pati nullo modo posse. 4 Quæ enim assignari potest ratio, qua alterum eorum sit potius actiuum, quam passiuum? 5 Deinde si actio similis fieret in simile, atque similitudo actionis causa esset, quæ similia sunt, in se promptius agerent, at alteri nihil similius est, quàm idem sibi ipsi, ergo idem in se ipsum maximè aget, & à se ipso patietur. 6 His verò sic se habentibus nihil utiq; incorruptibile, aut immobile erit, si quidem simile, quàm simile efficiens est. 7 Nam se ipsum dissoluet, ac destruet vnumquodq; cum mouere se, ac transmutare quoduis aptum sit.

1 Præterea nec similiter ea vicissim agere, ac pati queunt, quæ omnino dissimilia sunt, & penes materiam, ac formam differunt. 2 Neque enim fieri potest, ut linea, & albedo, quæ communè haud obtinent materiam in sese mutuo agant, & patiantur, nisi secundum accidens ex eo, quod alba, aut nigra fuerit

rit

3 Simile enim, & omni quaq; indifferens rationabile est nõ pati à simili aliquid.

4 Cur enim magis alterum erit actiuum, quam alterum?

5 Atq; si à simili pati aliquid possibile est, & ipsū à seipso.

6 Proinde his ita se habentibus, nihil utiq; erit aut incorruptibile, aut immobile, si simile, secundum quod simile, actiuum.

7 Ipsum enim seipsum mouebit omne.

Tex. 49.

1 Et omnino alterum, & nullatenus idem similiter.

2 Nihil enim patietur albedo à linea, aut linea ab albedine, præterquam secundum accidens, puta si accidat albam, aut nigram esse lineam.

rit linea. Manifestum autem est quæ prorsus diuersa sunt, mutuo actiua, & passiuua non esse. Nam ea, quæ diuersam habent materiam contraria non sunt: 3 at quæ nec contraria sunt, nec ex contrarijs constant se inuicem depellere, atq; è proprio statu dimouere non student, quæ igitur penes materiam differunt, ac prorsus diuersa sunt mutuo agere, ac pati nequeunt.

Sed iam controuersiam hanc dissoluere, ac propriam constituere sententiam oportet.

1 Quoniam igitur quæcumque vicissim agere, ac pati apta non sunt, sed ea solum, quæ aut contraria videntur, aut quoquo modo contrarietatem habent, necesse est agens patienti genere quidem, ac materia simile, atq; idè esse, specie verò, ac forma dissimile, & contrarium. Clara autem inductione patet agens, ac patiens eadem genere, ac materia esse. 2 Nam corpus aptum est à corpore, cum quo eandem obtinet materiã pati, & sapor à sapore, & calor è calore, & quodcumq; materiam habet ab eo, quod præditum eadem materia est. Materiam verò haud omnium primam intelligo, quæ suapte natura informis est, sed eam, quæ aliquam habens formam in proxima ad aliam suscipiendam potentia constituta est.

Huius

3 Non enim extrudunt seipsa à natura quæcumque neque contraria, neque ex contrarijs sunt.

Tex. 50.

1 Sed quoniam non quodcumque natum est facere, & pati, sed quæcumq; aut contraria sunt, aut contrarietatem habent, necesse est, & patiens, & faciens genere quidem simile esse & idem, specie autem dissimile, & contrarium.

2 Natum enim est corpus quidem à corpore sapor autem à sapore, calor verò à calore pati; omnino autem, quod eiusdem generis ab eo, quod eiusdem generis.

¹ Huius autem rei causa hæc est. Nam omnia contraria in eodem continentur genere, atq; eandem participant materiam, quam ut possideant continenter bellum gerunt, specie verò, ac forma diuersa sunt: ² at quæcumque vicissim agunt, & patiuntur contraria videntur, etenim in physicis definitum est haud à quouis pati quoduis, sed ab eo, quod certum, ac determinatum, & contrarium est, ergo agens patienti genere, ac materia idem, & simile est. ³ Quamobrem necesse est agens, & patients eadem quoquo modo esse, quatenus habent communem materiam, quoquo modo autem diuersa inter se, ac dissimilia, quatenus oppositas obtinent formas. ⁴ At verò quoniam agens, & patients ^a genere quidem, & materia eadem, ac similia sunt, specie autem, ac forma dissimilia, ⁵ atq; huiusmodi contraria videntur, ⁶ manifestum utiq; est ea, quæ vicissim agunt, & patiuntur contraria, aut media esse. ⁷ Præterea omnis generatio, & interitus in contrarijs versatur, at actio, & passio generatio, atq; interitus est, ergo actio, & passio in contrarijs versatur. ⁸ Quamobrem rationi consentaneum est ignem calefacere, & frigidum frigefacere, & omnino actiuum id, quod patitur sibi simile reddere. ⁹ Nam agens, & patients

con-

contraria sunt, ¹⁰ omnis autem generatio in contrarium tendit, eaq; patients oppositâ ei formam acquirit, quam nõdum patients habebat, ¹¹ necesse ergo est, ut patients in id mutetur, quod agendi vim obtinet. ¹² Sic enim generatio in contrarium erit, per eam genita forma, quæ agentis formæ similis est. Quare agens id præcipuè intendit, ut cum agat sibi simile patients reddat.

¹ Ex his iure patet quomodo Veteres oppositas proferentes sententias veritatem quodammodo attigerint.

² Etenim quandoque subiectum pati dicimus, cum ex vna qualitate in aliam oppositam mutatur, quo modo sanari hominem, & caleferi, & frigefieri, alijsque similibus affici asserimus. ³ Quandoque verò oppositam pati formam dicimus, cum altera adueniente forma recedit, quo modo frigidum caleferi, & sanari ægrotum affirmamus. ⁴ Atque vera quidem vtraq; loquutio est. ⁵ Eodem modo, & in agente contingit, quandoque enim calefacere hominem, quandoque verò calidum asserimus. ⁶ Nam partim quidem patitur materia, partim verò opposita in subiecto existens forma. Iam verò quoniam tum agens, tum patients materia, & forma constat, eademque in ambobus inest materia, atque dissimiles, oppositæque formæ,

M

qui

Tex. 51.
¹ Huius autem causa est, quod contraria in eodem genere sunt omnia,

² faciunt autem, & patiuntur contraria ad inuicem,

³ Quapropter necesse est, aliquo quidem modo eadem esse, & faciens, & patients, aliquo autem modo altera, & dissimilia ab inuicem,

⁴ Quoniam autem faciens, & patients genere quidem eadem, & similia, specie vero dissimilia,

a Philopponus.

⁵ talia autem contraria, ⁶ manifestum est quod actiua, & passiuæ ad inuicem sunt contraria, & media.

⁷ Etenim omnino generatio, & corruptio in his,

⁸ Ideo, & rationabile iam ignem calefacere, & frigidum in frigidare, & omnino actiuum assimilare sibi ipsi patients.

⁹ Faciens enim, & patients contraria sunt,

¹⁰ & generatio in contrarium.

¹¹ Quapropter necesse est patients in faciens transmutari.

¹² Sic enim erit in contrarium generatio.

Tex. 52.

¹ Et secundum rationem quodque non eadem dicentes ambo tamen est tangere naturam.

² Dicimus enim pati quandoque quidem subiectum, sanari hominem, & caleferi, & in frigidari, & alia eodem modo.

³ Quandoque autem caleferi quidem frigidum, sanari autem laborans.

⁴ Ambo autem sunt vera.

⁵ Eodem modo, & de faciente, quandoque enim hominem calefacere inquit, quandoque autem calidum.

⁶ Est enim ut materia patitur est autem ut contrarium.

7 qui materiam dūtaxat considerarunt, actiua, & passiuā eadem quodammodo, & similia esse dixerunt: 8 qui verò ad ipsam tantummodo respexerunt formam, actiua, & passiuā oppositas, ac dissimiles habere formas arbitrati sunt.

Habemus ex his quænam actiua, & passiuā sint, quæ verò actiua, cum agunt repatiantur, in præsentia determinandum est.

1 Notandum ergo est agere, ac pati, quemadmodum & mouere, ac moueri dupliciter contingere. 2 Nam mouens duplex est. Aliud quidem, in quo primū principium motus inest, quod vere, ac proprie mouens dicitur, 3 etenim mouendi principium causarum prima est, quæ in sitam, atque radicatam in se mouendi vim habet. 4 Aliud verò mouens est, quod ita mouet, vt post ipsum id tantummodo sit, quod mouetur, & genitam suscipit formam. 5 Atque eodem modo agens, & alterans duplex est, 6 aliud quidem primum, vt medicus, à quo sanitas, vt à prima causa dependet, 7 aliud verò vltimum vt vinum, quod proximè ægrotum afficit corpus, & ad sanitatem alterat. 8 Primum igitur mouens ita mouet, vt ab eo, quod mouetur haudquaquam moueatur. 9 Atque si de primo omnium mouente ab omni

facere

secreto materia loquamur, prorsus immobile ex necessitate est. 10 Vltimum verò mouens ita mobile mouet, vt ab eo vicissim moueatur. 11 Idem & in actione contingit. Primum enim agens haud repatitur ab eo, quod transmutat, 12 vltimum autem ex necessitate patiens est. 13 Clara huius rei patet ratio; nam ea, quæ communem cum patiente materiam non habent, citra passionem agunt, vt medendi ars, quæ inest in animo, & primum sanitatis efficiens est. 14 Ea verò, quæ communem cum patiente materiam obtinent, agunt simul, ac patiuntur, quemadmodum cibus, qui ægrotum afficiens, atque immutans corpus ab illo vicissim patitur, & immutatur. 15 Aut enim calefit, aut frigesit, aut aliud quippam simul agens patitur. 16 Est autem medendi quidem ars primum principium motus, cibus verò vltimum, proximeque adhærens ei, quod patitur.

1 Quapropter manifestum est quæcumque actiua formam habent in materia, pati posse, dum agunt, quæcumque verò non habent, pati non posse. 2 Eandem verò, vt ita dixerim, oppositis subijci formis materiam asserimus, quatenus ad eas relata, à quibus ad varias contrahitur species, quandam genericæ similem vnitatem habet. 3 Hinc verò

M 2 acci-

7 Ad illud igitur respiciētes, idem oportere habere existimauerunt faciens, & patiens;

8 Ad alterum autem contrarium.

Tex. 53.

1 Eandem quoque rationē existimandum est de ipso facere, & pati, quam & de ipso moueri, & mouere.

2 Dupliciter enim dicitur & mouens, in quo enim est principium motus hoc mouere,

3 principium enim prima causarum est,

4 & rursus vltimum ad id, quod mouetur, & generationem.

5 Similiter autem, & de faciente.

6 Etenim medicum sanare dicimus.

7 & vinum.

8 Primum igitur mouens nihil prohibet in motu quidem immobile esse,

9 in quibusdam autem necessarium.

10 Vltimum autem semper mouere motum.

11 In actione autem primum quidem impassibile est,

12 vltimum autem, & ipsa patiens est.

13 Quæcumque enim non habent eandem materiam faciunt impassibilia existentia, vt medicatiua, ipsa enim faciens sanitatem nihil patitur ab eo, qui sanatur.

14 Cibus autem faciens, & ipse patitur.

15 Aut enim calefit, aut infrigidatur, aut aliud quid patitur simul faciens.

16 Est autem medicatiua quidem, vt principium, cibus autem vltimum est & tangens.

Tex. 54.

1 Quæcumque igitur actiuorum non in materia habent formam, hæc quidem impassibilia sunt, quæcumque autem in materia, passibilia.

2 Materiam enim dicimus similiter eandem, vt ita dicā, esse cuiuslibet oppositorum, vt genus existens.

3 Potens autem calidum esse præsentem calefaciente, & ap-

accidit, vt eadem oppositorum existente materia frigidum, quod fieri potest calidum, cum admotum fuerit id, quod calefaciendi vim habet, caloris induat formam, & sic in alijs omnibus contingat. 4 Quamobrem vt dictum est, actiuorum hæc quidem minime pati, hæc verò pati queunt. 5 Et quemadmodum in motu, sic & in actione, ac passione contingit. 6 Etenim in motu primum mouens immobile est, quare & in actione primum erit agens passionis expers. Vltimum namque & proximum dumtaxat agens in agendo repatitur.

Quæres cum & finis, & efficiens causa moueat, quo modo ab inuicem differant?

1 Respondeo causam efficientem esse, vnde motus principium existit, id verò, cuius gratia aliquid fit, causam efficientem non esse. 2 Quare sanitas haud proprie, sed translatione quadam efficiens dicitur. Manifestum autem est finem efficientem causam non esse. 3 Nam quousque efficiens actu causa fuerit, semper aliquid in patiente fit, at cum adest finis generatio cessat, atque transmutatum iam patiens est, ergo finis causa efficiens non est. Minor patet, 4 quia forma, & habitu existente nihil præterea fit, sed iam est, 5 forma verò, & finis idem numero sunt, atque cum

in

in eo, quod fit inexistant, ipsumque perficiant, habitus vocantur, 6 materia autem, quæ materia patitur, ipsaque subijcitur, ergo existente sine cessat mutatio transmutato iam eo, quod patitur. 7 Quoniam igitur ignis in materia existente calorem habet, dum agit, simul patitur. 8 Quod si à materia seiunctus esset calor, is utique pateretur nihil, dum ageret. 9 Verum fieri non potest, vt naturales, caducæque formæ ab omni seiunctæ materia existant. 10 At si aliæ à materia solutæ consistunt formæ, vt quæ cælestes perpetuò orbis cient motu, haudquaquam patientes agent. 11 Ex his igitur manifestum est, quid sit agere, & pati, quænam actiua, & passiuua sint, quam ob causam in sese agant, & patiantur, & quo modo agens agat, patiens verò patiatur. Etenim agere ad passibilem qualitatem mouere est, pati verò ad eandem moueri, atque actiua, & passiuua sunt, quæ communem materiam, oppositasque habent formas, & vicissim agunt, ac patiuntur plura ob eandem, quam obtinent, materiam, oppositamque agens cum expellit formam, sibi que simile reddit patiens, agit, atque patitur patiens, cum oppositam suscipiens formam agenti simile fit.

1 Iam vero quoniam actionis, & passionis modum in vniuersum, ac leuiter attigi-

6 materia autem, secundum quod materia passiuum.

7 Ignis igitur habet in materia caliditatem.
a Philoponus.

8 Si autem aliqua esset separata caliditas, hæc nihil utique pateretur.

9 Hanc igitur forsitan impossibile est separabilem esse.

10 Si autem sunt quædam talia, in illis utique erit, quod dicitur, verum.

11 Quod igitur sit facere, & pati, & quibus insit, & quare, & quomodo determinatum sit hoc modo.

Tex. 56.

1 Quomodo autem potest hoc accidere rursus dicamus.

proximante necesse est caleheri.

4 Ideo quemadmodum dictum est, factiuorum hæc quidem impassibilia hæc autem passibilia.

5 Et quemadmodum in motu eodem modo res sese habet, & in factiuis.

6 Illic enim primum mouens immobile est, & in factiuis primum faciens impassibile est.

Tex. 55.

1 Est enim effectiua causa, vt vnde principium motus cuius autem gratia non effectiua.

2 Ideo sanitas non est effectiua nisi secundum translationem.

3 Etenim faciente, cum inerit, generatur aliquid patiens,

4 Habitibus autem presentibus non amplius generatur, sed est iam.

5 Formæ autem, & fines habitus quidam sunt,

attigimus, eundem nunc fufius, & copiofius explicemus ea, quæ à Veteribus accepimus perpendentes oportet.

Quidam igitur pati vnumquodque per tenuiffimos quofdam inexiftentes meatus, ac poros exiftimant, per quos vltimum, ac præcipuum fele intrudat agēs, ficq; patiens vndiq; permeans afficiat.

Atq; nos hoc pacto, & videre, & audire, cæterisque alijs fenfibus fenfire aiunt, in fenfuum meatus fenfibilibus ingredientibus obiectis. Quare, & per aerem, & aquam, & corpora perfpicua nos cernere putant, quoniam hæc inuifibiles quidem ob paruitatem, fed tamen plures, & ferie quadam, ac ordine difpofitos habeant meatus, & eò magis, quò perfpicua, ac dilucida magis fuerint, ficq; facilius ingredientibus corpusculis aditum præbeant, ac pateant. Qui igitur his meatibus, hocq; corporum ingreffu in quibusdam rebus naturalibus explicandis vtuntur, quemadmodum Empedocles, non folum meatus illos ad actionem, & paffionem efficiendam maximè conferre putant, fed ea quoque inuicem miferi facillime aiunt, quæ commenfuratos, ac tales habeant poros, vt miferibilia per eos valeant permeare corpora.

At longe melius arbitrati funt Leucippus, & Democritus, qui vna, eademque

² His igitur videtur pati vnumquodque per quofdam meatus ingrediente faciente vltimo, & principaliffimo:

³ Et hoc modo videre, & audire nos inquit, & fecundum alios fenfus fenfire omnes:

⁴ Amplius videri, & per aerem, & aquam, & per transparentia, quia meatus habeant, inuifibiles quidē propter paruitatem, fpiffos autem, & fecundum ordinem.

⁵ & magis habere transparentia magis.

⁶ Hi igitur in quibusdam determinauerunt ita, quemadmodum, & Empedocles, nō folum patientibus, & facientibus, fed & miferi ea inquit, quorumcunq; meatus adinuicem funt commenfurati.

Tex. 57.

¹ Via autem maxime, & de omnibus vno fermone de.

que prolata fenfētia omnium motuum reddiderunt caufas, a maximè fecundum naturam afferentes principium, vt motum, & mutationem, cum indiuidua inuexerint corpuscula, quibus varie mutatis omnes contingerent motus. b Oppofito autem modo Veteres alij philofophi, vt Parmenides, & Melifus. Quemadmodum enim Democritus, & Leucippus ex indiuiduorum corpusculorum motu fenfibus præcipuè noto effe vacuum arbitrati funt, quo ablato, & omnem auferri ex neceffitate motum cenfebant; ita & Parmenides, ac Melifus ex ablato vacuo maxime fenfibus ignoto, & motum, & multitudinem rerum de medio tollere conati funt. Sic enim ens vnum, & immobile effe probant. Vacuum effe non ens, & in rerum natura haudquaquam exiftit, nihil autem moueri poteff, fi ipfum vacuum feperatum in ratione rerum non fit, nec rurfus multa effe poffibile effe, nifi intercedente vacuo, feperantur, ac diftinguantur; ergo nec motus, nec rerum multitudo effe poteff.

Quod fi quis afferat nos rerum multitudinem fole tactu abfq; intermedio vacuo tueri poffe, eò quod vnū haudquaquam funt corpora, quæ habent extrema fimul: hoc minime recipiebat Parmenides, fed adhuc vacuum

con-

terminauerunt Leucippus, & Democritus, principium cum fecerint fecundum naturam quod effe.

a Philoponus.

b Philoponus.

² Quidam enim antiquorum opinati funt ex neceffitate ens vnum effe, & immobile: vacuum enim effe non ens,

³ moueri autem non poffe non exiftente vacuo feperato,

⁴ neque rurfus multa effe nō exiftente fegegante.

Tex. 58.

¹ Hoc autem nihil differre fi quis exiftimet non continuū effe vniuerfum, fed tangere diuifim ab eo, quod effe dicere fore multa, & non vnum effe, & vacuum.

concedendum esse affirmabat, quoniam multa sese tangentia vniuersi corpora esse aliud non sit, quam ea vacuo separari, ac distingui. Nam aut ens vndique diuisum est, aut non. ² Si vndique est diuisum, nihil vtiq; erit, nec vnum, nec multa, tantumq; proinde vacuum existet. ³ Si verò ens secundum alias quidem partes diuisionem suscipit, secundum alias verò non, figmento hoc simile esse cuiuslibet videri potest; ⁴ neq; enim rationem assignare licet, qua hæc totius vniuersi pars diuisa sit, illa autem continua, nulloq; intercisa vacuo. ⁵ Præterea etsi vniuersi corpora sese tangere dicamus, adhuc Parmenides auferendum censet motum, quoniam si moueantur corpora in plenum ex necessitate debeant moueri, & sese sic penetrare. Quod cum absurdum sit, absurdum quoque erit vllum fieri posse motum. ⁶ His ergo rationibus adductus Parmenides omittens, ac despiciens sensum, qui, & rerum multitudinem esse, & motum vndiq; clamat, quasi rationi tantum fides, nulla autem sensibus adhibenda sit, ipsum vniuersum vnum, & immobile, atque infinitum esse dicit. ⁷ Si enim finitum esset, ipso terminaretur, ac finiretur vacuo, at vacuum non est, ergo & vniuersum ens infinitum videtur. ⁸ Atq; hæc rationes sunt,

² Si enim omniquaque diuisibile, nihil esse vnum, quapropter neque multa, sed vacuum omne:

³ Si autem tum quidem, tum autem non, figmento alicui hoc vtiq; assimilari:

⁴ Quousque enim, & propter quid ipsius totius hoc quidem ita se habet, & plenum est, illud autem diuisum?

⁵ Amplius similiter dicere necessarium non esse motum.

⁶ Ex his igitur rationibus transcendentes sensum, & despicientes eum, ac si conueniat rationem sequi, ipsum omne esse vnum, & immobile, & infinitum, quidem dicunt:

⁷ finem enim vtiq; finire ad vacuum.

⁸ Hi ergo ita, & propter has

sunt, quibus innixus Parmenides propriam de rerum natura protulit sententiam.

¹ Verum enim vero si inanès dumtaxat allatas rationes consideremus, hæc prope cõsequi videntur. ² At si res ipsas proprio, certoq; innixas sensu spectemus, quasi quodam plusquã insaniam æstu abrepti erimus, si ea hoc pacto se habere opinabimur. ³ Quis enim adeo mentem captus est, & à sese eo vsque discedit, vt ignem, & glaciem idem esse putet? ⁴ Fallitur namq; demens in ijs solum dijudicandis, quæ honestatem, ac bonitatem præferunt, cum ea, quæ speciem boni, & honesti ob usum, & cõsuetudinem habent, ab ijs præ amentia minime differre iudicet, quæ vere bona, & honesta sunt.

⁵ Sed maiorem Leucippus, quam Parmenides meretur laudem, quoniam ex ijs, quæ sensui manifesta sunt, ea deducere contendit, quæ incerta, & obscura videntur, cum tamen ex ijs, quæ dubia, incertaq; sunt, ea destruere Parmenides conetur, quæ perspicua, maximeq; sensibus obuia existunt. Neque enim generationem Leucippus, nec interitum, nec motum, nec rerum multitudinem aufert, sed hæc fatetur, ac supponit, quæ vel ipsis clarè patent sensibus. ² Quare partim quidem ijs, quæ apparent fidem habuit, partim verò

N ijs

rationes enunciauerunt de veritate.

Tex. 59.

¹ Amplius autem in orationibus quidem videntur hæc contingere:

² in rebus autem dementiæ simile est opinari ita.

³ Nullum enim dementium egredi, tantum vt ignem vnt esse existimet, & glaciem:

⁴ sed solum bona, & apparentia propter assuetudinem hæc quibusdam propter dementiam nihil videntur differre.

Tex. 60.

¹ Leucippus autem existimauit habere rationes, quæ ad sensum confessa dicentes, nõ destruent, neq; generationem, neq; corruptionem, neq; motum, & multitudinem entium.

² Confessus autem hæc quidem apparentibus;

3 Constituentibus autem vnū, ut non existat motus sine vacuo, vacuumq; non ens, & entis nihil non ens inquit esse:

4 quod enim proprie ens omniplenum existens.

5 Sed esse tale non vnum, sed infinita multitudine, & indiuisibilia propter paruitatem molium.

6 Hæc autem in vacuo ferri.

7 Vacuum enim esse, & congregata quidem generationem facere, dissoluta autem corruptionem, facere autē, & pati, secundum quod existunt tangencia:

8 secundum enim id non vnū esse, & composita, & circumplicata generare.

Tex. 61.

1 Ex vno autem secundum veritatem non vtiq; generari multitudinem.

2 neq; ex vere multis vnum, sed esse hoc impossibile.

3 Sed ut Empedocles, & aliorum aliqui inquit: pati per meatus.

4 ita & omnem alterationem, & omne pati hoc modo generari per vacuum, facta dissolutione, & corruptione, si-

ijs qui ens vnū, & immobile statuerunt, quatenus motum absq; vacuo fieri non posse dixit, atque vacuum non ens, & nullam entis partem esse non ens asseruit; 4 proprie enim id ens est, quod omniq; plenum existit. 5 In eo vero, & Leucippus à Parmenide dissentit, quod plena hæc, & entia plura, ac distincta, numeroq; infinita esse, magnitudine autem, ac mole indiuidua censuit. 6 Atque hæc quidem entia in vacuo ferri opinatus est. 7 Etenim concessit vacuum, & ex horum coitione res gigni, dissolutione vero interire putauit, agere autem, ac vicissim pati obmutuum contactum. 8 Etsi enim cum sese tangant existente vacuo intermedio vnum efficere nequeant, vario tamen simul complicata modo, atq; composita varias efficiunt mutationes.

1 Id verò firmiter statuebat Leucippus, neq; ex vno, atque indiuiduo corpusculo fieri multa posse, à vacuo dumtaxat, quo prorsus carent, diuisione procedente, 2 neque vnum ex ijs, quæ vere sunt multa gigni, inter ea subeunte, ac sese intrudente vacuo. 3 Atque ut Empedocles, & nonnulli alij agere, ac pati ob inexistentes in patiente meatus fieri dicunt, 4 sic & Leucippus ob interceptum vacuum omnem actionē, & passionem perfici ait, quoniam ob ipsum,

ipsum, & dissoluantur corpuscula, omniaq; intereant, & accretionem ijs subinde ingredientibus sumant.

At Empedocles velit, nolit in eandem, quam tuetur Leucippus, sententiam quodammodo venire cogitur. 2 Nam corpora illa, quæ continent meatus, aut sunt diuidua, aut indiuidua. Si indiuidua iam Leucippo consentit Empedocles. Si diuidua, alios intra se meatus continebunt, quorum interuentu actio procedere queat. Etenim patiuntur omnia, dum exilientes ab agente particulae sese in patientis poros insinuant. 3 Hi verò meatus, ac pori, aut continui sunt, aut non. 4 Continuos quidem esse nefas est, sic enim meatibus existentibus continuis, iam solidum corpus aliud non erit, quam meatus, & vacuum, ut assererat Leucippus. Quod si meatus continui non sunt, inter eos existens corpus meatibus carebit, & indiuiduum proinde, atque impatibile erit. 5 Quapropter sese tangencia corpora indiuidua erunt, atq; inter illa interposita media vacua, & meatus. 6 Hæc verò, & Leucippus de actione, & passione dicit. 7 Hi igitur sunt modi, quibus hæc quidem agere, illa verò pati, illustres aiunt Philosophi. 8 Ac de Leucippo quidem, & Democrito quid de actione, & passio-

N 2 ne

militer autem, & augmentationem subintrantibus alijs.

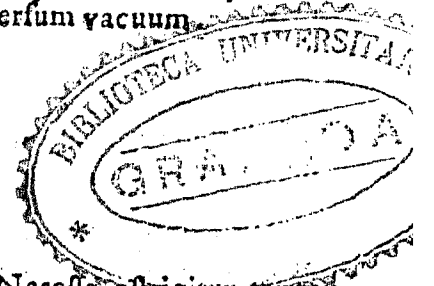
Tex. 62.

1 Fere autem, & Empedocle necesse est dicere, ut & Leucippus inquit.

2 Esse enim quædam solida, sed indiuisibilia.

3 nisi omniq; meatus continui sint:

4 Hoc autem impossibile est nullum enim aliud solidum erit præter meatus, sed vniuersum vacuum.

5 Necesse est igitur tangencia quidem esse indiuisibilia, intermedia autē eorum vacua, quos ille dicit meatus.

6 Ita autem, & Leucippus dicit de ipso facere, & pati.

7 Modi igitur secundum quos hæc quidem faciunt, hæc autē patiuntur, fere hi dicuntur.

8 Et de his quidē, & quomodo dicunt manifestum est.

ne sentiant, & quemadmodum tradant manifestum est; ⁹ Etenim eam proponunt sententiam, qua & omnes tueri mutationes, & eorum, quæ apparent facile causam, & rationem reddere queant. ¹⁰ Hoc autem alijs, ut Empedocli minus facile videtur. Neq; enim patet quomodo apud illum constare queat generatio, corruptio, & alteratio. ¹¹ Nam cum Democritus, & Leucippus prima corpora indiuidua ponant figura tantum inter se discrepantia, ex quibus primis entia componuntur, & in quæ vltima dissoluuntur, facile tum generationem, & corruptionem, tum etiam alterationem tueri possunt. ¹² Empedocles autem quo modo alia ab elementis fiat explicare commodè potest, quandoquidem facta elementorum coitione ortum, dissolutione autem interitum subibunt. ¹³ At quo pacto primorum corporum aceruata, congestaq; moles oriatur, ac intereat, nec docet, nec docere vlllo modo potest, nisi & ignis, aliorumq; elementorum subiectum aliud elementum esse dicat. ¹⁴ Atque hanc in Empedoclis opinione difficultatem in Timeo quoq; vidit Plato.

¹ Verum etsi Leucippo multis in rebus consenserit Plato, in nonnullis tamen ab eo discrepat. ² Etenim Leucippus

cippus indiuidua asserit principia, eaq; solida, & corpora esse dicit. ³ Plato verò indiuisibiles affirmat superficies. ⁴ Præterea Leucippus indiuidua corpora ⁵ infinitis prædita esse figuris, ijsque vnumquodq; terminari corpus, & circumscribi censet. ⁶ At Plato finitum dumtaxat figurarum inducebat numerum. ⁷ In eo verò vtrique hi Philosophi consentiebant, quod principia indiuidua, eaque figuris terminata poneret, ⁸ atque ex ijs rerum ortus, ac interitus accidere putarent. ⁹ Atq; Leucippus quidem coitionem, ac dissolutionem corpusculorum duobus modis contingere existimabat, nimirum contactu, & vacui interiectione. ¹⁰ His enim diuidi corpuscula queunt, & proinde iuxta posita generationem, secreta verò, & aliquo interuallo disiuncta interitum efficere. ¹¹ Plato autem vnico modo, nempe superficierum contactu generationem, ac interitum fieri dicebat. ¹² Siquidem vacuum è rerum natura prorsus auferebat. ¹³ Sed hæc Platonis opinio in præsentia confutanda non est, quoniam indiuiduas hæc superficies alibi satis reprobauimus. ¹⁴ At indiuidua, & solida corpora à Democrito, & Leucippo inuecta diutius perpendere, quæq; ex ijs accidunt absurda considerare omittamus, nonnulla tamen de ijs bre-

⁹ Et ad eorū positiones, quibus vtuntur fere confesse videtur, id quod accidit,

¹⁰ Alijs autem minus, ut Empedocli, quonam modo erit generatio, & corruptio, & alteratio non est manifestum.

¹¹ His enim sunt indiuisibilia prima corporum, figura differentia solum, ex quibus primis componuntur, & in quæ vltima dissoluuntur.

¹² Empedocli autem alia quidem manifestum est, quod vñq; ad elementa habent generationem, & corruptionem:

¹³ Ipsorum vero horum quo modo generatur, & corrumpitur, & coaceruata magnitudo, nec manifestum est, nec contingit dicere ei, non dicenti, & ipsius ignis elementum esse.

a Philoponus.

¹⁴ Similiter autem, & aliorum omnium, ut in Timeo scripsit Plato.

Tex. 63.

¹ Tantum enim differt, ut nõ eodem modo Leucippus dicat,

² quod hic quidem solida.

³ ille autem plenam dicit indiuisibilia.

⁴ Et hic quidem infinitis terminata esse figuris indiuisibilium solidorum vnumquodq; a Philoponus.

⁵ ille autem terminatis.

⁶ Quoniam indiuisibilia vtrique dicunt, & terminata figuris.

⁷ Ex his itaq; generationes, & segregationes.

⁸ Leucippo quidem duo vtrique modi essent, & per vacuum, & per tactum.

⁹ Ob hoc enim diuisibile est vnumquodque.

¹⁰ Platoni autem secundum solum tactum.

¹¹ Vacuum enim non esse inquit.

¹² Et de indiuisibilibus quidem planitiebus diximus in prioribus sermonibus.

¹³ De indiuisibilibus autem solidis amplius considerare, quod accidit, relinquatur nunc.

breuiter perstringentes, quoniam & firmis rationibus niti, & magnam probabilitatem habere videntur.

¹ Primo igitur, vt paululum digrediamur, ² qui indiuidua asserunt corpuscula impassibilia ea esse fateantur necesse est. ² Nam patitur vnumquodque per vacuum, quod in se obtinet, at indiuidua corpuscula haud in se vacuum intercipiunt, ergo impassibilia ex necessitate sunt. ³ Quod si corpuscula impassibilia sunt, nec in se ipsis agere poterunt, quandoquidem affectione, ac passione destituta alijs eam tradere nequeant. ⁴ Quare nec vllum erit agens, aut patiens, nec durum ex molli, aut calidum ex frigido quicquam fiet.

¹ Secundo, absurdum est quod aiunt hi Philosophi ² sphericam dumtaxat figuram præditam calore esse. ² Nam si ita seres habet, contrarium, & frigus alicui certæ alteri figuræ conuenire, quæ sphericæ opponatur, necesse erit, siquidem ijs contrariæ affectiones competunt, quæ contraria sunt: at sphericæ figuræ nulla contraria est, ergo frigus calori oppositum certam haudquaquã habet figuram; quare nec propriam calor, & peculiarem sibi arrogat figuram.

³ Tertio, absurdum & illud est, si corpusculis quidem insit calor, & frigus, minime,

nime grauitatem, ac leuitatem, durtiẽ, ac mollitiem inesse, hæc enim caloris, & frigoris naturam sequuntur: at corpuscula esse calore prædita concedunt, frigore autem coacti asserunt, quare & grauia, ac leuia, dura, ac mollia esse fateantur oportet.

¹ Quarto, ex corpusculis ait Democritus maiora quædam, ac grauiora esse, quare & calidiora vtique erunt. ² Si igitur sic se habent corpuscula, vicissim agere, ac pati necesse est, ³ quandoquidem minus calidum ab eo patitur, quod magis calidum est, non ergo sibi constat Democritus, qui impassibilia corpuscula esse dicit.

¹ Quinto si durtities corpusculis inest, & mollities quoque inerit, cum vno ex contrarijs in rerum natura existente, etiam alterum existere oporteat. ² At molle dicitur, quia pati aliquid potest, ³ quod enim facile cedit, molle est, corpuscula igitur, quæ mollitiæ prædita sunt, ad patiendum apta erunt.

¹ Sexto, inconueniens est in corpusculis figuras dumtaxat inesse, haudquaquam verò affectiones, sic enim, nec ex ijs resultantia composita obtinere affectiones possent. ² Quod si affectionibus sint prædita corpuscula, absurdum est asserere ita distributas affectiones esse, vt singula corpuscula singulas

grauitas autẽ, & leuitas, durtities, mollities non insint.

Tex. 66.

- ¹ Sed tamen grauius secundum excessum dicit esse Democritus vnumquodque indiuisibilem, quapropter & calidius.
- ² Talia autem existentia non pati ab inuicem impossibile est.
- ³ vt à multum excellenti calido remisse calidum.

Tex. 67.

- ¹ Arqui si durum, & molle.
- ² Molle autem iam in patiendo aliquid dicitur,
- ³ quod enim cedit, molle.

Tex. 68.

- ¹ Sed tamen inconueniens est, si nihil inest, nisi sola figura.
- ² Et si inest, vna autem sola, vt hæc quidem dura, illa autem calida.

Tex. 64.

- ¹ Vt autem parum egredientes dicamus necessarium est, & impassibile vnumquodque dicere indiuisibilem.
- ² (non enim possibile est, nisi per vacuum)

³ & nullius effectiuum passionis.

⁴ Neque enim durum, neque frigidum possibile est esse.

Tex. 65.

- ¹ Quamuis hoc inconueniens sit solum attribuere circulari figuræ calidum.
- ² *a Philoponus.* Necesse enim est, & contrarium frigidum alicui alij congruere figurarum.

³ Inconueniens autem est, & si hæc quidem insint, duò autem caliditas, & frigiditas,

3 Nec enim vna aliqua esset natura eorum.

4 Similiter autem impossibile est, & si plura vni.

5 Indivisibile enim existens in eodem habebit passiones.

6 Quapropter & si patiat, secundum quod infrigidatur, secundum id, & aliquid aliud faciet, aut patietur.

7 Eodem autem modo, & de passionibus alijs.

Tex. 69.

1 Hoc enim & solida, & plena dicentibus indivisibilia contingit eodem modo.

a S. Thomas.

2 Neque enim rariora, neque densiora est possibile generari, vacuo non existente in indivisibilibus.

gulas habeant affectiones. 3 Nam hoc pacto non modo figura, sed natura quoque differrent corpuscula, cum ita sit vnumquodque constitutum corpusculum, ut haud in potentia sit ad alterius affectionem suscipiendam. 4 Eodem modo fieri nequit, ut singula corpuscula plures obtineant affectiones. 5 Etenim indivisibile corpusculum existens oppositas affectiones habebit, necesse autem est in vnoquoque subiecto fateri partem, in qua vna insit affectio, & partem, in qua suscipiatur altera, 6 ac proinde si ex calido fiat frigidum, in altera quidem parte inerit calor, in altera autem suscipietur frigus, 7 sicque & de alijs affectionibus dicendum est: quandoquidem subiectum, quod alteratur, ac mouetur debeat ex necessitate partes habere, secundum quas cum mouetur, & sub termino a quo, & sub termino ad quem simul existere queat, vnum ergo, & idem corpusculum plures affectiones habere impossibile est.

1 Septimo, & in eadem incidunt absurda, 2 qui & corpora, & superficies indiuiduas ponunt. 2 Quia enim indiuidua hæc principia haud in se continent vacuum, quemadmodum vtrique asserunt Philosophi, nec rariora fieri, nec densiora poterunt, cum ob maius interceptum vacuum, raritas, ob mi-

nus

nus autem contingat densitas: at densitate, ac raritate ablati, & quascumque alias affectiones tollere necesse est, quare nec actiua, nec passiuia indiuidua ab his Philosophis inuenta principia erunt.

1 Octauo, & in eo quoque deficiunt hi Philosophi, quod principia indiuidua parua quidem esse, haud autem magna dicant. 2 Etenim rationi congruenter nunc asserimus maiora facilius, quam parua frangi, 3 quoniam magna in multa diuidentia occurrunt, parua autem facile effugiunt, ac præterlabuntur. 4 At qui indiuidua corpuscula suapte natura diuidi, ac frangi posse negant, nullam assignare queunt rationem, qua potius parua, quam magna indiuidua esse dicant.

1 Nonno, aut omnia corpuscula eandem naturam, atque essentiam habent solo discrepantia numero, quemadmodum ab aqua differt aqua, aut specie, & essentia distincta sunt, quemadmodum si hæc quidem ignea, illa autem terrea secundum se tota existant. 2 Si vna, & eadem omnium corpusculorum est natura, ea quidem sunt iniuria ab inuicem seiuncta. Quæ enim similem habent naturam, vnionem, ac societatem requirunt. Quid igitur illa secreuit? 3 Et quam ob causam sese tangentia non

o

eo

Tex. 70.

1 Amplius autem, & inconueniens est parua quidem indiuisibilia esse, magna autem non.

2 Nunc enim rationabiliter maiora magis franguntur quam parua.

3 Hæc enim dissoluuntur facilius paruis scilicet magna, offendunt enim multis.

4 Indivisibilia autem penitus, quare magis, quam magnis, inexistunt paruis?

Tex. 71.

1 Amplius autem vtrum vna omnium sit natura illorum solidorum, aut differunt altera ab alteris, quemadmodum, si hæc quidem essent ignea, illa autem terrea mole?

2 Si enim vna est natura omnium, quid est quod separauit?

3 Aut quare non sunt, cum se tetigerint vnumquemadmodum aqua aquam quando tetigerit.

eodem modo fiunt vnum, quo ex pluribus aquæ guttis iuxta positis vna coalescit aqua? 4 Neq; enim posterior pars à priori differt, sed eandem cum ea naturam habet. Quare cum eiusdem sint naturæ corpuscula, & simul coeant, & vni forme constituent corpus necesse est. 5 Si verò essentia, ac natura inter se differant corpuscula, ex necessitate qualia erunt, siquidem penes qualitates tantum eorum sumi differentia potest. 6 Hoc autem si verum est, consentaneum rationi videtur, ea ob qualitates potius, quas habent, quam ob figuras rerum causas, & principia vocari, cum suapte natura nullius rei sit effectiua figura.

1 Præterea si natura, & qualitatibus corpuscula differunt, sese mutuò tangētia vicissim agent, ac patientur, quare haud erunt incompatibilia, quemadmodū ij, quos vrgemus aiunt Philosophi. Certum enim est quæ subiecto sunt vni, formis verò, & qualitatibus opposita, ad actionem, & passionē aptissima, cum se tetigerint, maximè esse.

2 Ultimo, quid erit mouens, quo per vacuum assidue corpuscula feruntur? 2 Nam si diuersum ab ijs, ac distinctum sit, patibilia corpuscula erunt, cum à separato patiantur mouenter. 3 Si verò vnumquodque corpusculum se ipsum

mouet, aut diuisibile erit, secundum aliam quidem partem motum, secundum aliam autem mouens, 4 aut si partibus careat, ipsumque totum se ipsum moueat, in eodem, quā id est est, opposita inerunt, nempe mouere, ac moueri, agere, ac pati: hoc autem nemo est, qui non fateatur absurdum esse.

1 Atqui si id contingere posse dicamus, materiam non solum numero, sed facultate etiam, ac potentia vnam esse cogimur asserere.

Iam indiuidua Leucippi, & Democriti corpuscula ad actionem, & passionem efficiendam asserta confutauimus. 6 Nunc Empedoclis sententiam aggredi necesse est, qui agentia per meatus patientium ingredi, sicque actionem, & passionem fieri putauit.

1 Quicumque igitur agentium motu, atque ingressu in meatus patientium nancisci affectiones, & qualitates corpora inquirunt, si oppletis quidem id meatibus euenire dicant, superuacanei prorsus videntur meatus; etenim eam ob causam meatus induxit Empedocles vt agentibus præberent aditum. At si oppleti sunt meatus, non magis agentibus patebit aditus, quam si totum patiens corpus meatibus carens, & continuum esset. 2 Quare si per oppletos meatus vniuersum patitur, licet meatibus

4 Nihil enim differt posterior à priori.

5 Si altera autem, qualia hæc sunt?

6 Et manifestum est quod hæc ponendum est principia, & causas eorum quæ contingunt magis, quam figuras.

Tex. 72.

1 Amplius autem differentia natura, & si fecerint, & si passa fuerint tangētia adinui- cem.

Tex. 73.

1 Amplius autem quid est, quod mouet?

2 Si enim aliud, passiuum.

3 Si autem ipsum se ipsum vnumquodq; aut diuisibile erit, secundum aliud quidem

mouens, secundum aliud autem motum,

4 aut secundum idem contraria inerunt.

Tex. 74.

1 Et non solum materia erit numero vna, sed & potentia.

a Philoponus.

Tex. 57.

1 Quicumque igitur per meatuum motum inquirunt passionem contingere, siquidem, & plenis meatibus superfluet meatus.

2 Si enim patitur sic vniuersum, & si non meatus habes, sed ipsum continuum existens patietur eodem modo.

bus careat, & continuum existat, nihilo minus tamen ad patiendum aptum, & accommodatum erit. Quid enim differt, sitne vniuersum plenum, & continuum, an distinctum meatibus plenis?

¹ Præterea, quo modo hanc eandem sententiam in efficienda visione tueri possunt? Aiunt enim tum visionem perfici, cum per aeris, & oculorum meatus ingressum fuerit obiectum, vimque ipsam, & videnpi facultatem attigerit.

² At si vnusquisq; meatus oppletus est, nec per solidas perspicui corporis partes visibilia transmeare poterunt obiecta, nec per meatus, ac poros in iisdem corporibus existentes. ³ Eodem enim modo se habet corpus oppletos habens meatus, ac si vndequaue solidum, & continuum esset, propterea quod æque in omnibus partibus existat plenum.

Quare si visibile obiectum meatibus destitutum corpus penetrare nequit, haud ipsos quoque oppletos penetrabit meatus. ⁴ At verò si quis asserat vacuos esse meatus, qui tamen corpora suscipere valeant, ijs quidem susceptis eadem rursus, quæ diximus, contingent absurda.

⁵ Quod si adeo exigui sint meatus, vt nullum excipere corpus queant, ridiculum sanè est, exiguum quidè existimare vacuum esse, haud verò ma-

gnum.

gnum. ⁶ Etenim vacuum si quid est quoddam esse spatium ad corpora excipienda aptum imaginantur Vereres. At spatium quò spatium est, non magis paruitatem, quam magnitudinem requirit, atque si magnum sit corpus, & magnum quoque spatium sit oportet, si vero paruum, & spatium vtiq; paruum erit, ⁷ ex quo fit corpus vnumquodq; vacuum, & spatium æquale obtinere. Si igitur vacuum, & magnum, & paruum esse potest, ac meliori modo per amplos fit actio meatus, quam per angustos, haud iure vacuos, & exiguos asserimus meatus, per quos pati corpora queant. ⁸ Sed vniuerse iam nullam istorum meatuum esse necessitatem, ac plane superuacaneos esse ostendamus. Nam, aut sese tangentia corpora vicissim agere, ac pati possunt, aut non. ⁹ Si quæ se tangunt corpora non possunt aliquid agere, nec ipsos ingredientia meatus agent, quandoquidem hoc solum præstent meatus, vt ingredi permittant agens, quod patiens vndique permeare, ac intime tangere queat. ¹⁰ Si verò solo existente contactu fiat actio, etsi nulli adsint meatus, hæc quidem agere, illa autem eorum, quæ se tangunt, pati accidet, propterea quod inter corpora contactus absq; vllis esse meatibus queat. ¹¹ Manifestum igitur ex dictis est, aut falsum esse meatus inducere,

⁶ neque quæcumque, aut vacuum aliquid aliud existimare dicere præter regionem corporis.

⁷ Quapropter manifestum est, quod omni corpori mole æquale erit vacuum.

⁸ Omnino autem meatus facere su perfluum.

⁹ Si enim nihil facit secundum tactum, neque per meatus transiens faciet.

¹⁰ Si autem tangendo, & meatibus non existentibus, hæc quidem patientur, illa autem facient eorum, quæ ad inuicem hoc modo nata sunt.

¹¹ Quod ergo ita dicere meatus, vt quidam existimant, aut falsum, aut vanum sit, mani-

Tex. 76.

¹ Amplius autem quomodo contingit de ipso respicere accidere, vt dicunt?

² Neque enim secundum tactus contingit transire per transparentia, neque per meatus, si plenus sit vnusquisque.

³ Quid enim differret ab eo, quod est non meatus habere? omne enim sic esset plenum.

⁴ Sed & si vacua quidem hæc sint, necesse autem sit corpora in se habere, idem continget rursus.

⁵ Si autem tanta sint secundum magnitudinem, vt non suscipiant corpus aliquod, ridiculum est paruum quidè existimare vacuum esse, magnum autem non.

festum est ex his;

12 Diuisibilibus autem omniquaque corporibus existētibz meatus facere ridiculum est.

13 Secundum enim quod diuisibilia sunt possunt separari.

Tex. 77.

1 Quo autem modo insit generare entibus, & facere, & pati dicamus accipiētes principium dictum sēpe.

2 Si enim est hoc quidem potestate hoc autem actu tale,

ducere, ut quos redarguimus aiunt Philosophi, quoniam in rerum vniuersitate haud vacuum existat, aut prorsus vanum, quandoquidem nihil ad actionē, & passionem conferant. 12 Quod si quacumque sint corpora diuisibilia, ut in confesso est, frustra adhuc magis, & ridicule in corpore insitos statuimus meatus. Etenim poterit agens applicatum patiens diuidere, sibi que parare meatus, quibus ipsum ingredi, ac tangere facilius queat. 13 Corpora namque diuidua, quā diuidua sunt, etsi meatibus careant, diuidi tamen, ac separari possunt.

1 Veterum opinionibus reiectis, ex propria nunc sententia declarandum est, quo modo generatio, actio, & passio contingant, si ab eo principio, quod sēpe à nobis indicatum est, exordium sumamus. 2 Atque principium quidem hoc est, eorum, quæ sunt, quædam actu, quædam potestate esse, quo modo actu calidum, & potestate calidum asserimus. Ex hoc principio manifestum est, quo modo res agunt, & patiuntur. Nam quatenus res actu tales sunt, atque habent formam, agunt, quatenus vero potestate dicuntur, & suscipere queunt formam, patiuntur. Hoc modo ut aliquid calidum actu est, agit, caloremque producit, ut verò potestate calidum est patitur,

patitur, & recipit calorem. 3 Nec verò id, quod potestate est hæc quidem parte patitur, illā autem minime, sed vniuersum, quā est potestate patitur, atq; magis, aut minus patitur, quā magis, aut minus potestate est. Ex his patet quo modo meatus, ac pori ad actionem, & passionem conferant. 4 Etenim corpus vnumquodque suapte natura dissimile est, ijsque affectum partibus, quibus facile actionem suscipere, ac pati queat. Atque huiusmodi partes meatus, ac pori videntur, 5 quemadmodum in ipsis metallis apparet, quæ ob impuritatem quasdam continenti ductu protensas obtinent venas, quibus, & franguntur facillime, & alterationem patiuntur. Ex quibus patet, non absolute quidem meatus, ac poros ad actionem, & passionem conferre, sed quatenus inexistentibus ijs facilius, & celerius contingit actio, & passio.

1 Atq; id manifestum quoque ex dictis est, quacumque inter se continua sunt, eiusdemque rationis affectiones habent, agere vicissim, ac pati non posse, cum ijs careant partibus, quarum aliæ potestate, aliæ actu existant. 2 Præterea certum est, nec ea mutuò agere, ac pati posse, quæ etsi ad agendum, & patientium apta sint, neque se tangunt, neque alia. Necessè enim est agens, & patiens, aut

3 natum autem est, non tum quidem pati, tum autem non pati, sed omniquaque secundum quod est tale, minus autem, & magis, secundum quod tale magis est, & minus:

4 sic utique meatus aliquis dicit magis inesse,

5 ut in fodiendis metallis protendunt passibiles venæ continuæ.

Tex. 78.

1 Connatum igitur vnumquodque, & vnum existens impassibile est.

2 Similiter autem, & non tangentia, neque seipsa, neque alia, quæ facere nata sunt, & pati.

aut se tangere, aut corpora intermedia quæ agentis actionem suscipere, & ac ipsum transmittere patiens valeant. 3 Atq; hoc modo non solum ignis immediate aquam tangens calefacit, sed ab ea etiam distans, intermedio existente aere, qui ab igne patiens calorem in aquam eundem agat, & propriam exercere in aquam actionem, & ab ea quoq; pati, ac transmutari possit.

1 Quoniam verò determinatū prius est corpora haud per partes, sed vniuersa, quæ potestate sunt pati, hoc rursus aggredi, ac statuere necesse est. 2 Etenim si quæcumque diuisibilis magnitudo non est, sed ex indiuiduis corpusculis, ac superficiebus constat, non vtique ex ijs constitutum corpus quæcumq; pati poterit, cum indiuidua ipsum constantia corpuscula ad patiendum inepta sint. 3 Atque nec ipsum resultans compositum continuum erit, ex ijs vnoquoq; existente continuo, quæ suapte vniuersa diuisibilia sunt. 4 At si hæc opinio falsa est, & omne corpus diuisibile quæcumq; videtur, nec vlla indiuidua existunt corpuscula, aut superficies, nihil profecto refert, sint ne corporis partes diuisæ, ac sese tangant, vt senserunt Veteres, an vero potentia tantum diuisibiles existant. 5 Nam si ex eo separari ab agente queunt, quod

sese

3 Dico autem vt non solum tangens calefacit ignis, sed & si longe sit, (aerem enim ignis, aer autem corpus calefacit) natus, & facere, & pati.

Tex. 79.

1 Existimare autem tum pati, tum autem non, cum determinauerimus in principio hoc dicendum.

2 Si enim non omniquaq; diuisibilis sit magnitudo, sed est corpus indiuisibile aut latitudo, nõ vtq; erit omniquaque passibile.

3 sed neq; continuum vllum

4 Si autem hoc falsum, & omne corpus diuisibile, nihil refert diuisum quidem esse, rangers autem, aut diuisibile esse.

5 Si enim segregari potest secundum tactus, vt aiunt quidam, etsi nondum fuerit diuisum, erit diuisum.

sese diuisæ tangant, vt inquit Plato, etsi antequam adueniat agens, haudquamquam sit diuisum corpus, attamen cum aduenerit agens, ac diuidens, necessario diuisionem patietur: 6 quandoquidem nullum sequatur absurdum, si diuisibile corpus actum diuisionis recipiat. Quare cum diuisibile quæcumq; esse corpus asseramus, etiam quæcumq; pati posse dicamus oportet. 7 Verum inconueniens, & absurdum est, sic generationem fieri, vt per meatus in corporibus insertos ingrediatur agens, & partes corporis diuidat, ac separet: 8 etenim ex hac sententia alterari nihil posse accidit.

1 Et sane idem corpus continuum existens, quandoq; cernimus absq; vlla scissione, ac permutatione partium humidum fieri, quandoq; autem concrefcere, quam quidem alterationem patitur absq; eo, quod vlllo pacto penes ordinem, ac situm mutetur, quemadmodum censebat Democritus. 2 Neque enim ex humido efficitur concretionem durum, quia propriam mutet naturam, aut eius transponantur partes, 3 neq; indiuiduis relictis corpusculis, quæ sunt apta duritiem efficere, exclusæ fuerunt, quæ mollitiem gignere aptæ erant, 4 sed corpus idem, atque vniuersum quandoq; humidum est, ac fluit,

P

quan-

6 Possibile enim diuisum esse, sit enim nullum impossibile.

7 Omnino autem hoc generari modo scillis corporibus inconueniens est.

8 Destruit enim hic sermo alterationem.

Tex. 80.

1 Videmus enim idem corpus continuum existens, quandoq; quidem humidum, quandoque autem congelatum, non diuisione, & compositione hoc patiens, nec versione, & tactu, sicut ait Democritus.

2 Neque enim transductum, neq; transpositum, neq; mutatum secundum naturam am congelatum ex humido generatum est,

3 neq; nunc sunt dura, & congelata, indiuisibilia mollibus,

4 sed similiter omne humidum, quandoq; autem durum, & congelatum est.

quandoq; autem concrefcit, ac durum fit. Quare alterationem de medio tollant Veteres necesse est, si propriam de actione, & passione tueantur sententiam.

¹ Præterea nec accretionem, nec decretionem defendere vlllo pacto queunt. Nam ea est accretionis, & decretionis natura, vt quælibet eius, quod accrescit pars, maior, eius verò, quod decrefcit pars, efficiatur minor. ² At si corpusculorum additione fit accretio, tota quidem corporis moles amplior facta erit, sed omnes haud partes incrementum sument, cum indiuidua corpuscula, ex quibus corpora constant, nec crescere, nec decrefcere queant. Quare potius ad partes corporis fiet additio, quam eius accidet accretio. ³ Neque enim corpus vniuersum mutabitur extrinseca adueniente materia, neque in aliam vertetur naturam, quemadmodum accidit, cum ex minori aqua amplior aeris gignitur moles. ⁴ Ex dictis igitur manifestum est, quid generare ac agere, & generari, ac pati ad inuicem sit, & quo pacto contingat, non modo ex propria sententia, sed etiam ex ea, quam tueantur Veteres.

¹ Restat iam, vt initio traditum seruantes ordinem mixtionis inuestigamus naturam, hoc enim ex ijs postre-

MUSA

mum est, quæ explicanda proposuimus.

² Contemplandū igitur est quid mixtionis nomen significet, quid sit miscibile, quibusue competat mixtio, & quomodo fiat, præterea vtrum mixtio sit, nec ne. ³ Quidam vero sic probant impossibilem esse mixtionem, quam ex plurium, quæ seruata manerent coalitu, genito nouo quodam fieri censebant Veteres. Si mixtio sic accepta datur, vno ex his tribus modis fieri debet, aut quia miscibilia nullo pacto alterata maneant, aut quia ambo intereant, aut quia alterum ex ijs maneat, alterum autem esse desinat. Suppono enim ex duobus dumtaxat miscilibus effici mixtionem. ⁴ Iam si ambo in mixtione haud alterata miscibilia manent, nihil de nouo genitum erit, atque cum seruentur ea, quæ existebant prius, non magis erunt mixta, quam essent prius, sed simili se habebunt modo. ⁵ Si alterum intereat miscibile, alterum autem maneat, nec etiam dicetur mixtio, sed vnius interitus, atque alterius conseruatio: at eorū debet esse mixtio, quæ æque illæsa manent. ⁶ Eodem modo nec fieri mixtionem putandum est, si ambo miscibilia intereant, neque enim miscentur ea, quæ nullo pacto existunt.

¹ Hæc igitur dubitatio quærere videtur, vt declarem in quo mixtio à

P 2 gene-

hoc enim erat tertium propositum à principio.

² Considerandum autem est quid est mixtio, & quid miscibile, & quibus existit entium, & quomodo: amplius autem vtrum sit mixtio, an hoc falsum.

a Philoponus.

³ Impossibile enim est aliquid alterum alteri mixtum esse, sicut dicunt Quidam.

⁴ Existētibus enim adhuc mixtis, & non alteratis, non magis nūc mixta esse inquirunt, quam prius sed consimiliter se habere:

⁵ altero autem corrupto, non mixta esse, sed hoc quidem esse hoc autem non esse, mixtionem autem similiter habentium esse:

⁶ eodem autem modo, & si ambobus congregentibus, corruptum est eorum, quæ miscentur vtrumq;.

⁷ non enim esse mixta nullatenus existentia.

Tex. 83.

¹ Hic igitur sermo videtur quærere, vt determinetur

Tex. 81.

¹ Amplius autem neque augmentationem possibile est esse, & diminutionem.

² Non enim quodcumq; erit factum maius, siquidem erit appositio,

³ & non omne mutatum, aut mixto aliquo, aut secundum se mutato.

⁴ Quid igitur est generare, & facere, generari, & pati ad inuicem, & quo modo contingit, & quomodo inquirunt Quidam, non contingit autē determinatum sit hoc modo.

a Philoponus.

Tex. 82.

¹ Reliquum autem est considerare de mixtione secundum eundem modum methodi:

quid differt mixtio à generatione, & corruptione, & quid miscibile à generabili, & corruptibili.

2 Manifestum enim est, quod oportet differre, siquid est:

3 Quapropter his existentibus manifestis dubitata soluentur utiq;

4 At veto nec materiam igni mixtam esse dicimus, nec misceri, cum ardet, aut ipsam suis particulis, neque ignis, sed ignem quidem generari, hanc autem corrumpi.

5 Secundum autem eundem modum, nec corpori nutrimentum,

6 nec figuram cere mixtam formare molem,

7 neq; corpus, & album,

generatione, & corruptione differat, & in quo discrepet miscibile à generabili, & corruptibili, hoc est, ut explicemus quid mixtionis, ac miscibilis nomen significet. 2 Manifestum enim est mixtionem, si datur, à generatione, ac interitu, alijsq; mutationibus differre, ut omnium communis approbat consensus. 3 Quamobrem cum hæc exposita erit difficultas, probeq; notū quid mixtionis nomen significet, propositæ solutio dubitationis patebit, atq; is servabitur ordo, ut prius quid nō sit mixtio, deinde quid mixtio sit declaretur. 4 Et perspicuum quidem est, cum in ignē conijciuntur ligna, & cōburuntur, haud cum igne misceri, & secundum proprias sumpta partes, nec inter se, nec cum ipso misceri igne, sed ignem quidē gigni, ligna autem interire. Ex quo patet mixtionem haudquaquam generationem, ac interitum esse. 5 Eodem autem modo nec nutritio, aut accretio videtur mixtio, quando quidem corpori alimentum misceri non dicimus. Præterea, & ab ipsa alteratione mixtio differt. 6 Neq; enim cum ex cera mutata figura fit statua, aut dealbatur aliquid, figuram commisceri cum cera, dum eā informat. 7 Aut cum corpore albedinem misceri dicimus. Ex quibus manifestum est, nec ullam ex dictis mutationibus

tionibus mixtionem esse, nec ullam ex ijs, in quibus, aut omnia saluentur miscibila, aut omnia intereant, aut alia quidem illæsa maneant, alia autem interitum subeant. 8 Hinc vero & certum illud est duo eiusdem subiecti accidentia inter se commisceri non posse, 9 aliquo dealbato, qui & sciens erat, scientiæ haud albedinem commisceri, non solum ex eo quod in subiecto remaneant ambo, in eoq; secundum proprium, ac perfectum esse actū insint, sed etiam quod ante mixtionem separata esse, ac per se consistere nequeant. Hanc enim ad veram efficiendam mixtionem requirunt homines conditionem, ut prius quam miscibilia conveniant, seorsim ostendi possint. 10 Ob hanc causam Anaxagoras mixtionis nomine abusus est, omnia quandoque simul commixta fuisse dicens. 11 Neque enim omnia sunt apta misceri, sed oportet ea, quæ miscibilia sunt, aliquando seorsim, ac per se existere posse, 12 cum tamen id accidentibus competere communis hominum reclamet consensus.

Sed iam quid mixtionis nomine intelligere oporteat, ut quæ dubitata sunt, corruant, mixtionemque possibilem esse appareat, demonstrare intendendum est.

Quo-

8 neq; omnino passiones, & habitus possibile est mixta esse rebus, saluata enim videntur.

9 Atqui neq; album, & disciplinam contingit misceri, nec aliud non separabilem vllū.

10 Sed hoc dicunt non bene, qui omnia quandoque simul esse dicunt, & mixta esse.

11 Non enim omne miscibile sed oportet existere separabile utrumq; mixtorum.

12 Passionum autem nulla separabilis.

Tex. 84.
 1 Quoniam autem sunt entium,
 illa quidem potentia hæc au-
 tem actu,
 a *Philoponus.*

2 contingit mixta esse quod
 ammodo, & non esse:

3 actu quidem existente alio
 generato ex ipsis,

4 potentia autem quid utrius-
 que eorum, quæ erant, ante-
 quam miscerentur, & non de-
 perditæ.

5 Hoc autem sermo quæsiuit
 prius.

6 Videntur enim ea, quæ mi-
 scentur, prius ex separatis cõ-
 uenientia, & possibile separari
 rursus.

1 Quoniam igitur ea, quæ misceri
 apta sunt, a partim quidem actu, par-
 tim verò potentia existunt, quatenus
 duas obtinent rationes inter se distin-
 ctas, quarum altera entitas est ad ma-
 teriæ naturam accedens, atque ad vlti-
 riorem alium substantialem actum ordi-
 nata, altera autem actus, & terminus, à
 quo vltimo potentialis determinatur
 entitas, & ad propria, specificam uè ra-
 tionem contrahitur, 2 necesse est miscibi-
 lia, cum simul conueniunt, ac miscentur
 quodammodo esse, & quodammodo
 non esse. 3 Etenim amplius actu non
 sunt, vltima, ac propria actualitate de-
 perditæ, qua miscibilia in suo esse actua-
 li, & specifico constituuntur sed actu
 quidem ob nouam superuenientem
 actualitatem nouum quoddam ens, seu
 mixtum genitum est, diuersam ab ijs na-
 turam obtinens. 4 Alio verò modo esse,
 ac remanere dicuntur miscibilia, quate-
 nus propæri, ac potentiales eorum enti-
 tates, quæ ante mixtionem existebant,
 haud prorsus deperditæ insunt, ex qui-
 bus noua actualitate genita ipsum coa-
 lescit mixtum. 5 Atque hoc quidem, vt
 declararetur, allata postulabat dubita-
 tio, quo modo seruari simul, ac interi-
 re miscibilia possent. 6 Ex quo mani-
 festum est, quoniam ante mixtionem
 separata extiterunt miscibilia, iterum
 disso-

dissoluto mixto ab inuicem separari,
 ac seorsim existere posse, si adsit agens à
 quo singula proprium, ac specificum a-
 ctum, quem amiserunt, recuperare va-
 leant. Quod profecto non accideret, si
 secundum propriam entitatem in mix-
 to haudquaquam inessent miscibilia.
 7 Quare nec genito mixto actu secun-
 dum proprias, vltimasque actualitates
 miscibilia manent, quemadmodum cor-
 pus & album, neq; intereunt, aut alte-
 rum, aut ambo, sed eorum manet virtus,
 seu potentialis entitas, qua proprijs re-
 cuperatis actualitatibus seorsim existe-
 re eodem queant modo, quo ante mix-
 tionem existebant. 8 Sed quoniam
 mixtionis iam nomen declaratum est,
 ex quo sublata omnis videtur difficul-
 tas, vereque mixtionem esse apparet,
 quam plurimum vnionem propria eorum
 entitate, ac virtute seruata, aliaque de
 nouo actualitate genita esse arbitramur,
 haud amplius dicere de his, ac pertra-
 ctare necesse est.

1 Restat igitur, vt considerantes mo-
 dum, a quo accidit mixtio, aliorum
 prius diuidamus, ac perpendamus sen-
 tentias, quæ & ipsam quoq; mixtionis
 existentiam euertunt. 2 Prior senten-
 tia docet miscibilia in exiguas, sensumq;
 præ tenuitate effugientes particulas di-
 uidi, easque tum veram mixtionem effi-
 cere,

7 Neque permanent igitur
 actu, vt corpus, & album, ne-
 que corrumpuntur, neq; alte-
 rum neq; ambo, seruat enim
 virtus eorum.

8 Ideo hæc quidem relin-
 quantur.

Tex. 85.

1 Annexam autem his dubi-
 tationem diuidendum.
 a *S. Thomas.*

2 Vtrū ne mixtio ad sensum
 sit, vt quando ita in parua di-
 uisa fuerint ea, quæ miscen-
 tur, & posita fuerint hoc mo-
 do ad inuicem, vt non mani-
 festum vnunquodq; sit sen-
 sui, tunc mixta sunt.

cere, cum inuicem sic miscentur, ut vna-
quæque pars cuiuslibet apponatur parti.

3 Posterior autem sententia putat mi-
scibilia in minimas haud amplius sua-
pte natura diuisibiles particulas diuidi,
atque ex ijs tum mixtionem effici, cum
minima quæuis pars cuius vnitur par-
ti. 4 Et prior quidem sententia hor-
deum, ac frumentum, si conterantur,
& in farinam redigantur, misceri cen-
set, cum exigua quæq; hordei pars erit
cuiusque frumenti parti apposita.

5 Ut verò has reprobemus sententias
id firmiter statuendum est, omne cor-
pus in semper diuisibilia suapte natura
diuisibile esse. 6 Dico autem corpus
quoniam corpora dumtaxat misceri
queunt, eaque solum, quæ eiusdem
rationis obtinent partes. 7 Hoc ergo
iactò fundamento videndum est, an
possibile sit quamlibet miscibilium par-
ticulam iuxta quamlibet particulam
poni.

1 Quoniam autem omne corpus sem-
per diuisibile est, nullumque actu in mi-
nimas diuisum partes esse potest, 2 &
compositio idem, quod mixtio non est,
sed ab ea differt, 3 manifestum est haud
ea misceri, quæ secundum exiguas, in-
sensibilesque particulas seruata, ac inte-
gra manentia iuxta ponuntur. Conse-
quentia patet, 4 neq; enim mixtio, ac
tempe-

temperamentum fiet, sed mera existet
compositio, nulloque pacto eiusdem ra-
tionis totum, ac partes erunt, propriam,
integramque partibus seruantibus natu-
ram, ideoque prorsus inter se dissidenti-
bus. At hoc absurdum est, 5 necessarium
enim esse dicimus, ut si vere mixtum
aliquid sit, omnes quoque partes mix-
tas, eiusdemque rationis obtineat, 6 &
quemadmodum quæuis aquæ pars aqua
est, sic etiam mixti quælibet pars mixta
sit, ergo mixtio non est, quæ ex insen-
sibilium iuxtapositione partium resul-
tat. 7 Præterea si diuisarum, ac in-
sensibilium compositio partium mixtio
erit, eiusdem minime rationis obtinebit
partes, proindeque haud vera dicetur
mixtio, sed quæ sic sensibus tantum-
modo ob exiguitatem partium appa-
reat. 8 Quamobrem is, qui debili, in-
firmoque utitur visu, quæcumque exi-
guas, simulque positas habent partes, ef-
se mixta putabit, earum minime partiū
distinctionē percipere valens. 9 At Lyn-
ceus, qui acutissimum habet visum, exi-
guas omnes discernens partes, nihil
prorsus esse mixtum iudicabit. 10 Ve-
rum & ex iactis fundamentis eorū quo-
que absurdam sententiam esse patet,
qui minimas quasque partes diuisas, iux-
taque positas esse in mixtione censent.
11 Neq; enim possibile est corpus in eas
par-

tio, neq; habebit eandem ra-
tionem cum toto pars.

5 Dicimus autem oportere, si
mixtum est similiarium par-
tium esse,

6 & quemadmodum aquæ
pars aqua, ita & temperati.

7 Si autem secundum parua
compositio fuerit mixtio, ni-
hil continget horum, sed so-
lū quidem mixta ad sensum.

8 Et idem huic quidem mix-
tum, si non inspexerit quis
acute.

9 Lynxi autem nihil mixtū.

10 Neque diuisione, ut quæ-
cumque pars secus quamcum-
que sit.

11 Impossibile enim ita diui-
di.

3 An non sunt, sed est ut quæ
cumque secus quamcumque sit par-
ticulam mixtorum.

4 Dicetur igitur illo modo ut
hordea mixta esse frumētis,
quando quodcumque secus
quodcumque ponatur.

5 Si autem est omne corpus
diuisibile,

6 siquidem est corpus corpo-
ri miscibile, quod similiarium
partium,

7 quæcumque utique oportet
bit partem fieri secus quam-
cumque.

Tex. 86.

1 Quoniam autem non est in
minima diuisum esse,

2 nec compositio idem quod
mixtio, sed diuersum,

3 manifestum est quod neq;
secundum parua saluata o-
portet ea, quæ miscentur di-
cere mixta esse.

4 Cōpositio enim erit, & non
temperamentum, nec mix-

partes diuidi, quæ ulterius diuidi nequeant. ¹² Quapropter, aut mixtio non est, cum allatos mixtionis modos esse falsos appareat, aut ex propria sententia quo pacto fieri possit mixtio indagandum est.

Vt igitur modum, quo accidit mixtio, seu propriam, & adæquatam mixtionis causam inuestigemus, quænam miscibilia sint, quasue postulent conditiones declarare oportet.

¹ Notandum ergo est eorum, quæ sunt, alia quidem actiua, vt diximus, alia autem ab his passiuæ esse. ² At quæcumque eandem, & communem habent materiam, inuicem actiua, & passiuæ sunt. ³ Quæcumque verò dissimilem obtinent materiam agere quidem, sed repati nequeunt. ⁴ Iam ea, quæ eandem non habent materiam inuicem misceri nullo pacto possunt. ⁵ Atque ob hanc causam nec medendi ars sanitatem agens cum ea miscetur, ⁶ nec in Medici animo existens sanitas cum corpore mixta esse potest. Quare ea miscibilium videtur esse conditio, vt eandem, & communem habeant materiam, siquidem ea, quæ miscentur vicissim agere, ac pati necesse est.

¹ Notandum secundum est, haud omnia actiua, & passiuæ, quæ in eadem insunt materia inuicem miscibilia esse, sed

¹² Aut igitur non erit mixtio, aut dicendum hoc quomodo contingit fieri rursus.

Tex. 87.

- ¹ Sunt itaq; vt dicebamus entium hæc quidem actiua, illa autem ab his passiuæ.
- ² Hæc igitur conuertuntur, quorumcumq; eadem materia est, & actiua, & passiuæ ad inuicem.
- ³ Hæc autem faciunt impassibilia existentia, quorum non est eadem materia.
- ⁴ Horum igitur non est mixtio.
- ⁵ Ideo neque medicatiua facit sanitatem, neque sanitas mixta corporibus.
a Philoponus.

Tex. 88.

- ¹ Actiuorum autem passiuorum quæcumq; sunt facile diuisibilia,

sed illa, quæ facile diuidi, & comminui possunt. Atque hoc quidem sufficit, sed necesse est ea, quæ misceri debent, proportionata esse prædita magnitudine, adeo vt vnum miscibile alterum haud magno vincat excessu: ² Si enim multa paucis, & magna misceantur paruis, non quidem vera, ac propria fiet mixtio, sed conuersio in id, quod potentius est, ³ exiguo miscibili in eius, quod magnitudine excedit naturam conuerso. ⁴ Atque ob hanc causam vini gutta in multas aquæ amphoras iniecta non miscetur, ⁵ propterea quod eius perit forma, ac in totam aquam mutatur vinum. Quare haud mixtum ex his, ac temperamentum resultat, sed augetur aqua, eò quod excedens absorbeat in se, & conuertat vinum.

¹ Cum igitur miscibilia quodammodo æquales, seu proportionatas habuerint virtutes actiuas, adeo vt nullum ex ijs nimium excedens alia in propriam vertat naturam, tum singula miscibilia in sese vicissim tamquam in ea, quæ vincant, ac superent mutantur, atque propriam amittunt naturam, ² quatenus ex eorum actione vltimis deperditis actualitatibus, aliaque de nouo suscepta quoddam aliud gignitur ens miscibilium redolens naturam, atque inter ea vt medium, & commune quid

Q ² existens,

² multa quidem paucis, & magna paruis, non faciunt mixtionem, sed augmentationem dominantis.

³ Mutatur enim alterum in dominans.

⁴ Ideo gutta vini decem millibus congijs aquæ non miscetur.

⁵ Soluitur enim forma, & mutatur in vniuersam aquam.

Tex. 89.

¹ Quando autem potentijs adæquantur quodammodo, tunc mutatur quidem vtrūque in dominans ex sui ipsius natura,

² non generatur autem alterum, sed medium, & commune.

existens, in quo eorum entitates vnicam, & communem obtinentes actualitatem insunt. 3 Ex traditis miscibilium conditionibus manifestum est quæcumque actiua contrarietatem habent inuicem miscibilia esse, 4 propterea quod & mutuo passiuua sint. Quamobrem miscibilium contrarietas propria, & adæquata mixtionis causa erit. Sed quoniam simpliciter necessariae ad mixtionem efficiendam conditiones allatae sunt, alias afferre oportet, quæ & minus facilem, aut difficilem, minusque perfectam, aut imperfectam mixtionem reddant. 5 Primo igitur quò miscibilia in exiguas magis, ac minutas partes diuisa fuerint, eò facilius miscentur. 6 Etenim partes minimæ iuxta positæ se maxime tangunt, ideoque & maxime vicissim agunt, ac patiuntur, quare & facilius inuicem, ac celerius permutantur. 7 At partes, quæ maiori sunt præditæ magnitudine se minus tangunt, plures à contactu remotiores obtinentes partes, atque minus idcirco agunt, ac patiuntur, quo fit vt tardius, ac difficilius mutationem subeant. Si igitur in hac miscibilium permutatione mixtionis natura consistit, necessariò miscibilia, quò exiguas magis, ac minutas habebunt partes, eò facilius mixtionem subibunt. 8 Quapropter eorum, quæ diuidi,

3 Manifestum est igitur quod hæc miscibilia sunt quæcumque facientium contrarietatem habent,

4 hæc enim sunt ab inuicem passiuua,

5 Et parua quoque secus parua posita miscentur magis.

6 Facilius enim inuicem permutantur, & citius.
a *Philoponus.*

7 Multum autem, & à multo tardius hoc operatur.

8 Ideo, & facile terminabi-

diuidi, ac pati solent, alienum facile terminum suscipere apta misceri facillime possunt, 9 quoniam, & facile diuidi, & in exiguas secari partes queunt. 10 Atque humida quidem facile terminos alienos admittunt, ideoque optime commisceri apta sunt, 11 si tamen excipiamus ea, quæ viscosa, ac tenacia existunt, vt oleum, pix, cæteraque huiusmodi. 12 Hæc enim ob lentorem ægre diuiduntur, & ampliorem dumtaxat, maioremque efficiunt molem. 13 Præterea tum imperfecta, minusque propria accidit mixtio, 14 cum plura quidem miscibilia actiua, ac passiuua sunt, sed vnum ad aliud relatum ab eo maxime passiuuum est, alterum autem minus. 14 Quemadmodum in mixtione stanni, & æris contingit. Etsi enim ambo liquecant, ac misceantur, attamen stannum ab ære maxime patitur, cum in aerem fere totum resoluatur, minus autem patitur æs, cuius integra substantia manet, amplior ob stanni mixtionem facta, quodamque ipsius colore infecta.

1 Etenim quædam balbutire, ambiguaque videntur entia, quatenus media inter ea sunt, quæ perfecte miscentur, & ea, quæ misceri nullo pacto queunt.

2 Quamobrem & remisse, & quodammodo mixtionem subeunt, quoniam alterum passiuuum, ac susceptiuuum est, alterum

11a diuisibilem, & passiuorū miscibilia sunt,

9 diuiduntur enim in parua hæc facillime.

10 Hoc enim erit facile terminabile esse, vt humida miscibilia maxime corporum:

11 facile terminabile enim maxime humidum diuisibilem, nisi viscosum fuerit:

12 Hæc enim ampliorem utique & maiorem molem faciunt.

13 Quando autem alterum solum passiuuum erit, aut vehementer, illud autem valde remisse, aut nihil amplius quod mixtum est ex amobus, aut parum.

a *Philoponus.*

14 Quod quidem contingit circa stannum, & æs.

Tex. 90.

1 Quædam enim balbutiunt ad inuicem entium, & ambigua sunt:

2 Videntur enim quodammodo, & miscibilia esse remisse, & vt alterum quidem susceptibile, alterum autem forma,

3 quod & in his contingit:
4 Stannum enim, ut passio ali-
qua existens sine materia
æris pene evanescit, & mix-
tum recedit, cum coloraue-
rit solum:

5 Idem autem hoc contingit,
& in alijs.

6 Manifestum est igitur ex ijs,
quæ dicta sunt, & quod est
mixtio, & quid est, & propter
quid est, & quæ miscibilia
entium.

7 Quoniam sunt quædam ta-
lia, qualia sunt ab inuicem
passibilia, & facile termina-
bilia, & facile diuisibilia:

8 hæc enim neque corrupta ef-
se necessarium est mixta, ne-
que possunt eadem simplici-
ter esse,

9 neque compositionem esse
mixtionem eorum, neque ad-
sentum.

10 Sed miscibile quidem est,
quando facile terminabile
existens passivum fuerit, &
activum, & tali miscibile:

11 ad æquiuocum enim misci-
bile.

terum autem veluti forma, ac species
actiuum. 3 Atque hoc in stanno, & ære
contingit. 4 Nam æri stannum admix-
tum quasi materiam propriam, pro-
priumque non habeat corpus, sed quæ-
dam sit æris affectio, cum miscetur, pe-
ne totum evanescit, ac difflatur, & ob
exiguam, quam retinet, substantiam,
ipsum tantummodo æs colorare vide-
tur. 5 Idem vero, & in alijs rebus acci-
dit. 6 Ex his igitur quæ in toto hoc
postremo de mixtione tractatu dicta
sunt, manifestum est, an mixtio sit, quid
mixtionis nomen significet, propter
quam existat causam, & quænam entia
misceri apta sint. 7 Atque miscibilia vi-
dentur ea, quæ vicissim agere, ac pati,
alienum facile terminum suscipere, &
diuidi facillime possunt. 8 Hæc enim, ut
consentiunt omnes, nec omnino interi-
re necesse est, nec eadem, integraque sim-
pliciter manere, sed in communem quan-
dam, mediamque verti naturam oportet.
9 Hoc autem modo miscibilium
haud compositio videtur mixtio, quæ
sic sensibus tantummodo appareat, quæ
admodum senserunt Veteres. 10 Quam-
obrem id miscibile quidem erit, quod
actiuum, ac passivum existens, alienum
facile terminum potest suscipere, & cum
eo miscetur, quod easdem habet con-
ditiones: 11 miscibilia enim, & idem no-
men,

men, & easdem essentielles condiciones
obtinent. 12 Mixtio vero miscibilium
alteratorum erit unio, hoc est, misci-
bilibium unio, quæ propria actualitate
deperdita, & quodam proinde modo
alterata, ac refracta sub alio communi,
medioque existunt actu, & verè, proprie-
que mixtum efficiunt.

Finis Libri Primi.

AVGVSTINI PALLAVICINI EXPLANATIO

PARAPHRASTICA.

IN LIBRVM SECVNDVM.

De Generatione, & Corruptione.

ABSOLVTA iam est de
mixtione, contactu, actio-
ne, & passione pertra-
ctatio, quomodo ijs cõ-
petant, quæ suapte na-
tura agere, ac pati que-
unt. 2 Atque de substantiali rerum ortu,
ac interitu quid sit, quibus insit rebus,
& quam ob causam existat copiose di-
ximus. 3 Præterea, & de ipsa quoque
alteratione quid sit, & quo pacto ab or-
tu simplici, absolutoque differat explica-
uimus. 4 Reliquum nunc est, ut de vo-
catis elementis consideremus, ex qui-
bus

12 Mixtio autem est miscibi-
lium alteratorum unio.
a Philoponus.

Tex. 1.

1 De mixtione igitur, & tactu,
& de ipso facere, & pati di-
ctum est, quomodo existunt
in rebus, quæ transmutantur
secundum naturam:

2 amplius autem de genera-
tione, & corruptione simpli-
ci, quomodo est, & cuius, &
propter quam causam:

3 similiter autem, & de altera-
tione dictum est, quid alterari,
& quam habet differentiã
eorum unumquodque.

4 Reliquum autem est confi-
derare circa vocata elemen-
ta corporum:

5 Generatio enim, & corruptio omnibus natura consistentibus substantijs, non sine sensibilibus corporibus.
a S. Thomas.

bus corpora mixta, veluti ex propria certa; materia fiunt, & constant. Neque enim absque sensibilibus corporibus, seū elementis, quæ cum præcipuum tactus feriant, excitētq; sensum, ob peculiare sibi à natura concessas affectiones, prima nuncupantur sensibilia, ortum, ac interitum mixta subeunt corpora, quæ ut proprium, vltimumq; naturæ scopū consideramus, ideoq; natura consistentes substantias vocamus.

Verum antequam propriam elementorum naturam, quam ad mixta relata fortiuntur corpora, eorumq; inuestigemus numerum, prima haudquam esse rerum elementa, ac principia, sed ex prioribus alijs principijs esse composita demonstrandum est, ut & transmutari inuicem posse mixtorum elementa corporum appareat, & eorum corruat error, qui ex elementis, veluti ex prima, vltimaq; materia constitui mixta censent.

1 Quidam igitur è veteribus Philosophis vnicum tantummodo elementum, atq; vnam statuunt materiam, in qua tamen assignanda minime consentiunt, cum alij aerem, alij ignem, alij quoddam medium inter hæc inuehant corpus actu per se existens, atque ab alijs seiunctum elementis. 3 Quidam verò inquirunt plura esse rerum elementa,

ta, 4 quorum alij ignem, ac terram asserunt, alij his addunt aerem, alij aquam ut Empedocles. 5 Attamen ex his, aut coeuntibus, ac dissolutis, aut penes affectiones alteratis res gigni, ac interire vnanimi consensu omnes affirmant.

Sic autem arguunt, ut corpora hæc prima rerum principia esse probent. Quæcumque in suo genere prima sunt, aliorum principia, atque elementa videntur, sed quæ assignata sunt corpora, aut omnia, aut quædam omnium prima sunt, ergo aliorum principia, & elementa existunt.

1 In hac argumentatione quoad maiorem propositionem spectat absq; vilo scrupulo cōcedi potest. 2 Etenim fateri consentaneum est, ea quæ omnium prima sunt, rerum principia, atq; elementa esse, quicquid sit de modo, quo ex his generatio rerum, ac interitus accidit, aut quia per vnionem, dissolutionemue transmutentur, aut quia alterata dumtaxat mutationem subeant, etsi ut patebit, verum haud sit corporea indicata elementa prima rerum principia esse. 2 At qui vnicam præter elementa statuunt materiam, quæ actu existat corpus, & ab ijs seiungi queat, maxime errant. 3 Neque enim fieri potest, ut sensibile actu existat corpus, quod nullam ex primis, ac sensibilibus

R quali-

4 Hi enim ignem, & terram, hi autem, & hæc, & aerem tertium, hi autem, & hæc, & aquam quartum, ut Empedocles;

5 ex quibus congregatis, & segregatis, aut alteratis contingere generationem, & corruptionem rebus.

Tex. 3.

1 Quod igitur prima principia, & elementa bene se habet dicere, sit confessum, ex quibus transmutatis, aut secundum aliam transmutationem contingit generationem esse, & corruptionem.

a Philoponus.

Tex. 2.

2 Horum autem subiectam materiam hi quidem inquirunt esse vnam,

2 ut aerem ponentes, aut ignem, aut aliquid medium horum, & corpus existens, & separabile.

a Philoponus.

3 Hi autem plures secundum numerum vno,

2 Sed facientes quidem vnam materiam præter dicta, hanc autem separabilem, & corpoream, peccant:

3 Impossibile enim est sine contrarietate esse corpus hoc sensibile existens.

4 Aut enim leue, aut graue, aut calidum, aut frigidum necesse est esse infinitum hoc, quod quidem dicunt esse principium.

Tex. 4.

1 Vt autem in Timeo scriptum est nullam habet determinationem.

2 Non enim dixit manifeste illud omne recipiens si separatur ab elementis:

3 nec utitur illo, dicens esse subiectum aliquid vocatis elementis prius:

4 vt aurum operibus aureis.

qualitatibus suapte natura inuoluat.
4 Quare medium, atque infinitum, quod præter elementa inuehunt corpus, rerumque principium afferunt, aut graue, aut leue, aut calidum, aut frigidum erit. At si calidum, ac leue sit ex necessitate aer, aut ignis erit, si frigidum, ac graue terra, aut aqua, aut saltem ex his conflatum corpus, non igitur vllum sensibile actu præter elementa existens corpus esse possibile est.

1 Verum, & in eo defecit Plato de prima rerum materia loquens, quod in Timeo ipsius naturam obscure, & confuse tetigit.² Neque enim clare determinauit, an materia prima, quam formarum omnium locum, & receptaculum dixit, ab elementis seungi, & absque ijs consistere vlllo modo posset.

3 Atque etiam errauit Plato, cum prius vnicam elementis subiecerit materiam, postea autem de elementorum generatione loquens, haud illa utatur, sed ex superficiebus elementa constitui asserat. 4 Hanc autem subiectam materiam exemplo auri declarat, aitque vt ex auro opera quaecumque aurea fiunt, sic ex ea omnia elementa fieri. Quare cum corpora hæc artificiata à subiecta denominentur materia, eodem modo, & naturalia corpora ab immutabili, in qua insunt, materia proprium sortiri nomen

nomen censet.⁵ Sed minus quidem recte hoc dici videtur, quando quidem res naturales potius à forma à qua in proprio esse constituuntur, quam à materia denominentur.⁶ Etenim quia in alteratione non mutatur subiectum sensibile, sed manet idem substantiali seruata forma, recte à subiecta materia sumitur denominatio.⁷ At in generatione, atque interitu, quia substantialis mutatur forma, haud ex materia, quæ permanet oritur nomen, sed ex forma, quærem in proprio esse constituit.⁸ Atque hoc pacto rectissime Plato à subiecta materia statuas aureas dici affirmat, cum artificialis statuæ figura accidens sit, auri autem forma substantia, à qua esse, nomenque prouenit. Secus verò in rebus naturalibus accidit in quibus forma haud accidens est, sed substantia, quæ proprium esse constituit, iureque nomen tribuit.

1 Is autem, & Platoni potest adscribi error, quod elementa, quæ solida videntur corpora, ex superficiebus, tamquam ex materia constare, & in eas diuidi censet.² Neque enim fieri potest vt superficies, quæ indiuisibilis corporis terminus est, ipsum veluti prima ingrediatur materia.

1 Verum licet Veteres corpora sensibilia, seu elementa, ex quibus con-

R 2 stant

5 Sed hoc non bene dicitur, hoc modo dictum,

6 Sed quorum quidem alteratio est, ita,

7 quorum autem generatio, & corruptio, impossibile illa appellari, ex quibus generatum est:

8 Quamuis, inquit, longe verissimum esset aurum dicere vnumquodque esse.

Tex. 5.

1 Sed elementis existentibus solidis vsque ad planities facit dissolutionem.

2 Impossibile autem materiam primam planities esse.

Tex. 6.

1 Nos autem dicimus aliquam materiam, corporum sensibilem, sed hanc non separare

bilem, sed semper cum contrarietate, ex qua generantur vocata elementa.

2 Determinatum est autem de his exactius in alijs.

3 Sed tamen quoniam, & hoc modo sunt ex materia corpora prima determinandum est, & de his.

4 Principium quidem, & primum existimantes esse materiam, inseparabilem quidem, subiectam autem contrarijs.

5 Neque enim calidum materia est frigidum, neque hoc calidum, sed subiectum ambobus.

6 Quapropter primum quidem potentia corpus sensibile principium est.

7 Secundum autem contrarietates, dico autem, ut caliditas, & frigiditas.

a S. Thomas.

stant mixta, prima rerum principia esse statuunt, nos tamen aliquam his corporibus materiam subijci asserimus, eaque haud per se posse consistere, sed cum aliqua semper forma, certaue qualitate coniunctam esse, atque ex ea sensibilia gigni corpora, quae dicuntur elementa, censemus. 2 At de his maiori cum diligentia in physicis determinatum est. 3 Nunc tamen breuiter de ipsa materia dicendum est, quomodo ex ea, cum certa quadam temperie qualitatum elementa fiant. 4 Atque id existimandum est, principium, ex quo primo elementa fiunt, materiam esse, quae ab ipsis quidem formis, certisue qualitibus seiungi nequit, sed ijs perpetuo, ac indissolubili nexu iuncta subijcitur. 5 Neque enim calidum praecise sumptum frigidum, ut propria substernitur materia, atque ipsius actionem suscipit, neque calido frigidum, sed tertium quoddam subiectum esse oportet, in quo ambo suscipiantur contraria. Quapropter hunc ex parte materialium causarum ordinem in producendis elementis considerare possumus. 6 Nam primo quidem ipsa inest materia, quae sensibile corpus, seu elementum potestate est. 7 Deinde primarum temperies qualitatum, 8 ut caliditatis, & frigiditatis, quae ipsam praeparat, ac disponit

nit materiam, ipsiusque potentiam ad certam suscipiendam formam determinat. 8 Postremo iam ipsum constitutum elementum adest, propria ipsius genita forma, ut ignis, aqua, & alia huiusmodi, atque ex ijs tamquam ex materia corpora mixta fiunt. 9 Etenim vicissim pugnant, & in se inuicem transmutantur elementa, ut sic ad mixtorum compositionem concurrere queant. 10 Hinc patet error Empedoclis, & aliorum quorundam, qui transmutari inuicem posse elementa negant. 11 Si enim id verum esset, omnis tolleretur de medio alteratio, quam tamen ipsi concedunt. Probatur, nam alteratio in elementis eodem usque potest procedere, ut eorum substantiam interimat, quatenus existentem in ijs temperiem qualitatum auferre apta est, quare si alterationem pati queunt elementa, & in substantia quoque mutationem subire possunt: at Empedocles, alijque transmutari elementa posse negant, ergo, & alterari etiam posse negare coguntur. 12 Nec verò ex eo quod inuicem transmutentur elementa, existimandum est ipsas etiam qualitates praecise sumptas inuicem transmutari posse. Etenim contrarium per se acceptum in aliud mutari contrarium non potest. 13 Quoniam igitur ex dictis constat corporea elementa primam

8 Tertio autem iam ignis, & aqua, & talia.

9 Hec enim transmutantur in se inuicem.

10 Et non ut Empedocles, & alij dicunt.

11 Neque enim esset alteratio.

12 Contrarietates autem non transmutantur.

13 Sed non minus, & ut corporis, qualia, & quot dicendum principia.

haud-

haudquaquam esse materiam, atque ea ut mixtorum corporum principia consideramus, hoc de ijs cognoscere satis non est, sed eorum inuestigare naturam, ac numerum oportet. ¹⁴ Neque enim exacte docuerunt Veteres, quænam, aut quot sint elementa, ex quibus corpora mixta fiunt, & constant. Hoc verò facile consequemur, si naturam, & numerum primarum qualitatum, quibus in esse miscibili constituuntur elementa inuestigabimus.

¹ Cum ergo eas quæramus qualitates, quæ veluti formæ sensibilia constituunt corpora, ea nempe, quæ tangibilia sunt, atque tactus percipiuntur sensu, hæc enim est omnium corruptibilium conditio corporum, ut solo tactus dignoscantur sensu, manifestum est haud omnes qualitates, formas, & principia sensibilibus constitutiua corporis esse, sed eas solum, quæ sensu tactus percipi, & cognosci aptæ sunt. ² Prima etenim corpora, ex quibus alia per commixtionem fiunt, mutuo actiua, & passiva cum sint, ex necessitate contrarietatem habent, atque hanc primario conditionem tangibiles obtinent qualitates. ³ Quæ obrem nec albedo, nec nigredo, nec dulcedo, & amaritudo, nec aliæ quas alij sensus percipiunt qualitates corporea constituunt elementa, cum omnibus

corru-

corruptibilibus haudquaquam insint corporibus. Obijcies, qualitates naturæ priores magis habent rationem principij, quam qualitates natura posteriores, sed qualitates visibiles sunt natura priores tangibilibus, propterea quod sensus visus sit natura prior sensu tactus, ergo qualitates potius visibiles, quam tangibiles corporum sensibilibus formæ sunt. ⁴ Respondeo etsi visus sit prior tactu, ideoque visus obiectum prius esse tactus videatur obiecto, ⁵ haud visibiles qualitates tangibilis esse corporis affectiones, quatenus tangibile est, sed quatenus aliam quandam rationem habet. Quare cum omnium corruptibilium principia corporum quæramus, atque omnia tangibilia sint corpora, minime autem visibilia, tangibiles potius qualitates primorum statuiamus corporum principia, quam visibiles, ⁶ etsi natura, ac nobilitate ijs esse priores videantur.

¹ Sed omnes inter se diuidere, ac distinguere tangibiles qualitates oportet, ut alijs dimissis eas tantummodo sumamus, quæ primæ sunt, ipsaque elementa, ut propriæ formæ, ac principia constituunt. ² Sunt ergo tangibiles qualitates hæc, calidum, frigidum, siccum, humidum, graue, leue, durum, molle, lubricum, aridum, asperum, læ-

ue,

¹⁴ Alij enim supponentes videntur, & non dicunt, quare, aut talia, aut tot.

Tex. 7.

¹ Quoniam igitur quærimus sensibilibus corporis principia, hoc autem est tangibile, tangibile autem cuius est sensus tactus, manifestum est quod non omnes contrarietates corporis formas, & principia faciunt, sed solum quæ secundum tactum.

² Secundum contrarietatem enim differunt, & secundum tangibilem contrarietatem.

³ Ideo neque albedo, neque nigredo, neque dulcedo, & amaritudo, similiter autem neque aliorum sensibilibus contrarietatum aliqua facit elementum.

⁴ Quamuis prior est visus tactu, quapropter, & subiectum prius.

⁵ Sed non est corporis tangibilis passio, secundum quod tangibile, sed secundum alterum,

⁶ etsi fuit natura prius.

Tex. 8.

¹ Ipsorum autem tangibilium diuidendum quales primæ differentie, & contrarietates.

² Sunt autem contrarietates secundum tactum hæc, calidum, frigidum, siccum humidum, graue, leue, durum, molle, lubricum, aridum, asperum, læua, crassum, tenue.

3 Hoc autem graue quidem, & leue, neque actiua, neque passiu.

4 Non enim faciēdo aliquid alterum, neque patiendo ab alio dicuntur.

5 Oportet autē actiua, & passiu ad inuicem esse elementa, miscentur enim, & mutantur in se inuicem.

6 Calidum autem, & frigidū, & siccum, & humidum, illa quidem quia actiua sunt, hæc autem, quia passiu dicuntur.

7 Calidum enim est, quod congregat ea, quæ sunt eiusdem generis.

ue, crassum, & tenuē. 3 Atque ex his quidem qualitatibus graue, & leue, nec actiua sunt, nec passiu. 4 Neque enim ex eo dicuntur, quod graue alteret, ac transmutet leue, aut aliquid ab eo per alterationem patiat: hic autem non quæcumque actiua, & passiu sumimus, sed quæ media alteratione agunt, & patiuntur. 5 At necesse est ad inuicem actiua, & passiu elementa esse, ut commisceri, & mutuam pati alterationem queant, eaque proinde requirunt principia, quibus ad mixtionem efficiendam agere, & pati possint. Quamobrem nec grauitas, nec leuitas elementorum formę constitutiue erunt. 6 Quoniam vero calidum, & frigidum, humidum, & siccum, quatenus ad mixtum producendum congregiuntur, illa quidem actiua sunt, atque artificis rationem habent, hæc verò passiu, & materię vicem gerunt, manifestum est has dumtaxat qualitates tangibiles constitutiuas elementorum formas esse, si ut ipsam respiciunt mixtionem sumantur. Clare autem patet calidum, & frigidum actiue ad mixtionem concurrere. 7 Nam id calidum est, quod ea congregat, quæ eiusdem generis sunt, nempe quę perseuerante caloris actione similem cōsequi apta sunt virtutem motiuam, raritatem, ac densitatem. Dum enim attenuat,

nuat, ac dissoluit, leuiore partes tenuiori existente medio superiora petunt loca, simulque vniuntur, grauiora autem infima, ut in cera cum medio liquefcit calore apparet, fundum namque petunt cōmixti lapilli, omnesque simul supernant paleæ. 8 Etsi verò calidum, ut ignis etiam disgreget, cum in cera paleas à lapillis seiungat, hoc tamen ideo præstat, ut ea, quæ eiusdem sunt generis congreget, atque ad hunc finem ea, quæ differunt genere secernit. 9 At frigidum id est, quod omnia æque vnit, & congregat, siue eiusdem, siue diuersi generis sint. Dum enim condensando agit crassiori effecto medio propria haud loca petere leuiore, grauioreque partes queunt, omnesque simul iunctæ manent. Ex quibus patet actiue ad mixtionem calidum, & frigidum concurrere.

Humidum vero, & siccum passiuie in productione mixti se habere, quæ in mixtione ipsis competunt manifeste declarant.

1 Nam id humidum dicimus, quod proprios haudquaquam terminos seruat, sed eos facile ab actiuis in mixtione qualitatibus recipit. Vnumquodque enim mixtum ob aqueum humidum, quod potissimum ad mixtionem concurrat terminari facillime, ac figurari potest. 2 At siccum id est, quod proprium

8 Segregare enim quod inquit facere ignem, congregare est ea, quæ eiusdem generis sunt, cōtingit enim excipere aliena.

9 Frigidum autem quod coniungit, & cōgregat similiter, & ea, quæ eiusdem generis, & quæ non eiusdem generis.

Tex. 9.

1 Humidum autem quod in terminabile proprio termino facile existens terminabile alieno.

a Auerroes 4. meteororum cap. 1.

2 Siccum autem facile termi-

nabile proprio termino diffi-
culter autem alieno.

Tex. 10.

1 Tenue autem, & crassum, &
lubricum, & aridum, & durum,
& molle, & alia differentia
ex his.

a S. Thomas.

2 Quoniam enim repletivum
est ipsius humidi quia non est
terminatum quidem, facile
autem terminabile existens,
& quia sequitur tangens,

3 tenue autem repletivum
subtilium enim partium, &
quod parvarum partium re-
pletivum, totum enim totum
tangit, tenue autem maxime
tale est,

prium retinet terminum, & ob confi-
sistentiam difficile terminos alienos reci-
pere aptum est. In quocumque enim mix-
to ob terrenum precipue siccum susce-
pti servantur, ac retinentur termini. Hec
autem munera in mixtione humidum,
& siccum patiendo perficere nemo est,
qui dubitet.

Nec vero existimandum est assigna-
tas alias qualitates principia elementor-
um constitutiva esse.

1 Nam tenue, & crassum, lubricum,
& aridum, durum, & molle, & alia
quas diximus, ac dicturi sumus quali-
tates ab assignatis quatuor, ut poste-
riores effectus a prioribus causis depen-
dent, ab actiuis quidem, ut a causa ef-
ficiente, a passivis autem, ut a causa
materiali, cum ex actiuarum actione
qualitatum in eas, quae dicuntur passivae
resultent. Atque de tenui, & crasso
manifestum id est. 2 Etenim ea est hu-
midi in mixto existentis conditio, ut
repletivum maxime sit, quando quidem
proprius non habet terminos, sed eos
facile ab extrinseco ambiente suscipere
aptum est, atque ipsum undique tan-
gens sequitur, eique maxime adhæret.

3 Tenue autem in mixto suapte natura
repletivum est, subtilis enim habet par-
tes, atque id facile ipsum replet continens
cum totum id, quod continetur totum

continens tangat, 4 quare manifestum
tenue ex humido tamquam ex materia
constare, eoque posterius esse. Eodem
modo & ad siccum in mixto reducitur
crassum, ut ratione ex contrario deducta
sensu probari facillime potest.

1 Præterea lubricum ab humido, ut a
materia dependet, id enim humidum vo-
camus lubricum, quod aliquam mixtio-
nem cum exiguo sicco passum est, atque
viscosum effectum, ut oleum, cera, & a-
lia huiusmodi.

1 Aridum autem ad siccum, ut ad
propriam materiam reducitur, id enim
aridum est, quod perfecte siccum vide-
tur, omnique sensibili destitutum hu-
mido, quo perfusum erat, concretum
est.

1 Porro molle ex humido, durum
autem ex sicco tamquam ex materia
prodit; etenim molle id est quod præ-
menti facile in seipsum cedit, 2 cuius
haud superficies rumpitur, sed integra
servatur. 2 Atque ob hanc causam per-
fecte humidum molle non est, quoniam
si comprimatur humidum in superficie
scinditur. 3 Verum etsi molle perfe-
cte humidum non sit, cum aliquam
sicci commixtionem admittat, a præ-
dominio tamen humidum est, & ob in-
clusam humiditatem dicitur molle.

4 At durum sicci effectus est, id enim

4 manifestum est quod tenue
quidem erit humidum, crassum
autem sicci.

Tex. 11.

1 Rursus autem lubricum qui
dem humidum: lubricum enim
humidum aliquid passum est,
velut oleum.

Tex. 12.

1 Aridum autem sicci: aridum
enim est, quod perfecte sic-
cum, adeo, ut & congelatum
sit propter defectionem pro-
priae humiditatis.

Tex. 13.

1 Amplius molle quidem hu-
midi, durum autem sicci: mol-
le enim quod cedit in seip-
sum, & non transmutatur,
a Philoponus.

2 quod quidem facit humi-
dum, & ideo non est humi-
dum molle,

3 sed molle humidum.

4 Durum autem sicci: durum enim
est quod congelatum est,

vocamus durum, quod præmenti haud cedit, & concretumque est, omne autem concretum ex necessitate siccum existit.

¹ At verò humidum, & siccum multipliciter dicuntur; id enim absq; dubio multiplex est, cui plura opponuntur, quemadmodum graue, cui & leue, & acutum opponitur. ² At sicco opponitur humidum iam definitum, & vdim, seu madefactum in superficie, ³ humido autem perfectum opponitur siccum, tum id, quod concretum est, ergo tam humidum, quam siccum multipliciter dicuntur. ⁴ Certum autem est omnia sicca, & omnia humida ad primum humidum, & primum siccum antea definita reduci. ⁵ Et primo quidem humidum pro vdo usurpatur, quod alienam in superficie humiditatem habet, vt lapis aspersus aqua humidus dicitur: huic autem humido opponitur siccum, quod talis priuatione humiditatis inuoluit. ⁶ Præterea humidum pro irrigato sumitur, quod alienam, & in superficie, & in profundo humiditatem continet, vt lutum. ⁷ Atq; huic humido opponitur siccum, quod tali humiditate caret. ⁸ Quare manifestum est, & vdim, & irrigatum à primo humido, & ea, quæ opponuntur sicca à primo sicco dependere.

¹ Idem & de alio quoq; humido, & con-

concreto iudicium est. Id enim humidum dicimus, quod propriam in profundo humiditatem habet, quæ vi caloris in lucem educta fit, vt in liquefactis metallis apparet; ² id verò concretum vocamus, quod propriam in profundo humiditatem absconditam habet, vt in concretis metallis patet, quæ apta sunt liquefcere ob latentis educationem humiditatis. ³ Ex quibus patet hoc humidum, & hoc siccum esse qualitates, quæ à primo humido, & primo sicco proueniunt. ⁴ Ex his manifestum est ad quatuor assignatas qualitates actiuas, & passiuas, omnes alias qualitates reduci, & ab ijs tamquam à prioribus causis dependere. ⁵ Nec verò arbitrandum est harum qualitatuum numerum ad minorem adhuc redigi posse, ita vt ex his duæ ad alias duas reducantur. ⁶ Neque enim ad calidum refertur humidum, aut siccum, frigida cum sint aqua, & terra, ⁷ nec calidum, aut frigidum ad humidum, quoniam siccus est ignis, ac terra, ⁸ nec frigidum ad siccum, aut siccum ad frigidum, cum siccus videatur ignis, humida verò aqua, ⁹ nec calidum ad siccum, aut ad frigidum redigitur humidum, propterea quod aer calidus, & humidus existat. ¹⁰ Quapropter necesse est has omnes quatuor primas qualitates dici, easque dignas esse, quæ elementorum

⁵ congelatum autem siccum est.

Tex. 14.

¹ Dicuntur autem siccum, & humidum multifariam.

² Opponitur enim sicco, & humidum, & vdim,

³ & rursus humido, & sicco, & congelatum.

⁴ Omnia autem hæc sunt sicci, & humidi primorum dictorum.

⁵ Quoniam enim vdo opponitur siccum, & vdim quidem est, quod habet alienam humiditatem superficie tenus,

⁶ irrigatum autem, quod in profundo,

⁷ siccum autem priuatur hac,

⁸ palam est, quod vdim quidem erit humidi, oppositum autem siccum primi sicci.

Tex. 15.

¹ Rursus autem humidum, & congelatum similiter: hu-

midum enim est, quod habet propriam humiditatem in profundo:

² congelatum autem priuatur hac.

³ Quapropter, & horum erit hoc quidem sicci, illud autem humidi.

⁴ Manifestum est igitur, quod omnes alie differentie rediguntur ad primas quatuor;

⁵ Hæ autem non amplius in minores:

⁶ neq; enim calidum, quod humidum, vel quod siccum

⁷ neque humidum quod calidum, aut quod frigidum.

⁸ nec frigidum, & siccum, nec sub inuicem,

⁹ nec sub calido, & humido sunt.

¹⁰ Quapropter necesse est quatuor esse has.

mentorū formæ, ac principia sint, quatenus ad mixtorum constitutionem corporum diriguntur. Eas enim ex sensibilibus, ac tangibilibus qualitatibus elementorum principia statuere consentaneum videtur, quæ omnium primæ sint, & ad quas omnes aliæ reducuntur.

His de primarum numero qualitatum, quæ elementorum formæ, ac principia sunt, determinatis, quotnam rerum elementa statuere oporteat, ex harum combinatione qualitatum inuestigare necesse est.

¹ Quoniam igitur quatuor sunt primæ qualitates, quibus corpora simplicia mixtorum elementa fiunt, harum autem combinationes qualitatum sextantummodo possibiles sunt, ² atque oppositæ coniungi qualitates, propriūque seruare actum, & perfectionem simul existentes nequeunt, non enim calidum cum frigido, aut humidum cum sicco esse, ac iungi potest: ³ quatuor ex necessitate primarum combinationes qualitatum erunt, calidi, & sicci, calidi, & humidi, frigidi, & sicci, humidi, & frigidi. ⁴ Quamobrem iure optimo quatuor simplicia erunt corpora, quæ in rerum mixtione apparent ignis, aer, aqua, & terra primarum quatuor combinationes qualitatum nacta.

Ignis

⁵ Ignis enim calidus, & siccus est, aer calidus, & humidus, cum ex genito vi caloris vapore prodeat, aqua frigida, & humida, terra autem frigida, & sicca, ⁶ vt cum aliqua ratione singulis corporibus primis distribuuntur formæ, ac principia, sicq; rationi eorum consentiat numerus.

Sed quaternarium elementorum numerum haud excedi, & oppositis esse distincta qualitatibus elementa veterum auctoritate confirmari potest.

¹ Omnes enim, qui simplicia corpora esse rerum elementa dicunt, alij quidem vnum, alij duo, alij tria, alij quatuor inuehunt elementa. ² Quicumque igitur vnum dumtaxat asserunt elementum, atq; ex eo condensato, ac rarefacto gigni omnia censent, duo rerum actiua statuunt principia, rarum, & densum, aut calidum, & frigidum. ³ Hæc enim suapte natura agunt, atq; ijs vnum veluti materia supponitur elementum.

¹ Qui autem duo elementa esse aiunt, quemadmodum Parmenides ignem, & terram, quæ interiacent aerem, & aquam ex horum effici mixtione raritate, ac densitate media inquirunt.

¹ Eodem modo, & qui tria esse rerum affirmant principia, vt Plato in Sophista, medium quoddam asserunt elementum ex duorum mixtione genitum.

⁵ Ignis enim calidus, & siccus est, aer autem calidus, & humidus, velut euaporatio enim aer, aqua autem frigida, & humida, terra autem frigida, & sicca:

⁶ vt rationabiliter distribuuntur differentiæ primis corporibus, & multitudo eorum sit secundum rationem.

Tex. 17.

¹ Omnes enim qui simplicia corpora elementa faciunt, hi quidem vnum, hi autem duo, hi autem tria, hi autem quatuor faciunt.

² Quicumque igitur vnum solum dicunt esse, deinde densitate, & raritate alia generant, his contingit due facere principia, & rarum, & densum, aut calidum, & frigidum.

³ Hæc enim, quæ operantur, vnum supponitur quemadmodum materia.

Tex. 18.

¹ Qui autem mox duo faciunt, vt Parmenides ignem, & terram, intermedia mixturas faciunt horum, vt aerem, & aquam.

Tex. 19.

¹ Similiter autem, & qui tria dicunt, quemadmodum Plato in diuisionibus, medium enim mixturam facit.

Tex. 16.

¹ Quoniam autem quatuor elementa sunt, ipsorum autem quatuor sex coniugationes,

² contraria autem non nata sunt coniungi, calidum enim, & frigidum esse idem, & rursus humidum, & siccum impossibile est,

³ manifestum est quod quatuor erunt elementorum coniugationes calidi, & sicci calidi, & humidi, & rursus frigidi, & sicci, & humidi, & frigidi.

⁴ Et secuta sunt secundum rationem simplicia apparentia corpora, & ignem, & aerem, & aquam, & terram.

a S. Thomas.

2 Et fere eadem dicunt, & qui duo, & qui tria dicunt,

3 præterquã quod hi quidem in duo diuidunt medium,

4 hi autem vnum solum faciunt. Quidam autem, & mox quatuor dicunt vt Empedocles, congregat autẽ hæc in duo, igni enim omnia alia opponit.

Tex. 20.

1 Non est autem ignis, & aer, & vnumquodq; prædictorũ simplex, sed mixtum.

2 Simplicia autem talia quidẽ sunt, non tamen eadẽ.

3 vt quod simile igni est, igneum, non ignis, & quod aeri, aereum, similiter autem, & in alijs.

tum. 2 Atq; in eo consentiunt, qui duo, & qui tria statuunt elementa, quod ex principiorum commixtione effici medium putant. 3 Differunt verò, quod hi quidem medium esse duplex aiunt, idq; inter principia minime collocant, hi autem vnum tantummodo inuehunt medium, atq; rerum materiale principium esse dicunt. 4 At quidam, vt Empedocles esse quatuor elementa censent, hæc autem in duo redigunt, nam igni calido tria alia elementa frigida opponunt.

Obijcies primo, ignis hic inferior, & glacies ob caloris, & frigoris excessum iure dici elementa debent. At quo modo fieri id potest, si ob eundem qualitatum excessum, ex ijs nihil gigni aptum est?

1 Respondeo ignem, & aerem, aliaq; nostris obuia sensibus corpora, nec simplicia, nec vere elementa esse, sed mixta, atque impura, cum excessum, quem in eorum qualitibus cernimus, non ratione graduum, sed in operando solum ob materiæ densitatem obtineant.

2 Atq; simplicia quidẽ corpora, & elementa his secundum propriam substantiam accepta similia sunt, non tamen prorsus eadem, haudquaquam debitis, ac naturalibus affecta qualitibus. 3 Quare inferior hic noster ignis quãquã
similis

similis puro existat igni, haud ignis, sed igneum quid potius dicitur, & id, quod puro assimilatur aeri, quid aereum vocatur, idemq; & in alijs contingit.

1 Etenim ignis, quem hic tractamus, excessus caloris est, quemadmodum, & glacies frigoris. 2 Exarsio namq; inferiori huic igni competens, & congelatio glaciei propria quidam in operãdo excessus videntur, illa quidem caloris, hæc autem frigoris. 3 Quamobrem si glacies humidi, & frigidi cõgelatio est, ignis verò calidi, & sicci exarsio, neq; ex igne, neq; ex glacie gigni quicquam poterit. Ex quibus manifestum est, etsi glacies, & inferior hic ignis qualitatibus in operando excessum obtineant, simplicia tamen haud corpora, vereque elementa esse, quibus excellentes dumtaxat ob gradus suapte natura qualitates insunt.

Obijcies secundo, aerem quandoq; sentimus frigidum, & quandoq; etiam siccum, cum & ab eo refrigerentur corpora, & exsiccentur, id ergo falsum videtur, quod supra dictũ est aerem suapte natura humidum, & calidum esse.

1 Respondeo quatuor cum sint corpora simplicia, & elementa singulis duobus vnicam differentiam loci competere. 2 Etenim ignis, & aer in eo, qui sursum existit, loco insunt, 3 terra au-
tem,

Tex. 21.

1 Ignis autem est superabundantia caliditatis, quemadmodum, & glacies frigiditatis:

2 Congelatio enim, & exarsio superabundantiæ quædam sunt, illa quidem frigiditatis, hæc autem caliditatis.

3 Si igitur glacies est congelatio humidi, & frigidi, & ignis erit exarsio calidi, & sicci, ideo nihil ex glacie generatur, neque ex igne.

Tex. 22.

1 Existentibus autem quatuor simplicibus corporibus vtriusque duorum vtriusque locorum est:

2 Ignis enim, & aer, eius, qui ad terminum fertur:

3 terra autem, & aqua eius, qui ad medium.

tem, & aqua in eo, qui deorsum, residet. 4 Atque extrema quidem elementa ut ignis, & terra sincera magis, ac pura sunt, 5 media verò, ut aer, & aqua minus pura, ideoque mixta potius, quam simplicia sunt, proprijs, ac naturalibus haud penitus affecta qualitatibus. 6 Vtraque autem elementa utrisque opponi videtur. 7 Igni enim opponitur aqua, aeri terra, propterea quod oppositis hæc sint qualitatibus prædita elementa. Quamobrem mirum non erit, si aer in medio extremorum, atque oppositorum elementorum existens aquæ frigiditate, ignisque siccitate afficiatur, & ab eo statu deficiat, in quo ipsum constitutum superius considerauimus.

Obijcies tertio, si qualitates elementorum formæ, ac principia sunt, quomodo cuilibet elemento duas tribuimus qualitates? aut quomodo pluribus eandem elementis concessimus qualitatem? etenim ignem, & aerem calidum, terram, & aquam frigidam esse diximus.

1 Respondeo, cum elementa quatuor sint in vnoquoque elemento magis præcipuam vnam, magisque illius nature affinem, atque intimiorem esse qualitatem, quam alteram, si in ordine ad mixtionem efficiendâ considerentur. 2 Terra namque sicci magis, quam frigidi est, difficul-

4 Et extrema quidem, & sincera ignis, & terra,

5 media autem, & mixta magis aqua, & aer.

6 Et vtraque, utrisque contraria;
7 Igni enim contraria aqua, aeri autem terra, hæc enim ex contrarijs passionibus constituta sunt.

Text. 23.

1 Sed tamen simpliciter quatuor existentia vnius vnumquodque est:

2 Terra enim sicci magis, quam frigidi, aqua autem frigidi magis, quam humidum, aer au-

difficultatem recipiendi ob alio terminos maxime obtinens, aqua frigidi magis, quam humidum, insignem refrigerandi vim habens, aer magis humidum, quam calidum, summam recipiendi ab alio terminos facilitatem nactus, ignis autem calidum magis, quam sicci, ut calefaciendi, attenuandi; maxime præditus.

1 His de numero elementorum determinatis, quoniam in superioribus libris definitum est corpora simplicia, & elementa ex se inuicem gigni, ac mutari apta esse, quemadmodum, & ipsa experientia docet, 2 (neque enim alteratio esset, 3 quæ ad tangibiles qualitates pertinet, itaque dissipat eas, ut destrui substantiam proprijs denudatam formis, ac interire necesse sit) 3 id omnino inquirendum videretur quomodo inuicem transmutentur elementa, & vtrum quoduis gigni ex quouis possit, an verò id quidem alijs competat, alijs autem non. 4 Et sanè transmutari omnia vicissim elementa posse manifestum est. 5 Nam omnis generatio ex contrarijs in contraria fit, at elementa omnia inter se contrarietatem habent, cum eorum constitutiue differentie contrarie sint, omnia igitur elementa ex se inuicem gigni, ac mutari apta sunt. Minor patet, 6 quædam enim elementa contrarias ambas

T 2 obti-

tem humidum magis, quam calidum, ignis autem calidum magis, quam sicci.

Text. 24.

1 Quoniam autem determinatum est prius quod simplicibus corporibus est ex se inuicem generatio, simul autem, & secundum sensum videntur generata, 2 non enim esset alteratio, secundum enim ipsius tactus passiones alteratio est, 3

4 Philoponus.

3 dicendum est quis modus ad inuicem transmutationis, & vtrum omne ex omni generari possibile sit, an hæc quidem possibile, hæc autem impossibile.

4 Quod igitur omnia nata sint ad inuicem transmutari manifestum est.

5 Generatio enim in contraria, & ex contrarijs, elementa autem omnia habent contrarietatem ad inuicem, quia differentie sunt contrarie.

6 His enim ambæ contrarie, ut igni, & aquæ, illud enim sicci, & calidum, hoc autem frigidum, & humidum.

obtinēt qualitates, quemadmodum ignis, & aqua, propterea quod siccus, & calidus ignis, humida verò, & frigida existat aqua; 7 quædam autem alteram dumtaxat contrariam qualitatem habent, ut aer, & aqua, etenim aer calidus, & humidus est, aqua vero frigida, & humida, idemque, & in alijs elementis accidit. 8 Quapropter manifestum in vniuersum est, quoduis elementum ex quouis gigni, ac fieri posse. 9 Iam quo pacto ex omnibus omnia fiant singillatim percipere haudquam difficile erit.

1 Aduertendum autem est, cum ex vnico elemento vnus generatio fit, quandoque facilem, & celerem generationem, quandoque verò difficilem, ac tardam accidere. 2 Quæcumque igitur elementa symbola sunt, eandemque specie qualitatem habent, celerius, ac facilius ad inuicem transmutantur, 3 quæcumque verò dyssimbola existunt, ambasque specie distinctas qualitates obtinent, difficiliorem, ac tardiozem mutationem patiuntur. Manifesta ratio est, 4 nam facilius est superare vnum, quam duo, at cum symbola transmutantur elementa, vnica dumtaxat qualitas expugnanda est, duæ autem superandæ qualitates sunt, cum in dyssimbolis transmutatio elementis fit, er-

go

go facilius, ac celerior mutatio est, quæ inter elementa symbola, quam quæ inter dyssimbola contingit. Hæc ratio eo innititur fundamento, 5 quod maior inter elementa symbola ob vnus similitudinem qualitatis proportio, & sympathia est, quam inter dyssimbola, quæ ambas dissimiles qualitates obtinent. Sic enim ob sympathiam minus elementa symbola resistunt, minusque pugnant, & facilius proinde, ac celerius transmutantur, dyssimbola verò ob antypathiam resistunt magis, magisque pugnant, & difficiliorem, tardiozemque mutationem reddunt. Hæc in ipsis elementis patent. 5 Nam ex igne quidem fit aer altera dumtaxat qualitate mutata, ignis enim calidus, & siccus, aer autem calidus, & humidus est. 6 Quare si in igne existens siccum ab aeris humido corrumpatur, calido iuncto humido fiet aer. 7 Rursus ex aere gignetur aqua, si ab aquæ frigido aeris destruetur calidum, aer enim calidus, & humidus est, aqua verò frigida, & humida. 8 Quare transmutato dumtaxat calido existet aqua. 9 Eodem modo ex aqua fit terra atque ex terra ignis, hæc enim ambo elementa in eadem conueniunt qualitate, cum frigida, & humida sit aqua, terra autem frigida, & sicca. 10 Quare expugnato aquæ humido interibit aqua, atque

7 illis autem altera solum ut aeri, & aquæ, illud enim calidum, & humidum, hoc autem frigidum, & humidum,

8 Quapropter vniuersaliter quidem manifestum est, quod omne ex omni generari aptum est.

9 Iam autem secundum vnum quodque non difficile est videre quomodo quæ idem omnia ex omnibus erunt.

Tex. 25.

1 Differt autem ipso citius, & tardius, & facilius, & difficilius.

2 Quæcumque enim habent cognationem ad inuicem, velox horum transmutatio est,

3 quæcumque autem non habent, tarda;

4 quia facilius est vnum, quam multa transmutare.

S. Thomas

5 Ut ex igne quidem erit aer, altero transmutato, illud enim erat calidum, & siccum, hoc autem calidum & humidum.

6 Quapropter si vincatur siccum ab humido erit aer.

7 Rursus autem ex aere aqua erit si vincatur calidum a frigido, illud enim erat calidum, & humidum, hoc autem frigidum, & humidum.

8 Quapropter transmutato calido erit aqua.

9 Eodem quoque modo ex aqua, terra, & ex terra ignis, habent enim ambo ad ambo cognationem, aqua enim humidum, & frigidum, terra autem, frigidum, & siccum.

10 Quapropter victo humido terra erit.

11 Et rursus quoniam ignis quidem siccus, & calidus, terra autem frigida, & sicca, si corrumpetur frigidum ignis erit ex terra.

12 Quapropter manifestum est, quod circularis erit generatio in simplicibus corporibus. & facillimus hic modus transmutationis, quia cognatio existit in ijs, quæ consequenter.

Tex. 26.

1 Ex igne quoque aquam & ex aere terram, & rursus ex aqua, & terra, aerem & ignem contingit quidem generari, difficilius autem quia plurius est transmutatio.

2 Necessè enim est, si erit ex aqua ignis, corruptum esse, & frigidum, & humidum.

3 Et rursus si ex terra aer, corruptum esse, & frigidum & siccum.

4 Similiter autem si ex igne & aere aqua, & terra necesse est ambo transmutari.

5 Hæc igitur tardior generatio est.

Tex. 27.

1 Si autem uniuscuiusque alterum corruptum fuerit, facilis quidem erit, non autem in se inuicem transitus.

atque terra fiet. 11 Item quia calidus, & siccus ignis est, frigida vero, & sicca terra, ipsius corrupto frigido, ex terra existet ignis. 12 Quamobrem manifestum est, cum ex quouis elemento gignatur quoduis, circularem esse simplicium generationem corporum, huncque transmutationis modum facillimum contingere ob sympathiam, & conuenientiam, qua in circulum disposita elementa sese mutuo respiciunt.

1 At elementa, quæ omnes oppositas qualitates obtinent, difficiliorem, tardiolemque mutationem subeunt, ut cum ex igne fit aqua, ex aere terra, & rursus ex aqua, & terra ignem, & aerem gigni accidit. Tum enim plures sunt expugnandæ qualitates, quæ maiorem efficiunt resistantiam ob antipathiam, & contrarietatem, qua pugnantia vicissim opponuntur elementa. 2 Sic igitur si ex aqua fiat ignis, & frigidum, & humidum corrumpi necesse est, 3 itemque si ex terra gignatur aer, & frigidum, & siccum destrui oportet. 4 Eodem modo si ex igne, & aere aqua, & terra fiant, ambas quoque dissipari qualitates accidit. 5 Quare difficilior, ac tardior efficitur mutatio.

1 Verum cum dyssimbola inter se elementa pugnant, atque altera in ambobus interit qualitas, facilis quidem transmu-

transmutatio accidit, sed nullum in ea ex pugnantibus elementis in aliud transit. 2 Quare tertium quoddam elementum gignitur, & ex ignis quidem, & aquæ mutuo congressu, terra, aut aer, ex aeris vero, ac terræ certamine ignis, aut aqua resultat. 3 Cum enim aquæ frigidum, & siccum ignis intereunt, ex humido aquæ, & ignis relicto calido necessario prodit aer, qui suapte natura calidus, & humidus est. 4 Cum vero ignis calidum, & aquæ destruitur humidum, remanente sicco ignis, & aquæ frigidum oritur terra, quæ frigida, & sicca est. 5 Eodem modo ex aere, & terra, ignis, & aqua fiunt. 6 Cum enim aeris calidum, & terræ fuerit corruptum siccum gignitur aqua, propterea quod aeris humidum, ac terræ permaneat frigidum. 7 Cum autem aeris humidum, terræque interierit frigidum, oritur ignis, quandoquidem aeris calidum, ac terræ siccum manent, quæ propriæ ignis competunt naturæ.

1 Atque hæc ignis generatio præterquam quod eam testantur omnes, vel ipsa experientia in ijs, quæ comburuntur, lignis patet. 2 Etenim flamma, quæ ex eorum combustionem emergit, maxime ignis est, hæc autem accensus, exardensque videtur fumus, atque ex terra,

2 Sed ex igne quidem, & aqua erit terra, & aer, ex aere vero, & terra ignis, & aqua.

3 Quando enim aquæ corruptum fuerit frigidum, ignis autem siccum, erit aer, relinquitur enim huius quidem calidum, illius autem humidum.

4 Quando autem ignis quidem calidum, aquæ autem humidum, terra, quia relinquitur illius quidem siccum, huius autem frigidum.

5 Similiter autem, & ex aere, & terra ignis, & aqua.

6 Quando autem aeris corruptum fuerit calidum, terræ autem siccum, aqua erit, relinquitur enim illius quidem humidum, huius autem frigidum.

7 Quando enim aeris humidum, terræ autem frigidum, ignis, quia relinquitur illius quidem calidum huius autem siccum, quæ quidem erant ignis.

Tex. 28.

1 Confessa autem, & sensui ignis generatio.

2 Maxime enim ignis, & flamma, hæc autem est fumus ardens, fumus autem ex aere, & terra.

terra, & aere prodit fumus, cum huius quidem humidum, illius verò destruetur frigidum. Ex quibus manifestum est quomodo ex duobus vnicum gignatur elementum, si haud quidem elemēta, vt actu in hac rerum vniuersitate existunt, sed vt propriam obtinent naturam abstracte consideremus.

1 At verò in his elementis, quæ deinceps sunt posita in vniuerso, eandemque specie qualitatem obtinent, ea minime transmutatio contingit, quæ ex duobus elementis altera in vtroque desinente qualitate quoddam aliud tertium gignitur elementum. 2 Etenim quæ transacta pugna in ambobus elementis remanent qualitates, aut eadem sunt, aut oppositæ: 3 at ex his qualitatibus oriri elementum nequit, ergo ex mutuo inter symbola elementa congressu tertium haudquaquam elementum gigni potest. 4 Minor patet, quia si ignis corrupto sicco, aerisque desinente humido in ambobus elementis relinquatur calidum, nullum profecto resultabit elementum, quod binas suapte natura sibi qualitates vendicat. 5 Si verò in vtrisque existens elementis calidum intereat, oppositæ remanebunt qualitates humidum, & siccum, ex quibus vlla effici temperies nequit ad elementi constitutionem requisita.

quisita. 6 Idem & in symbolis alijs elementis contingit; quādo quidem in his, quæ sese deinceps sequuntur eadem specie inest qualitas, altera autem opposita. 7 Quamobrem manifestum est quæ in se inuicem transmutantur elementa, altera dumtaxat desinente qualitate gigni, quæ verò ex duobus pugnantibus emergunt, binis intereuntibus qualitatibus gigni.

1 Ex his igitur, quæ dicta sunt, quoduis elementum ex quouis gigni, & quo pacto id accidit clarissime patet.

1 Sed vt mutuae permutationis elementorum veritas lucidior, magisque constans appareat, quænam ijs subiiciatur materia iterum speculandum est. 2 Quidam igitur aquam, aut aerem, aut aliud quidpiam ex elementis eorum mutationi substerni aiunt. Hoc autem si verum est, aut horum vnum esse materiam oportet, aut duo, aut plura. 3 Vnum itaque ex elementis, vt aerem, aut aquam, aut ignem, aut terram communem omnium materiam esse impossibile est. 4 Nam si aer actu existens, & immutabilis, vt propria inest materia, potius alteratio, quam generatio in elementis facta mutatio erit in contraria enim hæc mutatio tendit, atque in actu existente subiecto fit. 5 Præterea ignis, aer, & aqua differunt, V distin-

Tex. 29.

1 In ijs autem quæ consequenter sunt, non contingit, corrupto in vtroque a tero elementorum factum esse transitum in vllum corporum,

2 quia relinquuntur in ambobus aut eadem, aut contraria.

3 Ex neutro autem contingit generari corpus,

4 vt si ignis quidem corruptus fuerit siccum, aeris autem humidum, relinquatur in ambobus calidum.

5 Si autem ex vtroque calidum, relinquuntur contraria siccum, & humidum,

6 Similiter autem, & in alijs, in omnibus enim ijs, quæ per consequentiam, inest hoc quidem idem, illud autem contrarium.

7 Quapropter simul manifestum est quod quæ ex vno in vnum transeunt, vno corrupto generantur, quæ autem ex duobus in vnum, pluribus,

Tex. 30.

1 Quod ergo omnia ex omni generantur, & quando ad inuicem transitus fit, dictum est.

Tex. 31.

1 Sed tamen adhuc, & sic considerabimus de eis,

a S. Thomas.

2 Si enim est naturalium corporum materia, vt etiam videtur quibusdam aqua, & aer, & quæ talia sunt, necesse est, aut vnum esse, aut duo hæc, aut plura.

3 Vnum itaque omnia esse non est possibile, vt aerem omnia aut aquam, aut ignem, aut terram, siquidem transmutatio in contraria.

4 Si enim erit aer, siquidem permanet, alteratio erit, sed non generatio.

5 Simul autem neque ita videtur, vt aqua sit simul, & aer, aut aliud quodcumque

6 Erit igitur aliqua contrarietas, & differentia, cuius habebit aliquam alteram partem ignis, ut caliditatem.

7 Sed tamē nec ignis erit aer calidus.

8 Alteratio enim tale, & non videtur.

9 Similiter autem rursus, si erit aer ex igne calido, in contrarium transmutatio erit.

10 Inerit igitur aeri hoc, & aer erit frigidum aliquid.

11 Quapropter impossibile est ignem aerem calidum esse, simul enim idem calidum, & frigidum erit.

12 Aliud aliquid igitur, præter ambo, idem erit, & aliqua alia materia communis.

distinctamque habent naturam, 6 quare aliquam oportet esse contrarietatem, & differentiam, penes quam eorum sumatur distinctio, atque huius quidem contrarietatis alteram partem vnum possidebit elementum, alteram autem aliud, ut si contrarietas sit calidi, & frigidi inerit igni calidum, frigidum autem aeri. Cum ergo inter hæc transmutatio elementa fit, permanente aere, ipsius quoque permanet frigidum, sed facta in ignem mutatione, & ipsius inesse calidum oportet, ergo simul contraria sunt calidum, & frigidum; quod tamen absurdum, & impossibile est. 7 Nec vero dicendum est tum ex aere fieri ignem, cum idem existens aer calidus sit. 8 Ignis enim generatio alteratio esset, in accidentibus dumtaxat mutatione facta: at id asserere inconueniens est. 9 Eodem modo si ex igne calido fiat aer, in contrarium transmutatio erit, 10 quamobrem aeri contrarium inerit, & frigidum quid aer ex necessitate erit. 11 Non igitur fieri potest, ut ex aere facto calido existat ignis proprium enim, ac naturale frigus feruabit ignis, sicque opposita simul inerunt calidum, & frigidum. 12 Ex quibus manifestum est quid aliud subiectū idem existens elementorum transmutationi subijci, atque aliam rebus omnibus

bus materiam substerni, quæ cum omnia potestate sit, in ea transmutari suapte natura queat. 13 Eadem verò, quæ aerē elementum rerum non esse probat ratio, & nullum quoque ex alijs elementis esse materiam, ex qua omnia fiant, necessario conuincit.

1 Verum & id falsum omnino est rerum materiam aliud quippiam esse corpus ab elementis seiunctum, veluti quoddam inter aerem, & aquam, aut aerem, & ignem medium, his quidem crassius, illis verò tenuius existens.

2 Nam si medium sit corpus inter aerem, & ignem, ex necessitate aer, aut ignis erit, cum proprijs, ac naturalibus eorum affectionibus, atque sine aer, nec ignis est, proprio ignis calido, proprioque aeris humido destitutum erit.

3 At cui priuatio alicuius inest, & oppositum quoque inest, cui alligata sit priuatio, ergo frigidum, & siccum medio inerunt corpori, ipsumque terræ elementum constituent. 4 Quare nullum inter elementa medium videtur corpus infinitum, omniaque continens, sed aut vnum ex elementis est, aut fictitium quid absque vlla ratione temere confictum.

1 Ex quibus manifestum est, si nullum sensibile corpus ab elementis seiunctum existit, ea dumtaxat corporea,

V 2 & sim.

11 Eadem autem est ratio de omnibus, quod non est vnum horum, ex quo omnia.

Tex. 32.

1 Sed neque aliud aliquid præter hæc, velut medium aliquod aeris, & aque, vel aeris, & ignis his autem crassius, illis autem tenuius.

2 Erit enim illud aer, & ignis cum contrarietate.

3 Sed priuatio alterum contrariorum.

4 Quapropter non contingit illud solum esse vnquam ut inquit quidam, infinitum, & continens, similiter igitur quodcumque horum aut nullum.

Tex. 33.

1 Si igitur nullum est sensibile prius his, hæc utique erunt omnia.

& simplicia elementa esse, quæ superioribus statuta fuerunt. ² Quare, aut ea semper manere, atque immutabilia esse oportebit, quemadmodum asseruit Empedocles, aut omnia vicissim permutari apta esse, ut certa persuadet ratio, ³ aut mutabilia quædam esse, quædam verò immutabilia, ut Plato in Timæo docuit.

¹ Omnia igitur inuicem transmutari elementa oportere demonstratum prius est, atque etiam haud æque celeriter ex alio nasci aliud, quoniam quæ communem sunt nata qualitatem, celerius ex sese mutuo oriantur, quæ verò nata non sunt, tardius. ² Ergo si vna tantum contrarietas fit, per quam mutationem subeant, duo sint elementa necesse est. ³ Etenim materia prima, quæ singulis subest formis, & ex se pura potentia est, elementorum haudquaquam auget numerum, sed insensibilis, & ab ipsis contrarijs inseparabilis existit. ⁴ At quoniam plura videntur esse elementa, duæ utique ad minimum contrarietates erunt. ⁵ Duæ autem cum sint contrarietates, tria dumtaxat elementa esse impossibile est, sed quatuor ex necessitate esse oportet. ⁶ Tot enim primarum combinationes qualitatum, quæ elementa constituent fieri possunt. ⁷ Sex namque cum sint, ex his duæ

² Necesse est igitur, aut semper permanentia, & immutabilia inuicem, aut quæ mutantur, & aut omnia,

³ aut hæc quidem, hæc autem non, ut in Timæo Plato scripsit.

Tex. 34.

¹ Quod igitur transmutari inuicem necesse est, demonstratum est prius, & quod non similiter celeriter aliud ex alio dictum est prius, quoniam habentia quidem cognatione, citius generantur ex se inuicem, non habentia autem tardius.

² Si igitur contrarietas vna est, secundum quam transmutatur necesse est duo esse.

³ Materia enim medium est insensibilis, & inseparabilis existens.

⁴ Quoniam autem plura videntur esse, duæ utique erunt quæ minimæ.

⁵ Duabus autem existentibus, non possibile est tria esse, sed quatuor quemadmodum videtur.

⁶ Tot enim coniugationes erunt.

⁷ Sex enim existentibus duæ impossibile est generari,

duæ, propterea quod inter sese opponantur, elementum haud vllum efficere queunt. ⁸ Sed de his dictum prius est.

¹ Verum quoniam ad inuicem omnia transmutantur elementa, eorum aliquod absolute primum statui non posse, ex quo immutato, ac permanente cætera fiant, ostendendum est. Nam si primum daretur, id vel vnum extremorum esset, vel vnum mediorum.

² Vnum igitur extremorum, quæ sunt ignis, ac terra esse nequit, quoniam omnia ignis, ac terra essent. Manifesta hæc sequela est, nam id, ex quo aliquid fit, illius tota substantia est, quod fit, ex consensu Veterum, quare si ex igne, aut terra fiant omnia, ex necessitate ignis, aut terra erunt. ³ Nec verò id primum aliquod mediorum elementorum, quæ sunt aer, & aqua statuendum est, quemadmodum aiunt nonnulli ex aere fieri posse ignem, & aquam, ex aqua terram, & aerem, extrema autem, quæ sunt ignis, & terra in sese permutari amplius apta non esse. Ut igitur hæc evertatur sententia. ⁴ Supponendum est elementa quatenus in rectum procedunt, in infinitum progredi non posse, alioquin in eodem elemento infinitæ concedendæ essent contrarietates, ut inferius patebit. ⁵ Sit enim terra, T, aqua, L, aer, A, ignis, I. ⁶ Iam si aer, A, trans-

quæ contrariæ sunt ad inuicem.

⁸ De his igitur dictum est prius. Tex. 35.

¹ Quod autem quoniam transmutantur ad inuicem, impossibile est principium aliquod esse horum, aut in extremo, aut in medio ex his manifestum est.

² In extremis igitur non erit, quoniam ignis, aut terra essent omnia, & eadem est ratio, ac si dicamus ex igne, aut terra esse omnia.

³ Quod autem neque medium, ut videtur quibusdam, aer quidem, & in ignem transmutatur, & in aquam, aqua autem in aerem, & in terram, vltima autem non amplius in se inuicem.

⁴ Oportet enim stare, & non infinitum ire hoc in rectitudine ad utraq; infinitæ enim contrarietates in vno erunt.

⁵ Sit enim terra, in quo T, aqua in quo, L, aer, in quo, A, ignis in quo, I.

⁶ Si ergo, A, transmutatur in

I, contrarietas erit eorum,
quæ A, I:
7 *fit hæc albedo, & nigredo,*

8 Rursus si in L, & A, erit alia;

9 non enim idem, L, & I:

10 Sint autem siccitas, & humi-
ditas, S, quidem siccitas, H,
autem humiditas:

11 Quapropter si quidem ma-
net album, erit aqua humida,
& alba,

12 si autem nigra erit aqua,
in contraria enim transmu-
tatio:

13 Necessè est igitur, aut ni-
gram, aut albam esse aquam:
fit itaque alba primum.

14 Similiter igitur, & ipsi I,
ipsum S, inexistet siccitas.

15 Erit igitur igni transmuta-
tio in aquam, contraria enim
existit:

16 Ignis enim primum quidè
niger erat, deinde autem sic-
cus, aqua autem humida, de-
inde vero alba.

17 Manifestum itaque quod
omnibus ex se inuicem erit
transmutatio:

18 & in his, quia & terræ in-
erunt reliqua, & duo cognata,
nigrum, & humidum, hæc e-
nim nondum coniuncta fue-
runt.

A, transmutetur in ignem, I, competet
igni contrarietas inter ipsum, & aerem:
7 *fit autem contrarietas hæc albedo, &
nigredo, adeo ut aer sit albus, ignis ve-
ro niger.* 8 Rursus quia idem aer muta-
tur in aquam, L, alia inter ipsum, & a-
quam existet contrarietas, ab ea, quam
cum igne habet, distincta, 9 *neq; enim
idem sunt aqua, L, & ignis, I:* 10 *fit ve-
rò contrarietas hæc siccitas, & humidi-
tas, & dicatur siccitas, S, humiditas, H.*
11 Si igitur cum in aquam mutatur aer,
quæ inerat seruatur albedo, existens
humida, & alba erit aqua, 12 *si verò
non seruatur, sed perit, quoniam in cõ-
trarium mutatio est, nigra ex necessita-
te erit.* 13 *Quare, aut nigra, aut alba erit
aqua; sed albam esse dicamus.* 14 *Eodẽ
modo, & in igne, I, siccitas, S, inexistet;
atque ob eam opponetur aquæ.* 15 *Erit
igitur inter aquam, & ignem mutatio,
propterea quod inter sese opponuntur.*
16 *Etenim ignis primum quidem niger
erat, postea autè siccus euasit, aqua ve-
rò existebat humida, indeq; alba facta
est.* 17 *Quapropter manifestum est om-
nia vicissim permutari elementa apta
esse,* 18 *& quia terræ insunt nigredo, &
humiditas, quæ in alijs haudquaquam
elementis iunctæ reperiuntur, singula
inuicem transmutari posse elementa
patet, absque eo, quod eorum vllum sit
absolute*

absolute primum, ex quo alia dumta-
xat elementa fiant.

At vero elementa, quatenus in re-
ctum procedunt, in infinitum progredi
non posse, ut suppositum antea est, nunc
demonstrare oportet. Etenim si id cõ-
tingeret, in eodem elemento infinitæ
contrarietates inessent, hoc autem ab-
surdum est, ergo in infinitum progredi,
cum transmutantur elementa nequeunt.
Sequela maioris probatur, 2 *nam si
ignis, I, cum mutatur, nec retrocedit
in aerem transiens, nec orbem conficit
in terram conuersus, sed in aliud quin-
tum definit superius existens elemen-
tum vocatum, P S, contrarietatem aliã
præter dictas inter ignem, I, & elemen-
tum, P S, constituere oportebit;* 3 *quan-
doquidem elementum, P S, ab infe-
rioribus elementis, T, L, A, I, esse di-
stinctum supponitur.* 4 *Sit ergo contra-
rietas inter ignem I, & elementum, P S,
B, & M, ita ut igni insit B, & ipsi P S,
insit B M.* 5 *Omnibus igitur elementis
inferioribus T, L, A, I, inerit ipsum B,
cum elementum P S, in ignem, & ignis
in aerem, & aer in aquam, & aqua in
terram mutari queat.* 6 *An vero qua-
tuor elementa in quintum elementum
mutari possint, nondum ostensum est:* 7
Id autem plane constat quod si elemen-
tum P S, in aliud transmutetur elemen-
tum,

Tex. 36.

1 Quod autem in infinitum
non possibile est ire, quod
ostenturi ad hoc prius veni-
mus, manifestum est ex his.

2 Si enim rursus ignis in quo
I, in aliud transmutatur, &
non reflectetur, ut in P S, con-
trarietas quædam in I, & P S,
alia existet præter dictas.

3 nulli enim idem supponitur
T, L, A, I, ipsum P S.

4 Sit ergo ipsi quidè I, ipsum
B, ipsi vero P S, ipsum M B.

5 Ergo omnibus inexistet, T,
L, A, I, transmutantur enim
in se inuicem.

6 Sed hoc quidem sit nondum
demonstratum:

7 Sed illud manifestum, quod
si rursus, P S, in aliud, alia
erit contrarietas, & ipsi P S,
inerit, & I;

tum, alia inerit contrarietas, & elemento P S, & igni I, alijsque inferioribus elementis; ⁸ atque similiter continget, si aliud apponetur elementum, noua enim, & inferioribus elementis contrarietas competet. ⁹ Quamobrem si in infinitum elementa procedunt, infinitas in eodem elemento contrarietates fateri cogimur. ¹⁰ At si hoc verum sit, nullum utique definiri elementum, aut ex alio gigni poterit. Neque enim infinitas existentes in eo contrarietates comprehendere, aut percurrere licebit, neque infinitarum mutatio contrarietatum perfici vnquam poterit. ¹¹ Necessesse autem est, si ex alio elemento aliud fieri debet, infinitas, quæ insunt, contrarietates pertransire. ¹² Quamobrem quædam, vt extrema elementa inuicem nunquam transmutabuntur, infinitis medijs existentibus elementis, quæ ex necessitate percurrit mutatio, vt ab extremo ad extremum perueniat elementum. ¹³ Præterea nec ex medio extremum fiet elementum, vt ex aere ignis, cum infinitæ in quolibet elemento contrarietates existant, quas in permutatione destrui, ac interire oportet. ¹⁴ Denique omnia vnicum elementa essent. ¹⁵ Etenim omnes superiorum elementorum contrarietates inferioribus competent elementis, & quæ inferioribus insunt

⁸ similiter autem semper cum appositio cōtrarietas aliqua existet ijs, quæ ante.

⁹ Quapropter si infinita, contrarietates infinitæ vni inexistant.

¹⁰ Si autem hoc, non erit, neque terminatum esse aliquid neque generari;

¹¹ Oportebit enim si erit aliud ex alio, tot transire contrarietates, & amplius plures.

¹² Quapropter in aliqua quidem nunquam erit transmutatio, vt si infinita media sint, necesse autem est, si quidem infinita elementa.

¹³ Amplius autem, neque ex aere in ignem, si quidem infinitæ contrarietates.

¹⁴ Fient autem, & omnia vnum, necesse enim omnes existere in inferioribus quidem eas, quæ superiorum, his autem eas, quæ inferiorum, & Philoponus.

insunt ipsis quoque superioribus conuenient, propterea quod infinitas vnumquodque sibi elementum, atque omnes proinde contrarietates vindicat. ¹⁵ Omnia igitur vnicum elementa erunt, quæ ob inexistentes inter se contrarietates differunt.

Sed iam ipsum redarguere Empedoclem oportet, qui elementorum mutuam renuens permutationem in varia incidit absurda.

¹ Et admirabitur non iniuria aliquis Empedoclem, quomodo proprijs consentiat dictis, cum plura elementa corporum inuehit, eorumque permutationem ad inuicem negat, comparari tamen, & conferri mutuo elementa posse affirmat. ² Hanc etenim clare pronunciat sententiam, dum inter se æqualia elementa esse dicit. Verum vt sibi ipsi haud consentire Empedoclem appareat, ex mutua elementorum comparatione mutuam quoque eorundem permutationem ex necessitate deduci ostendendum est. ³ Si igitur æqualia, & inuicem comparabilia sint elementa ratione quantitatis, quam obtinent, ⁴ id ex eo cōtinget, quod tanta sit portio materiæ, ac substantiæ vnus, quanta est alterius. ⁴ Et hoc modo vnus pugillus aquæ decem aeris pugillis conferatur, quia communis vtriusque materiæ,

X

ac

¹⁵ Quapropter omnia vnum.

Tex. 34.

¹ Admirabitur autem aliquis dicentes plura vno elementa corporum, vt non transmutentur inuicem, sicut Empedocles inquit, quomodo contingit eis dicere, comparabilia esse elementa.

² Sed tamē dicit sic, hæc enim æqualia omnia.

³ Si ergo secundum quantum, necesse est idem aliquid esse existens in omnibus comparabilibus, quo mensurantur. & Philoponus.

⁴ vt si ex aquæ hemina fuerint heminae aeris decem, idem igitur aliquid erant ambo, si mensurantur eodē.

ac substantiæ portio inest, ob quam sese vicissim metiri queunt. At hanc elementorum æqualitatem comprehendere idcirco possumus, quia eorum transmutationem cernimus, atq; ex vno aquæ pugillo decem aeris pugillos fieri quotidie videmus, sic enim quæ elementis subiicitur materiam ad varias eorūdem magnitudines contrahi, extendiq; putamus, ergo si ratione quantitatis æqualia sint elementa ad inuicem ea transmutari posse fateamur necesse est. Neq; enim quis elementa eadem actu esse prædita magnitudine auderet affirmare, cum certissima oppositum experientia demonstrat. ⁵ Quod si elementa ratione quantitatis, ac substantiæ comparari nequeant, ita vt quantum ei dicatur æquale, quod ex quanto est, sed qualitatis, & potentiæ, virtutisque habita ratione conferantur; aut seruata eadem qualitatum specie comparatio fit, quia licet æqualia ob quantitatem, ac substantiam sint elementa, non quantitates, sed potentiæ, quibus agunt, conferantur, ⁶ vt si quærat^rur vtrum tantum possit infrigidare vnus pugillus aquæ, quantum possunt decem pugilli aeris; ⁷ aut nec habito quantitatis mensuræ, nec potentiæ, virtutisque eiusdem speciei respectu, sed attenda dumtaxat proportione, quæ inter diuersas inest quali-

⁵ Si autem non sic secundum quantum comparabilia, vt quantum ex quanto, sed quantum possunt,

⁶ veluti si hemina aquæ æqualiter potest infrigidare, & decem aeris, & sic secundum quantum non secundum quod quantum comparabilia, sed secundum quod possunt aliquid:

⁷ erit ergo, & non quanti mensura comparare, & potentia, sed secundum proportionē, verbi gratia, vt hoc calidū, hoc album.

qualitates, vt si quærat^rur vtrum hoc tantum sit calidum, quantum hoc album; aut oppositis acceptis qualitatibus, quæ in eodem conueniunt genere, vt si quærat^rur, vtrum eodem modo sit calidus ignis, quo frigida est aqua, ⁸ Si igitur inter ea comparatio fiat, quæ diuersas obtinent qualitates, vt dicamus ita hoc calidum esse, sicut hoc album, qualitatum profecto similitudinem, & quantitatum æqualitatem indicabimus. At si id accidat ea, quæ conferuntur potius similia, quam æqualia dicere oportet, cum tamen id abnuat Empedocles, qui comparari sic elementa censet, vt æqualia prorsus dicantur. ⁹ Si verò comparentur elementa, non ob qualitatum, ac potentiarum proportionem, sed ob earumdem mensuram eadem seruata specie, tantumq; variato gradu, vt certam ignis quantitatem æqualem cum maiori quantitate aeris obtinere calorem dicamus, absurdum est, sic existentia elementa inuicem transmutari non posse. ¹⁰ Etenim qualitates eiusdem speciei, quia in eadem, & communi insunt materia, secundum magis, ac minus differunt; at quæ communem obtinent materiam transmutari vicissim queunt, ergo si elementa ob easdem magis, minusue differētes qualitates æqualia sunt, mutuam permuta-

⁸ Hoc autem, vt hoc significat in quali quidem simile, in quanto autem æquale.

⁹ Inconueniens igitur videtur, si corpora immutabilia existentia, non proportione comparabilia sint, sed mensura potentiarum, & eius, quod est esse æquale calidū, aut simile ignis tantum, & aeris multiplex.

¹⁰ Idem enim plus, quia eiusdem sit generis, talem habebit rationem.

tionem ex necessitate patiuntur. Idem vero, & fatendum est, si penes contrarias comparentur qualitates, quæ in eodem suapte natura existunt subiecto. Quapropter manifestum est Empedoclem proprijs haud consentire dictis, cum transmutari posse elementa negat, eaque vicissim comparari, & æqualia esse dicit.

At vero nec ipsam tueri accretionem potest Empedocles elementorum mutuam renuens mutationem, ^a præter eam, quæ appositione contingit, quemadmodum ignis adiectus igni ipsum ampliorem reddit. ² Inquit enim Empedocles: auget terra quidem proprium genus, ætheraque æther. ³ Hæc autem adiiciuntur, & apponuntur. ⁴ Quæ verò naturæ viribus fit accretio; non hoc modo, vt prius demonstratum est accidit, sed appposito alterato alimento, & ab insita facultate in substantiam aliti conuerso.

¹ Sed maiorem difficultatem habet Empedocles in naturali rerum ortu, atque interitu explicando. ² Nam ea, quæ viribus naturæ gignuntur, aut semper, aut frequenter eodem fiunt modo; ³ quæ verò nec semper, nec frequenter accidunt, à casu, & fortuna procedunt. ⁴ Quam igitur causam reddet Empedocles ob quam ex homine semper, aut fre-

frequenter homo fiat, atque ex frumento quidem frumentum, minime autem nascatur oliua? Neque enim elementorum congregatio est, qua rerum generationem fieri dicit, quando quidem ea casu, ac temerè contingat, raroque eadem fiat.

¹ Præterea quo modo ex fortuito elementorum concursu os, aliaque animalis membra certam, ac determinatam compositionem sortiuntur? ² Neque enim ijs, vt accidit, coeuntibus naturalia efformantur membra, quibus ipsum constat animal, sed aliqua ratione, & causa naturali opus est, quæ admixta regat elementa, & ad certam perpetuò consequendam formam deducat. ³ Quæ igitur horum causa est, si nec ignis, nec terra, cum simul coeunt, determinatam fortiri mixtionem queunt, ob quam hoc, aut illud animalis oriatur membrum?

¹ Nec verò arbitrandum est concordiam, & discordiam esse causas determinatæ proportionis, quam animalium sunt nata membra. ² Nam concordia suapte natura congregat, & vnit elementa, eadem verò seiungit, ac separat discordia. ³ At certa, ac determinata vniuscuiusq; rei proportio, nec elementorum congregatio, & mixtio est, nec eorundem separatio, quemad-

mum, & ex frumento frumentum, sed non oliua.

Tex. 40.

¹ An et si ita compositum fuerint os.

² Non enim, vt contingit, coeuntibus aliquid generatur, quemadmodum ille inquit, sed ratione aliqua.

³ Quæ igitur horum causa non enim ignis, aut terra.

Tex. 41.

¹ At vero neque amicitia: neque lis.

² Congregationis enim solū illa, hæc autem segregationis causa.

³ Hoc autem est substantia, quæ vniuscuiusq; sed non solum mixtio, & fœdus mixtorum quemadmodum ille inquit.

Tex. 38.

¹ Sed neque augmentatio vtique erit secundum Empedoclem, nisi secundum additionem, igne enim auget ignem:

a Philoponus.

² auget autem terra suum genus, æthera autem æther.

³ Hæc autem apponuntur.

⁴ Videntur autem non sic augeri ea, quæ augentur.

Tex. 39.

¹ Multo autem difficilius est eidem tradere de generatione secundum naturam.

² Ea enim, quæ generantur secundum naturam, omnia fiunt, aut semper, aut vt multum;

³ ea autem quæ extra ipsum semper, & multum à casu, & à fortuna.

⁴ Quænam igitur causa existit huius, ex homine hominè, aut semper, aut vt pluri-

modum censet Empedocles, sed forma, ac substantia est, sub qua refracta, ac temperata continentur elementa, concordia igitur, & discordia proportionis causæ non sunt, quæ animalium competit membris. 4 Etenim elementorum congregatio, & mixtio nullam certam, ac determinatam respicit causam, sed ipsam dumtaxat fortunam, & casum, 5 quandoquidem uniantur simul, atque ut contingit, misceantur elementa: unde concordiam, & discordiam, ut proprias habere causas potest. 6 Eorum autem, quæ suapte natura existunt, certamque proportionem habent, causa determinata est, atque hæc propria uniuscuiusque natura, & forma videtur, qua similis gignitur forma, similisque rerum efficitur proportio. 7 De hac verò causa, & natura nihil dicit Empedocles, cum ea tamen uniuscuiusque rei bonum, & perfectio sit, 8 sed ipsam tantummodo mixtionem laudat, quasi per eam consistat mixtum, propriumque sit nactum finem. 9 Atque etiam defecit Empedocles asserens elementa segregasse discordiam; mundumque effecisse, quem Deum vocabat, similiter elementa, quæ mundo sunt priora Deos appellans. Hanc enim Deorum congregationem potius facere concordia debuisset, quam discordia,

4 Fortuna autem in his nominatur, sed non ratio.

5 Est autem mixta esse, ut contingit.

6 Natura enim existentium causa est ita se habere, & uniuscuiusque natura hæc est,

7 de qua nihil dicit: nihil igitur de natura dicit: sed tam bene hoc, & bonum,

8 hic autem mixtionem solum laudat.

9 Quamvis & elementa segregat non his, sed amicitia, quæ natura priora sunt Deo: Dij autem, & hæc.

dia, quæ suapte natura mala, ac perniciofa videtur.

1 Verum & de motu leuiter, ac diminue loquutus est Empedocles. 2 Neque enim satis est concordiam, & discordiam principia esse motus affirmare, nisi hæc concordia sit ratio, & natura, ut certum, ac determinatum efficiat motum, idque etiam discordia competat, ut definito ciat motu. 3 Quamobrem hoc, aut definire, aut supponere, aut exactè, vel leuiter, vel alio quodam modo demonstrare oportebat, cum ea tantum sit ratio concordia, & discordia, ut motum aliquem in uniuersum efficiant.

1 Præterea corpora naturalia violentia, & natura, & præter naturam mouentur, quemadmodum ignis suapte natura fertur sursum, violentia autem deorsum, 2 id verò, quod violentia contingit, ei quod accidit natura opponitur: 3 at violentia cieri corpora videmus, 4 ergo & natura quoque ferri oportet, quandoquidem oppositorum existente vno, & aliud ex necessitate esse videatur. 5 Quæro igitur ab Empedocle utrum concordia motus naturalis, an violentus sit? 6 Etenim terram sursum ferri quemadmodum & ignem deorsum violentia contingit, idque potius quædam secretio, quam unio, & con-

Tex. 42.

1 Amplius autem de motu dicit simpliciter.

2 Non enim sufficit dicere quod amicitia, & his mouent, nisi hoc erat amicitia esse quod motu tali, liti autem tali.

3 Oportebat igitur, aut definiuisse, aut supposuisse, aut demonstrasse, aut exactè, aut leuiter, aut alio quodam modo.

Tex. 43.

1 Amplius autem quoniam videtur, & vi, & præter naturam moueri corpora, & secundum naturam, ut ignis superius quidem non vi, inferius autem vi,

2 ei autem quod vi, id quod secundum naturam contrarium est,

3 est autem vi moueri,

4 est igitur, & secundum naturam moueri.

5 Hoc igitur amicitia, mouet, an non?

6 E contrario enim est terra superius, & segregationi assimilatur.

congregatio videtur. At elementa hoc fere modo vniuntur, & coalescunt, ut enim id assequantur, & deorsum ferri ignem, & sursum cieri terram necesse est. Quare cum vnio sit concordiae effectus annuente Empedocle, motus, quem gignit concordia violentus, & secretioni similis erit, 7 ideoque potius naturalis motus causa discordia, quam concordia existet, per eam secretis elementis, sursumque lato igne, ac deorsum terra mota, 8 atque ob hanc causam potius concordia praeter naturam erit, quam discordia. Haec igitur cum ita sint, manifestum est diminute Empedoclem de motu loquutum fuisse, propterea quod motus proprias nequaquam assignet causas. 9 Quod si concordia, & discordia motus principia non sunt, alia minime principia asserente Empedocle, nec vllus naturalium corporum motus, nec vlla quies erit. 10 Hoc autem absurdum esse cuilibet manifestè patet.

1 Porro minime constans videtur Empedocles in explicanda motuum causa. Etenim quandoque asserit elementa segregante discordia ad propria loca ferri, quandoque verò ignem sursum, non à discordia, sed à fortuna, & casu ferri dicit. Sic enim inquit.

Nam

2 *Nam plerumque aliter, sed tum sic forte cucurrit.*

3 Praeterea interdum ignem suapte natura sursum euehi, & casu descendere, ipsasque terrae cavitates ingredi affirmat. Sic enim ait.

4 *Ast aether longis sub humum radicibus ibat.*

Deniq; ex his, 4 quæ dicit vnum quoddam motus principium concordia, & discordia prius existens fateri cogitur.

5 Nam asserit mundum eodem nunc modo tempore discordiae se habere, quo prius tempore concordiae se habebat.

6 Quæ igitur est causa sic perpetuò mouens mundum, ob quam & discordiae, & concordiae tempore eodem cieatur motus? 7 Neq; enim huius perpetui motus causæ videntur concordia, & discordia, propterea quod illa vnionis, & congregationis dumtaxat efficiat motum, hæc verò secretionis. 8 Quamobrè si causa aliqua est, qua perpetuo mundus, & in concordia, & in discordia existat, vnum aliquod principium concordia, & discordia prius existens erit, à quo omnis prodibit motus.

1 Verum & illud absurdum est, quod ait Empedocles non modo omnia corpora, sed ipsam quoque animam ex ele-

Y

mentis

7 Et magis lis est causa eius, qui secundum naturam motus, quam amicitia.

8 Quapropter, & omnino præter naturam amicitia erit magis.

9 Simpliciter autem nisi amicitia, aut lis mouet, eorum corporum nullus motus est, neq; quies.

10 sed inconueniens.

Tex. 44.

1 Amplius autem, & apparèt quod mouentur, segregauit enim lis, latus autem fuit superius ignis, non à lite sed quandoq; quidem inquit, vel à fortuna.

2 Sic enim fuit multoties tunc, frequenter autem aliter.

3 Quandoq; autem inquit natum esse ignem sursum ferri.

4 æther autem longis terram ingrediebatur radicibus.

a *Philoponus Alexander apud Philoponum.*

5 Simul autem, & mundum similiter habere, inquit, in lite nunc, & prius in amicitia.

6 Quid igitur est id quod mouet primum, & causa motus?

7 Nō enim amicitia, & lis seu cuiusdam motus hæc causæ sunt.

8 Si autem sunt, illud principium.

Tex. 45.

7 Inconueniens autem est, & si anima ex elementis, aut vnum aliquod eorum.

2 Alterationes enim animæ quomodo erunt, ut musicum aut memoria, aut obliuio?

• S. Thomas.

3 Manifestum enim quod si quidem ignis anima sit, passionibus inerunt ei, quæcumque igni secundum quod ignis.

4 Si autem mixtum corporales.

5 Harum autem nulla corporalis est.

6 Sed de his alterius opus est contemplationis.

Tex. 46.

7 De elementis autem ex quibus corpora constituta sunt quibuscumque quidem videtur esse aliquid commune, aut mutari in se inuicem necesse est, si alterum horum, & alterum contingat.

mentis constare, & vnum aliquod eorum esse. 2 Quo modo enim sic se habens anima, 4 proprias habebit passionibus, ut nunc musicæ habitu prædita sit, nunc priuationem ipsius obtineat, aut eorum, quæ didicit, nunc recordetur, eorundemque nunc obliuiscatur? 3 Id namque perspicuum est, quod si ignis erit anima, eas dumtaxat passionibus habebit, quæ propriæ ignis naturæ competunt. Hoc autem absurdum esse, quis non fateatur? 4 Quod si anima ex omnibus elementis mixta sit, corporeæ eius affectiones erunt, at hoc falsum est, 5 nulla enim affectionum animæ, ut sensit Empedocles, corporea videtur, ergo anima ex elementis mixta non est. 6 Sed hæc alibi examinare, ac determinare consentaneum est.

Iam de numero, ortu, ac interitu elementorum differuimus. Nunc modum, quo ex elementis generantur mixta determinare oportet.

1 Qui igitur elementa, ex quibus mixta constant corpora, communem aliquam subiectum obtinere materiam, aut vicissim transmutari aiunt, necessario vtramque tueri sententiam coguntur, adeo ut si eandem omnibus elementis materiam substerni asserant, mutam quoque elementorum permutationem concedant, si verò inuicem per-

permutari elementa dicant, ijs & communem subesse materiam fateantur. 2 Qui autem vicissim transmutari posse elementa negant, 4 atque ex singulis elementis haud singula gigni elementa censent, sed cum actu inexistere excerni, quemadmodum ex pariete secreti exeunt lateres, absurdam profecto sententiam admittunt. 3 Nam quo modo ex elementis inexistens actu, nullo pacto permutatis carnes, ossa, & alia huiusmodi formari queunt? Etenim ignis haud ligatus euolabit sursum, terra autem descendet deorsum, quæque ex ijs constant permanere, & consistere nullo modo poterunt. 4 Et si verò quæ mutam elementorum permutationem tueretur opinio vera sit, haud leue tamen insurgit dubium, quo modo ex elementis corpora ab ijs diuersa gigni possint. 5 Nam ex igne fit aqua, & ex aqua generatur ignis, atque hoc intelligere quiuis facile potest, 6 quoniam subiectum ijs commune subest. 7 At quo pacto ex ijs caro, & medulla prodeant, magnam habet difficultatem, cum non appareat quidnam dari possit elementis, & mixtis commune. 8 Qui autem elementa inuicem transmutari non posse aiunt, quemadmodum Empedocles, assignare nequeunt modum, quo ex elementis corpora mixta fiant.

Y 2 Ne-

2 Quicumque autem non faciunt ex inuicem generationem, neque ex vnoquoque nisi sicuti ex pariete lateres, inconueniens.

• Philoponus.

3 Quomodo enim ex illis erunt carnes, & ossa, & aliorum quodcumque?

4 Habet autem quod dicitur dubitationem, & apud eos, qui ex alterutris generant, quomodo ex eis aliud aliquid præter hoc generatur?

5 Dico autem, ut si ex igne est aqua, & ex hoc generatur ignis.

6 est enim aliquid commune subiectum.

7 Sed utique; & caro ex eis generatur, & medulla: hæc autem quomodo generantur?

8 Illis enim, qui dicunt ut Empedocles, quis erit modus?

9 Necesse enim est compositionem esse, sicuti ex lapidibus, & lateribus paries est, 10 mixturaq; hæc ex saluatis quidem elementis erit, secundum parua autem adinuicem compositis.

¶ Sic itaque caro, & aliorum vnumquodq;

à *S. Thomas.*

Tex. 47.

1 Cōtingit autem non ex qua libet parte carnis, generari ignem, & aquam,

2 (quemadmodum ex cerâ generatur utiq; ex hac quidem parte sphaera, pyramis autem ex alia aliqua.)

3 sed contingebat ex utraq; vtrumque generari.

4 Hoc igitur generatur modo ex carne, ex qualibet ambo.

5 Eis autem, qui illo modo

9 Necesse enim est asserant elementa misceri, quemadmodum lapides, & lateres, cum ex ijs fit paries, 10 atque in mixto secundum proprias haudquam mutatas substantias inesse, in exiguas tamen, ac minimas comminuta partes, 11 & ex ijs sic coeuntibus ossa, carnes, & alia huiusmodi prodire. At hoc absurdum, & inconueniens est, 12 nam ij tantummodo mixta iudicabunt corpora, qui haberi, obtusaq; oculorum acie vtuntur.

1 Præterea si hæc sententia vera est, non ex qualibet carnis parte ignis, aqua, & aliud quoduis elementum fiet, sed ex vna parte vnum tantum elementum, ex altera alterum exhibit, quandoquidem elementorum partes integræ, nulloq; pacto mutatae simul coeunt, ac mixtum efficiunt. 2 Hoc eodem accidit modo, ac si quis asserat ex vna parte ceræ tantummodo sphaeram, ex altera pyramidem fieri, vtramq; verò figuram ex vtraque ceræ parte effici posse neget. 3 Sed tamen arbitrandum est, vt ex qualibet ceræ parte quæuis formatur figura, 4 ita ex qualibet parte carnis, & aquam, & ignem, & alia elementa gigni, non simul eo, quod eadem materia abeat in quatuor elementa, sed seorsim, quatenus ex ipsa oia disunctiue possunt elementa separari. 5 At qui Empedo-

pedoclem sequuntur hanc veritatem asfirmare nequeunt, sed quemadmodum ex varijs parietis partibus, ac locis detrahuntur lapides, ac lateres, ita & ex varijs mixti partibus varia elementa gigni fateri coguntur.

1 Verum, & qui elementa vnicam habere materiam, & vicissim transmutari posse aiunt, magnam habent difficultatem, quomodo ex duobus elementis quidpiam gigni queat, vt ex calido, & frigido, aut ex igne, & aqua. 2 Si enim caro ex ambobus elementis fit, eorumque neutrum est, atq; ipsa haudquaquam elementa seruantur, profecto id, quod ex ijs gignitur, sola erit materia, quod tamen impossibile est. 3 Si vero alterum elementorum permaneat, alterum autem intereat, aut vno deficiente elemento alterum dumtaxat fiet, aut pura existet materia. Quamobrem cuique difficultas patet, qua in generatione mixtorum ex elementis vrgemur. Vt ergo proposita hæc diluatur obiectio, simulq; appareat modus, quo ad mixtionem elementa concurrunt. 4 Notandum est, quia tum calidum, tum frigidum elementum ob primarum qualitatum iacturam ex mutua actione, passioneque prodeuntem refrangi potest, seu aliquem propriæ entitatis gradum amittere, minime tum fieri mixtionem,

dicunt non contingit, sed vtriusque ex pariete lapidis, & lateres, vterq; ex alio loco, & parte.

Tex. 48.

1 Similiter autem, & facientibus vnam eorum materiam habet aliquam dubitationem, quomodo erit aliquid ex ambobus, vt frigido, & calido, aut igne, & aqua.

2 Si enim est caro ex ambobus, & neutrum eorum, neq; rursus compositio saluatorum, quid relinquitur nisi materiam esse, quod ex illis est?

3 Alterius enim corruptio aut alterum facit, aut materiam.

4 Nunquid igitur quoniam est, & magis, & minus calidum, & frigidum, quando quidem simpliciter fuerit alterum actu, potentia alterum erit;

5 quando autem non omnino, sed ut quidem calidum frigidum, ut autem frigidum calidum,

6 quia quæ miscentur corrumpunt excellentias ad inuicem,

7 tunc neque materia erit, neque illorum contrariorum utrumque actu simpliciter, sed medium.

8 Secundum verò quod est potentia magis calidum quam frigidum, vel e contra,

9 secundum hanc rationem duplo calidum potentia, aut frigidum, vel triplo, vel secundum alium tale modum.
10 Erunt autem mixta alia ex contrariis, aut ex elementis,

11 & elementa ex illis potentia quodammodo existentibus:

12 non ita vero, ut materia, sed secundum prædictum modum,

tionem, cum alterum elementum simpliciter actu, alterum autem potentia extiterit, sed tum solum, cum & calidum elementum alteratum aliquos frigidi gradus admisit, & refractum frigidum calidi gradus aliquos recepit. Sic enim ob mutuam pugnam proprias elementa actualitates amittunt, quæ omnium graduum integritatem requirunt. Unde fit, ut neque sola remaneat materia, neque utrumque elementorum simpliciter actu prædominans existat, sed medium quid, seu mixtum resultet ex ipsis elementorum entitatibus, quæ cum materiæ capacitatem expleant, nouam, ac tertiam quandam susceperunt actualitatem. Et quidem ut in hoc elementorum conuentu entitatis plus inest calidi, quam frigidi, aut plus frigidi, quam calidi, sic etiam genitum mixtum in eadem proportione dupla, aut tripla, aut alia quavis frigidum, aut calidum existit. Quamobrè mixta ex oppositis miscilibus, seu potius elementis fiunt, atque ex mixtis educuntur elementa, quatenus ijs secundum proprias entitates, ac potentialitates inexistunt, quæ cum amissas recuperauerint actualitates, prodeunt. Neque enim ex mixtis, ut ex materia gignuntur elementa, quæ simpliciter ad ea in potentia existat, sed eo, quo diximus

ximus modo, exeuntibus propter mixtorum resolutionem elementis. Atque vera sic accidit mixtio, illo vero modo generatio fit, qua ex materia simpliciter existente in potentia elementorumeductio contingit. Quoniam vero mutuo agunt, & patiuntur contraria, ut prius determinatum est, cum actu calidum potentia frigidum, & actu frigidum potentia calidum existat, si elementa miscibilia, quæ has affectiones obtinent, determinatam inter se haud proportionem habuerint, sed vnum ex ijs alterum magno superauerit excessu, minime quidem elementorum mixtio, sed mutua eorundem permutatio accidet. Idem vero, & de alijs oppositis elementis intelligendum est. Quod si æquales fuerint virtutes actiue certa quadam sese proportione respicientes, earumque nulla nimium excefferit alias, ex mutua actione proprijs corruptis elementorum actualitatibus efficietur mixtum, ex eorum inexistentijs entitatibus noua superaddita actualitate coalescens. Hoc autem certo quodam ordine contingit; Nam primo transmutantur ad inuicem elementa, ac refranguntur, deinde vero ex his carnes, & ossa, aliaque huiusmodi prodeunt, quatenus tum calidi, tum frigidi elementi entitate alterata, eorum vltimæ

13 Et est ita quidem mixtio, illo vero modo materia, quod generatur.

14 Quoniam autem patiuntur contraria secundum eam, quæ in primis, determinationem,

15 est enim actu calidum potentia frigidum, & actu frigidum potentia calidum:

16 Quapropter si non coæquantur, mutantur in se inuicem;

17 similiter autem, & in alijs contrariis.

18 Et primo quidem elementa ita transmutantur,

19 ex his autem carnes, & ossa, & quæ talia, calido quidem facto frigido, frigido autem calido, quando ad medium veniunt.

ultimæ actualitates pereunt, atq; ex remanentibus entitatibus ob nouam superuenientem actualitatem efficitur mixtum, quod mediæ cuiusdam naturæ est, & omnium miscibilium naturas re-
dolet. ²⁰ Cum vero in hoc medio nullum simpliciter excedat elementum, haud vnam, ac determinatam miscibilium proportionem obtinet, sed multiplicem, eorum, quæ ad mixtionem veniunt, multiplici existente ratione. ²¹ Atq; eodẽ modo siccum, & humidum, aliaque huiusmodi miscibilia ad certam mediocritatẽ, ac temperiem ducta carnem, os, aliaque similia faciunt.

¹ Verum vt mixtorum natura, quam adhuc explicauimus, innotescat magis, omnia mixta corpora, quæ in terris degunt, ex omnibus elementis constare demonstrandum est. ² Etenim terram omnibus inesse mixtis id clare ostendit, quod eorum vnumquodq; præcipue in terra, vt in proprio, & naturali quiescat loco. Certum autem est illius id maxime participare naturam, in quo, vt in proprio inest loco. ³ Præterea, & aqua in quocumque reperitur mixto. Nam substantiale mixtum terminari, & figurari debet, at sola aqua ex omnibus simplicibus corporibus ipsum vndiq; permeans mixtum reddit aptum, vt quemcumq; facile terminum, & figuram suscipere

²⁰ Hic enim neutrum, mediũ autem multa, & non indiuisibile.

²¹ Similiter autem siccum, & humidum, & alia talia secundum medietatẽ faciunt carnem, & os, & alia huiusmodi.

Tex. 49.

¹ Omnia autẽ mixta corpora, quæcumque circa mediũ locum sunt ex omnibus composita sunt simplicibus.

² Terra enim inest omnibus, quia vnumquodq; est maxime, & multum in proprio loco.

³ Aqua autem, quia indigent terminari ipsa composita, solum autem esse simplicium facile terminabilem aquam.

scipere queat, ergo aquam omnia continent mixta. ⁴ Deinde absque humido terra consistere nequit, hoc enim eam coniungit, & quasi conglutinat, atq; si ex ea detrahatur humidum in puluerẽ vtique dilabitur, ac decidit, cum igitur in mixto inest terra, & ipsam quoq; inesse aquam oportet. ⁵ Atque has ob causas in mixtis corporibus terram, & aquam reperiri necesse est. Ex his vero, & aerem quoq; atque ignem mixta continere corpora demonstrari potest. ⁶ Nam aer, & ignis terræ, & aquæ opponuntur, siquidem aeri terra, igni vero aqua opposita est, ⁷ ea ratione, qua inter substantias ob affectiones, quas habent oppositio esse potest. ⁷ Quoniam igitur ex contrarijs mutationes omnes prodeunt, ⁸ atque oppositorum alia, nempe terra, & aqua in mixtis refracta ob proprias deperditas actualitates insunt, ⁹ & alia quoque opposita inesse, vt aerem, & ignem oportet. ¹⁰ Quapropter manifestum est in vno quoque mixto perfecto omnia simplicia elementa esse.

¹ Sed mixtorum ex elementis compositionem testari maxime videtur alimentum, quo mixta quæcumque alii, & nutriri solent. ² Etenim ex ijs vnumquodque nutritur ³ ex quibus constat, at omnia mixta ex omnibus nutriuntur
Z element-

⁴ Amplius autem, & terra sine humido non potest consistere, sed hoc est, quod continet; si enim auferatur ex ipsa omnino humidum decidet vtique.

⁵ Terra igitur, & aqua propter has inexistunt causas.

⁶ Aer autem, & ignis, quoniã contraria sunt terræ, & aquæ, terra enim aeri, aqua vero igni contraria est, vt contingit substantiam esse contrariam substantiæ.

a S. Thomas.

⁷ Quoniam igitur generationes ex contrarijs sunt.

⁸ inexistunt autem altera extrema contrariorum,

⁹ necesse est, & altera inesse.

¹⁰ Quapropter in omni composito omnia simplicia inest.

Tex. 50.

¹ Testificari autem videtur, & nutrimentum vniuscuiusq;

² Omnia enim nutriuntur ex ijs ex quibus sunt, omnia vero ex multis nutriuntur:

elementis, ergo, & ex omnibus constāt. Patet maior, quandoquidem alimentū in eius quod alitur substantiam vi caloris transmutatur. Probatur minor, 3 quia plantæ naturam maxime terream nactæ, quæ vnicum pro alimento poscere tantummodo elementum, ut aquam videtur, ex omnibus nutriuntur elementis. 4 Etenim aqua admixta terræ aluntur plantæ, easq; proinde colentes agricolæ aquis irrigare terras, & fimo aspergere solent, in quo quidem alimento cum duo infint elementa, terra, & aqua, reliqua etiam duo aerem, & ignem inesse oportet. Quamobrem si ex omnibus elementis aluntur plantæ, & id omnibus quoque mixtis competere manifestum est. 5 Ex his quoniam alimentum eius, quod alitur materia est, ex qua transmutata deperdita reparatur substantia, 6 id vero, quod suscipit alimentum, ut forma, ac species in materia existens se habet, ad quam veluti ad propriam finem mutatio, ac nutritio tendit, 7 rationi consentaneum est solum ignem ex omnibus corporibus simplicibus, quæ mutua generatione oriuntur, quemadmodum, & veteres aiunt Philosophi, nutriri, & ali. 8 Etenim solus ignis formæ rationem maxime subit, aliaq; elementa, ut propriam respicit materiam, quæ igitur

3 Etenim quæcumq; videntur vno solo nutriri, ut aqua plantæ, multis nutriuntur;

4 mixta est enim aqua terræ, ideo agricolæ tentant, cum miscuerint irrigare.

5 Quoniam autem est nutrimentum quidem materiæ,

6 quod autem nutritur comprehenditur cum materia forma, & species,

7 rationabile iam solum simplicium corporum nutriri ignem omnium ex se invicem generatorum, quemadmodum, & priores dicunt.

8 Solus enim est, & maxime ipsius formæ ignis,

tur in ignem definit mutatio nutritionis dumtaxat nomine digna est, si large, & improprie sumatur nutritio pro quacumque mutatione, qua ens perfectius, ac formæ rationem habens gignitur. Antecedens probatur, 9 nam ignis suapte natura sursum euolat, & ad terminum fertur, nempe ad concavum cælestis orbis, qui simplicia omnia, & sublunaria continet, ac regit corpora, 10 vnumquodque enim ad propriam maxime regionem interna sic impellente natura mouetur; 11 at id, quod terminat, & circumscribit formæ, ac speciei rationem obtinet, vaga enim, & indefinita existens materia ab ipsa regitur, ac terminatur forma, ergo ignis cum ad simplicium corporum formam, ac terminum feratur, formæ, ac speciei rationem ad hæc, quæ & ipse continet corpora habebit. 12 Ex his igitur omnia corpora mixta ex omnibus esse constituta elementis perspicuum est.

Iam ortus, ac interitus nomen, & materialem explicauimus causam. Nunc eorundem efficientem inuestigare causam oportet. Quod quidem facilius præstabimus, si quæ de communibus generationis principijs alibi dicta sunt repetemus.

1 Quoniam igitur quædam corpora ortui, interituiq; obnoxia sunt, ut plantæ,

9 quia natus est ferri ad terminum.

10 Vnumquodq; autem natum est ad suam ipsius ferri regionem;

11 forma autem, & species omnium in terminis.

12 Quod igitur omnia corpora ex omnibus constituta sunt simplicibus dictum est.

Tex. 51.

1 Quia vero sunt quædam generabilia, & corruptibilia, &

generatio existit in eo, qui est circa medium loco, dicendum de omni generatione similiter quot, & quænam eius principia:

2 Facilius enim sic singularia considerabimus, quando de vniuersalibus acceperimus primum.

3 Sunt igitur, & numero æqualia, & genere eadem, quæ, & in sempiternis, & in primis:

4 illud enim ut materia est, hoc autem ut forma.

5 Oportet autem, & tertium adhuc adesse:

6 non enim sufficientia sunt ad generandum duo, quemadmodum neque in primis.

a S. Thomas.

7 Ut materia igitur generabilibus causa est, quod possibile sit, & non sit.

8 Hæc enim ex necessitate sunt, ut æterna, hæc autem non sunt ex necessitate.

tæ, animalia, cæteraq; mixta, atque eorum circa terram potissimum generatio contingit, consentaneum est, ut antequam de ijs, eorumque generationibus particulatim differamus, communia ipsorum principia, & causas pertractemus. 2 Sic enim facilius singularia cuiusque generationis principia contemplantur, si cõmunes prius, & vniuersales causas acceperimus. 3 Necessarium autem est tot numero principia esse, & in primis, ac sempiternis corporibus, & in ijs, quæ ortum, ac interitum subeunt, eademque genere quodam analogo inter se conuenire. 4 Atque horum aliud quidem ut materia est, aliud vero ut forma, 5 quibus, & principium adhuc tertium addere oportet. 6 Neque enim ad rerum generationem efficiendam materia, & forma sufficiunt, sed ipsum quoque efficiens requiritur, quemadmodum nec in cœlestibus corporibus ad causandum motum ipsius orbis magnitudo sufficit, quæ suscipiat motum, sed efficiens etiam principium necessarium est, quod cœleste corpus æterno circum agat motu. 7 Materia igitur, quæ in corporibus ortui, ac interitui obnoxia inest, præcipua videtur causa ob quam esse, & non esse queunt corpora. 8 Etenim quædam ex necessitate sunt, ut corpora cœlestia, quædam ex necessitate

te

te non sunt, ut chimera, & similia. 9 Atque horum illa quidem impossibile est non esse, hæc autem impossibile est esse, 10 quoniam ea, quæ necessaria sunt, aliter se habere nequeunt. 11 Quædam verò esse, & non esse possunt, quemadmodum ea, quæ ortum, ac interitum patiuntur, interdum enim hæc sunt, interdum verò non sunt. 12 Quamobrem necessarium est ea gigni, ac interire apta esse, quæ ad esse, & non esse potentiam habent. 13 Materia ergo est, ob quam esse, & non esse corpora queunt. 14 At forma, & species id est, cuius gratia generatio fit, ob quam substantia vnaqueque propriam rationem, & quidditatem habet, forma enim, & finis solo respectu, & consideratione differunt. 15 Necessarium autem est, & tertium adesse principium, nempe generationis efficiens, quod omnes somniant Veteres, nullus tamen sufficienter expressit.

1 Quidam igitur statuunt res effici ab ideis, nempe à substantijs quibusdam materiæ expertibus, quemadmodum in Phædone Socrates. 2 Etenim vbi ille cæteros tamquam nihil loquutos redarguit, eorum, quæ sunt quædam esse formas, & ideas, quædam quæ ideas formasque participant, & vnumquodque actu esse, propriamque ob nactam formam fortiri denominationem, susceptione

9 Horum autem hæc quidem impossibile est non esse,

10 quia non contingit circa necessarium aliter se habere;

11 Quædam vero esse, & non esse possible, quod est generabile, & corruptibile, quandoque enim est hoc, quandoque autem non est.

12 Quapropter necessarium est generationem esse circa corruptionem esse circa possible esse, & non esse.

13 Ideoque ut materia quidem, hæc est causa generabilibus, 14 ut autem cuius gratia forma, & species: hæc autem est ratio vniuscuiusque substantiæ.

15 Oportet autem adesse, & tertium, quod omnes quidem somniant, dicit autem nullus.

Tex. 52.

1 Sed hic quidem sufficientem existimauerunt causam esse ad generandum formarum naturam, quemadmodum in Phædone Socrates.

2 Etenim ille increpans alios, ut nihil dicentes, supponit quod sunt entium, hæc quidem formæ hæc autem participatiua formarum, & quod esse quidem vnumquodque dicitur secundum formam, generari autem secundum susceptionem, & corrumpi secundum abiectiorem.

ptione autem oriri, & abiectione interire supponit. Arbitratur enim ex immaterialium impressione formarū, proprias vniuscuiusque rei formas, quasi adumbratas quasdam earum similitudines, & imagines in materiæ sinum defluere, itaque dum impressio illa perseverat, res genitas subsistere, cum evanescit interire. ³ Quamobrem si vera hæc sunt immateriales formas rerum ortus, ac interitus causas esse necessario putat. ⁴ Alij verò efficientē generationis causam intrinsecam esse opinantur, nempe materiam è qua bene disposita, & accidentium apparatu instructa prodeunt omnia, & in lucem efferuntur. ⁵ Sed neutra opinio vera est. ⁶ Nam quoad primam spectat, ⁷ si separatæ formæ, & ideæ efficientes generationis causæ sunt, quam ob causam perpetuam, & continuam haud rerum generationē efficiunt, sed interdum quidem agunt, interdum verò quiescūt, cum perpetuo existant, eisque nihil desit, quominus operentur, & materia semper in promptu sit ad excipiendas formas? Etenim idem eodem modo se habens semper facit idem, at æterna illa rerum exemplaria, cum nulli sint mutationi obnoxia, eodem pacto semper se habeāt necesse est, nunquam ergo cessabunt ab inferendis formis in eandem materiam. Quoniam verò

³ Quapropter si hæc verā sūt, formas existimat ex necessitate causas esse, & generationis, & corruptionis.

⁴ Hi autem ipsam materiam ab hac enim esse motum.

⁵ Neutri autem dicunt bene.

⁶ Si enim sunt causæ formæ, quare non semper generant continue, sed quandoq; quidem, quandoq; autem non, existentibus, & formis semper, & participatiuis?

• S. Thomas.

verò materiam haud alias, & alias perpetuo formas induere, sed vnam, & eandem tempore aliquando retinere videmus, separatas ideas efficientes generationis causas non esse fateri cogimur. ⁷ Præterea in ijs, quæ arte fiunt, præter ipsas immateriales formas, primum aliquod principium mouens necessarium esse experimur. ⁸ Etenim Medicus sanitatem facit, & magister scientiam ingenerat, etsi sanitatis, & scientiæ species, atq; ideæ sint, eaq; prorsus existāt, quæ & sanitatem, & scientiam recipere queant. ⁹ Idem verò, & in alijs contingit, quæ ex arte operantur. Quamobrem si ars æmula, imitatrixq; naturæ est, & in arte præter formam, & ideam efficiens reperitur, in natura etiam præter formam alia concedenda causa erit, quæ generationem efficere apta sit.

¹ At qui materiam propter motum, & dispositiones generare dicunt, ij profecto magis ad naturam conuenienter loquuntur, quam qui priorem tuentur sententiam. ² Nam id, quod alterat, & transmutat in rebus naturalibus, generationis causa magis est, quam id, quod absque motu se ipsum communicans generat, ³ atq; in omnibus, tam in ijs, quæ natura, quam quæ arte fiunt, id esse efficiens asserimus, quod alterat, ac transmutat. Qui autem materiam esse causam efficien-

⁷ Amplius autem in quibusdam contemplamur aliam causam esse.

⁸ Sanitatem enim medicus facit, & scientiam sciens, existente, & sanitate ipsa, & scientia, & participatiuis,

⁹ similiter autem, & in alijs secundum potentiam operantibus.

Tex. 53.

¹ Si autem materiam quis inquit generare propter motum naturalius utique diceret ita dicentibus.

² Alterans enim, & transformans magis causa est generanti,

³ & in omnibus consueuimus hoc dicere efficiens, similiter, & in ijs, quæ natura, & in ijs, quæ ab arte sunt, quod utique motuum.

efficientem aiunt, mouere ipsam, atque alterare putant, contra verò sentiunt, qui immateriales inuehunt formas, atque ideas, earumque susceptione generationem, abiectione autem interitum acciderent, ergo probabilior eorū videtur opinio, qui materiam ob motum, quam qui ideas, & separatas formas generationis esse causas dicunt. 4 Verum & hi quoque non recte sentiunt. 5 Etenim materia suapte natura patitur, & mouetur, agere autem, ac mouere ad aliam facultatem, ac potentiam spectat, neque enim idem moueri, ac mouere potest, ergo materia efficiens causa non est. 6 Antecedens manifestum est, tum in ijs, quæ arte, quam quæ natura fiunt. 7 Aqua enim, quam rerum omnium esse materiam quorundam statuit opinio, ex se ipsa haudquaquam gignit animal, item nec lignum facit lectum, cuius materia est, sed artifex ob artem, quam habet, lectum efformat, proprium igitur materię pati, ac moueri tantummodo est. 8 Quamobrem eos aberrare maxime constat, qui efficientem materię causam tribuere audent. 9 Præterea & in eo quoque deficiunt isti, a quod præcipuam, & nobilissimam auferunt causam, nempe formam, & quidditatem. Efficiens enim eatenus agit, quatenus in actu est, at forma, & quidditas vniuscuiusque rei actus, & ra-

4 Sed tamen neque hi recte dicunt.

5 Materię enim est pati, & moueri, & mouere autem, & facere alterius potentię.

6 Manifestum autem, & in ijs, quæ arte, & natura generantur.

7 Non enim ipsa facit aqua animal ex se ipsa, neque lignum lectum, sed ars.

8 Quocirca, & hi dicunt non recte propter hoc.

9 Et quoniam derelinquunt principalem causam, auferunt enim quod quid est esse, & formam.

a Alexander apud Philoponum.

& ratio videtur, qui igitur efficientē auferunt causam & ipsam quoque tollunt formam, & quidditatem.

1 Porro cum potentias, & qualitates attribuunt materię, a ijsque rerum generationem fieri asserant, instrumentalem duntaxat generationis causam assignant, auferentes eam, quæ forma est, ac natura, & prima, ac præcipua videtur causa. 2 Aiunt enim calidum suapte natura segregare, & frigidum congregare, aliorum autem vnumquodque hoc quidem agere, illud verò pati aptum esse. Quamobrem ex his alterius haudquaquam agere ope requisita omnia gigni, ac interire censent. Certum autem est passibiles qualitates instrumentarias duntaxat generationis causas esse. 3 Nam ignis, qui maxime actiuus est, cum animata gignit corpora, ab aliqua superiori causa mouetur, ac regitur, sicque formam superiori similem agenti procreat, ergo posteriori iure id passilibus competere qualitatibus dicendum est, ut absque primario alio agente rerum generationem efficere nequeant. 4 Deinde qui passibiles solas qualitates agere dicunt, perinde faciunt, ac si quis, ferræ alijsque instrumentis eorum, quæ arte fiunt, causam porissimam tribuat. 5 Necessè enim est aliquo mouente lignum, & à ferra diuidi, & à dolabra æquari, idemque & in cæteris

AA con-

Tex. 54.

1 Amplius autem, & potências attribuunt corporibus, propter quas, & generant valde instrumentaliter auferentes eam, quæ secundum formam causam.

a Auer. & Thomas.

2 Quoniam enim natum est, inquiunt, calidum quidem segregare, frigidum autem congregare, & aliorum vnumquodque hoc quidem facere, hoc autem pati, ex his dicunt, & per hæc omnia alia generari, & corrumpi.

3 Videtur autem, & ignis ipsum quod mouetur, & patiens,

4 Amplius simile faciunt, ut si quis ferræ, & vnicuique instrumentorum attribuat causam eorum, quæ generatur.

5 Necessè enim est, & ferram te diuidi, & poliente leuigari, & in alijs similiter.

contingit. Quamobrē & passibiles qualitates superiori aliqua egent causa, à qua ad substantiales producendas formas dirigantur. ⁶ Etsi enim ignis maxime agat, quo modo tamen per se sumptus id præstet, non vident, quoniam deterius, quam instrumenta mouet, quæcumq; subiecta destruens, & absumens.

¹ Quoniam verò in Physicis de causis rerum in vniuersum actum est, atque nuper quidem materiæ, & formæ, ac finis rationes attigimus, de prima iam, æternaque rerum ortus, ac interitus efficiente causa ex propria sententia dicendum est. Neq; enim proximam, & peculiarem cuiusq; generationis causam indagare oportet, quando quidem eam determinatam cuiuslibet rei formam, & naturam esse constat. ² Cum igitur in libris de Physico auditu cælestem, æternum, ac perpetuum esse motum demonstratum sit, necesse utiq; erit sublunariū generationes corporum, atq; interitus continuo fieri, & perpetuo propagari. ³ Cælestis etenim motus generationes, & corruptiones indefectâ serie decurrere facit, quatenus id, quod gignendi vim obtinet adducit, abducitq; nempe Solē, qui hoc pacto ad sublunaria transmutanda corpora applicatur. ⁴ Ex his patet recte à nobis in Physicis dictum esse, haud quidem generationem, sed ipsam

⁶ Quocirca, si quam maxime facit, & mouet ignis, sed quo modo mouet, non vident, quoniam deterius, quam instrumenta.

Tex. 55.

¹ Nobis autem, & vniuersaliter prius dictū est de causis, & nunc determinatum est de materia, & forma.

² Amplius autem quoniam secundum lationem motus demonstratum est, quod est perpetuus, necesse est his existentibus, & generationem esse continue.

³ Latio enim faciet generationem incessanter, quia adducit, & abducit generatiuū.

⁴ Simul autē manifestum est, quod & priora bene dicta sunt optimam transmutationum lationem, sed non generationem dicere.

ipsam dumtaxat lationem inter omnes mutationes principatum obtinere, primamq; omnium iure dici, atq; cæleste proinde corpus, quod æterna latione rotatur, efficiētem perpetuæ generationis causam esse. ⁵ Etenim rationi magis consonum videtur ab eo, quod perpetuo est, id gigni, quod non est, quā ab eo, quod non est, fieri, id quod semper est. ⁶ At cæleste corpus, quod æterna latione fertur, semper est, id verò, quod gignitur, non est, ⁷ ergo & generatione prior latio est, & ea perpetuo circumactum corpus continuam, ac sempiternā rerum generationem facit.

¹ At verò quoniā suppositum, ac demonstratum est continuam esse rerum generationem, & corruptionem, ² atq; harum mutationum causam cæleste corpus æterna latione motum esse dicimus, ³ manifestum est cælestium corporum primum, quod vna, eademque latione cietur, & inferiores æternò rapit, circūagitq; orbis, vtrasque haud mutationes efficere. ⁴ Nam idem eodē semper modo se habens idem facere aptum est, at cælestium corporum primum eodē perpetuo fertur motu, ⁵ ergo aut semper generationem dumtaxat, aut solum interitum causabit. Oppositæ enim sunt hæ mutationes, & ab eadem proinde causa similiter agente fieri nequeunt.

AA 2 Quam-

⁵ Multo enim rationabilius ens nō entigenerationis causam esse, quam non ens entū ipsius esse.

⁶ Quod fertur igitur est, quod generatur autem non est.

⁷ Propter quod & latio prior est generatione.

Tex. 56.

¹ Quoniam autem suppositū est, & demonstratum continuam esse rebus generationem, & corruptionem, ² dicimus autem lationē causam esse generationis,

³ manifestum est, quod vnā existente latione non contingit fieri ambo, quia contraria sunt.

⁴ Idem enim, & similiter se habens semper idem natum est facere.

⁵ Quocirca generatio erit sēper, aut corruptio.

6 Oportet autem multos esse, & contrarios motus,
7 aut latione,

8 aut inæqualitate;

9 Contrariorum enim contrariæ causæ.

10 Ideoq; non prima latio generationis causæ, & corruptionis est,

11 sed quæ secundum obliquum circum.

12 In hac enim, & continuum unum est, & moueri duobus motibus.

13 Necessè enim, si erit semper continua generatio, & corruptio, semper aliquid moueri, vt non deficient ipsæ transmutationes.

14 duobus autem, vt non solû contingat alterum.

15 Continuitatis igitur quæ est totius latio causæ est,
a *Alexander apud Philoponum.*

16 accedendi vero, & recedendi inclinatio.

17 Contingit enim quandoq;

6 Quamobrem plures, eosque oppositos cælestis corporis motus esse oportet, 7 aut latione, quia sint plures motus oppositi, 8 aut inæqualitate, ex eo quod vnus quidem sit motus, sed inæqualiter ad sublunaria corpora se habeat. 9 Oppositos enim effectus ab oppositis provenire causis necesse est. 10 Cum igitur cælestium corporum primum eodem perpetuo cieatur motu, & eodem semper modo sublunaria respiciat corpora, ortus, ac interitus causa non erit, 11 sed astrum Solis sub circulo obliquo, nempe Zodiaco latum. 12 Hoc enim vno, & continuo quidem, minimeque interrupto agitur moto, sed multiplici quodammodo, quatenus per eum ad inferiora hæc accedit corpora, & ab ijs recedit. 13 Nam quia generationes, & corruptiones perpetuo fiunt, æterno, ac perpetuo Solis ferri motu oportet, vt perpetuam quoq; generationum, & corruptionum seriem efficiat, 14 sed multiplici ex accessu, & recessu conflato, vt nec semper generatio tantum, nec interitus accidat. 15 Atq; continuus Solis, minimeque interruptus motus est, quia orbem ipsius supremum cæleste corpus diurno rapit, & circumagit motu, 16 multiplex verò accessum, & recessum continens, quia oblique sub Zodiaco fertur. 17 Sic enim interdum adest nobis,

nobis, interdum abest, & cum inæquali interuallo distet, inæquali etiam, & multiplici feratur motu oportet. 18 Quamobrem si adueniens, & prope existens Sol rerum generationem causat, abscedens, & procul manens interitum causabit. 19 Atque si sæpe adueniens generat, sæpe etiam abscedens corrumpet, oppositorum enim oppositæ videntur causæ. 20 Ex quibus manifestum est, quia Sol æquali ferme tempore ad inferiora accedit corpora, & ab ijs recedit, æquali etiam tempore, quæ naturæ præfinito cursu singulis accidunt annis generationem, atq; interitum fieri.

1 Quoniam verò sublunarium corporum generatio, & interitus cælestis actione corporis fiunt, 2 manifestum est, & omnia, quæ temporis mensuram patiuntur, & quæ vitam degunt, certam quandã, ac determinatam durationem à cælestibus corporibus nancisci, eaque definiri, & circumscribi. 3 Is enim sublunarium corporum ordo est, vt à superioribus dependeant, 3 omniaq; proinde temporis subiecta, vitamq; degentia corpora certa, ac præfinita durationis periodo mensurantur. 4 Verum haud omnibus idem vitæ spatium præscriptum est, sed his quidem breuius, illis autem longius. 5 Quorundam enim vitæ ambitus, ac mensura integrum cōplet

fieri longe, quandoque vero prope; inæquali vero distantia existente inæqualis erit motus.

18 Quocirca si in adueniendo, & in prope esse generat, & in recedendo, & longe fieri idipsum corrumpit.

19 Et si in sæpe adueniendo generat, & in sæpe recedendo corrumpit, contrariorum enim contrariæ causæ.

20 Et in æquali tempore corruptio, & generatio, quæ secundum naturam.

Tex. 57.

1 Ideo, & tempus, & vitæ vniuscuiusque numerum habet, & hoc determinatur.

a S. Thomas.

2 Omnium enim ordo est;

3 & omne tempus, & vitæ mensurantur circuitu.

4 Sed tamen non eadem omnia, sed hæc quidem minori, hæc autem maiori.

5 his enim annus, his autem maior, alijs autem minor circuitus est mensura,

plet annum, ut animalia quædam, & plantæ, quorundam verò mensura minor est, quorundam autem maior, quatenus vnumquodq; ens magis, aut minus virtutem à cælestibus corporibus infusam suscipit. Existimandum enim est viuens in diuersa cæli constitutione genitum, diuersam quoq; vitæ periodū nancisci, quæ ad certum vsque tempus durat, nisi extrinsecis interuenientibus causis, ut fere contingit, vitæ recidatur structura, quæ ob temperamentum acceptum diutius propagari poterat.

¹ Hæc autem, quæ dicta sunt, vel ipsis conspicua sensibus videntur. ² Et enim Sole ad nos appropinquante insigni fætu, partuq; naturæ gigni, enasque viuentia, abscedente autem in interitum ruere aduertimus: ³ hunc verò accessum, & recessum pari, ut dictum est, mensura definiri constat, quandoquidem accessus à Capricorno ad Cancrum sex mensibus peragitur, totidemque recessus à Cancro in Capricornum & in accessu quidem ver, & æstas, in recessu autumnus, & hyems accidunt. ⁴ Ex quo patet ea, quæ naturæ cursu statis temporibus fiunt, ac desinunt, æquali tēpore gigni, atq; interire. ⁵ Verum sæpe contingit, ut quædam generationes, & corruptiones citius, aliæ tardius perficiantur, & statutum à natura

tempus

Tex. 58.

- ¹ Apparent autem, & secundum sensum cōfessa his, quæ à nobis dicta sunt.
² Videmus enim quod adueniente quidem sole generatio est, recedente autem corruptio,
³ & in æquali tempore vtrūq;

- ⁴ æquale enim tempus generationis, & corruptionis quæ secundum naturam.
⁵ Sed contingit sæpe in minori corrumpi,

tempus præuertant: ⁶ Quod quidem ob mutuam elementorum permixtionem, ex quibus omnia fiunt euenire certum est. ⁷ Quia enim elementa, quæ mixtorum sunt materia inæqualem plerumq; temperiem sortiuntur, & vbiq; eodem modo sæpe disposita nō insunt, inæquales fieri generationes oportet, & has quidem celerius, illas verò tardius accidere. ⁸ Vnde fit, ut ob horum generationem, aliorum interitus contingat, sicq; plura ante statutum à natura tempus intereant, genitis ijs, quæ ob elementorum dispositionem prius quā definitum adsit tempus fiunt. ⁹ Sed quamuis sæpe ordo, quem cælestia determinant corpora præuertatur, necesse tamen est perpetuas, & continuas esse rerum generationes, & corruptiones ob perennem, æternumque cælestium corporum motum.

¹ Hoc autem summo quodam consilio, & ratione prouisum est. ² Nam semper natura in omnibus id consuevit appetere, quod melius, ac præstabilius est, at præstabilius videtur esse, quam non esse, igitur summo desiderio appetit esse natura. Quod si frustra esse desiderium naturæ inconueniens est, quæ natura constant semper habebunt esse. ³ Quot verò modis esse dicatur alibi monstratum est. ⁴ Impossibile autem est,

⁶ propter ad inuicem confusionem.

a S. Thomas.

⁷ Inæquali enim existēte materia, & non vbiq; eadem, necesse est generationes inæquales esse, & has quidem celeriores, illas autem tardiores.

⁸ Quocirca accidit propter harum generationem alijs fieri corruptionem.

⁹ Semper vero, ut dictum est, continua erit generatio, & corruptio, & nunquam deficiet, propter eam, quam diximus, causam.

Tex. 59.

- ¹ Hoc autem rationabiliter contingit.
² Quoniam in omnibus inquitur quod melius est desiderare naturam semper, melius autem esse, quā non esse.

³ Esse autem quot modis dicimus in alijs dictum est:

⁴ hoc autem in omnibus im-

possibile existere, propterea quod longe à principio distant,

5 reliquo modo compleuit totum Deus continuam faciens generationem.

6 Ita enim maxime continuabitur ipsum esse, quia proxime, & substantiè fieri semper generationem.

7 Huius autem causa, ut dictum est sæpe, circulo latio, sola enim continua,

8 Ideo, & alia quæcumque transmutantur ad inuicem secundum passiones, & potentias, ut simplicia corpora, imitantur circularem lationem.

9 Cum enim ex aqua aer generetur, & ex aere ignis, & rursus ex igne aqua circulo diximus reuertisse generationem quia rursus reflectitur.

10 Quocirca, & recta latio imitans circularem cõtina est.

est, quæ in his inferioribus degunt obtinere semper esse, ac necessario existere, quoniam longe à primo rerum principio distant, in quo necessitas essendi radicata est. 5 Quamobrem Deus alio utiq; modo naturæ desiderium impleuit perpetuam rerum efficiens generationem, qua maxime conseruatur natura, & immortalitatem quodammodo acquirit. 6 Sic enim rerum naturalium esse perpetuum fit, quatenus haudquam substantiarum deficiens generatio propriam earum speciem seruat. 7 Atq; huius perpetuitatis efficiens, ut sæpe diximus cælestis corporis latio est, quæ sola perpetua, æternaq; esse potest. 8 Hinc vero accidit quæcumq; secundum passiones, & oppositas qualitates inuicem mutantur, qualia simplicia corpora, & elementa videntur, quoad fieri potest, circularem cælestium spherarum motum, qui antiquitate, continuitate, & æquabilitate primus est, æmulari. 9 Cum enim ex aqua gignitur aer, ex aere ignis, & rursus ex igne fit aqua, circularem factam esse generationem dicimus, propterea quod iterum ad principium sese reflexerit. 10 Quamobrem, & quæ recta procedit elementorum generatio cælestem circularem imitata motum perpetua, & continua est, quandoquidem accedente Sole ignis, & aer, absc-

abscedente verò terra, & aqua fiant.

1 Ex his facile quorundam soluitur dubitatio, quam ob causam elementa naturæ impetu in propriam regionem infinito iam tempore lata, nec à mixtis corporibus vnquam penitus abstrahantur, nec ab inuicem seiuncta in proprijs existant locis. 2 Nam huius rei causa mutua elementorum transmutatio est. 3 Si enim vnumquodq; elementum in propria maneret regione, & haud ab alio proximo transmutaretur elemento, iam utiq; elementorum destitissent mutationes, omnesq; defecissent actiones, & passiones, & singula ab inuicem seiuncta elementa consisterent: 4 At mutua perpetuo elementorum transmutatio fit, aliorumq; generatio, & aliorum interitus accidit ob inæqualem, & multiplicem quodammodo cælestis lationem corporis. 5 Quamobrem eorum nullum in certo aliquo, & statuto diu consistit loco, sed cum in aliud transmutatur elementum, ipsius quoque subit locum. 6 Ex dictis igitur manifestum est quod generatio, & corruptio in rebus inest, quam ob causam fiat, & quid sit generabile, & corruptibile.

At quoniam cæleste corpus motum prima generationis, ac interitus causa non est, sed mouens ipsum, à quo æterno calum voluitur, & circumagitur mo-

BB tu,

Tex. 60.

1 Simul autem manifestum ex his, quod quidam dubitant, quare vnoquoque corporum in propriam lato regionem in infinito tempore non distrahuntur corpora.

2 Causa enim huius est ad inuicem transitio.

3 Si enim vnumquodque maneret in sua ipsius regione, & nõ transmutaretur ab eo, quod prope, iam utique distracta fuissent.

4 Transmutantur igitur propter lationem duplicem existentem;

5 quia autem transmutantur, non cõtigit manere vllum eorum in vlla regione ordinata.

6 Quod igitur est generatio, & corruptio, & propter quæ causam, & quid generabile, & corruptibile ex his, quæ dicta sunt, manifestum est.

tu, aliqua breuiter de hoc mouente diligentius alibi tradita, nunc denuo repetere congruum videtur.

¹ Cum igitur motus sit perpetuus, & cōtinuus, ² quemadmodum in Physicis dictum est, & mouens aliquod esse perpetuum, & vnum, idemq; & immobile ab omni alteratione, ac generatione remotum oportet. ³ Atque cum plures circulares sint motus, & plura quoq; esse mouentia necesse est, quæ ab vno tamen, ac primo dependeant mouente, quod omnis origo motus existat.

³ Arbitrandum autem est tempore existente continuo, & ipsum continuum esse motum. Nam tempus sine motu esse, motumque sine tempore impossibile est, ⁴ quo fit, vt tempus alicuius continui motus mensura sit, nempe circularis, vt diximus, ac demonstrauius in Physicis, ergo si continuum tempus est, & circularis continuus erit motus.

¹ Sed dubitari potest, cum motum esse continuum dicimus, vtrum continuus dicatur, propterea, quod id quod mouetur continuū sit, an propter ipsum terminum, ad quem tendit motus, siue locus, siue affectio, & qualitas existat.

² Perspicuum autem est, ideo motum esse continuum quoniam cæleste corpus, quod mouetur continuum est. ³ Neq; enim ob affectionem continuitatē

fortitur

Tex. 61.

¹ Quoniam autem necesse est esse aliquod mouens, si motus erit, vt dictum est prius in alijs, & si semper, quod oportet aliquid semper esse, et si continuus, vnum, idem, & immobile, & inalterabile, & ingenerabile,

a Philoponus.

³ & si multi circulares motus, multa quidem omnia autem quodammodo esse hæc necesse sub vno principio.

³ Continuo autem existente tempore necesse motum cōtinuum esse, siquidem impossibile tempus sine motu esse,

⁴ continui igitur alicuius numerus tempus, circularis ergo, quemadmodum in his, qui in principio sermonibus determinatum est.

Tex. 62.

¹ Continuus autem motus, vtrum quia id, quod mouetur, continuum est, an quia id, in quo mouetur, velut locum dico, aut passionem?

² Manifestum itaq; quod eo, quod id quod mouetur:

³ Quomodo enim continua passio, nisi quia res, cui accidit continua est?

fortitur motus, cum idcirco sit affectio continua, quia in continuo inest subiecto. ⁴ Quod si motus continuitatem à proprio termino habet, eam à loco dumtaxat habebit, quatenus magnitudinem, & continuitatem habet locus. ⁵ At omnis haudquaquam motus ad locum perpetuus, & continuus est, sed is solum, qui in circulum fit, hic enim semper idem, & sibi ipsi continuus est. ⁶ Quare cælestis motus à corpore, quod circulari cietur motu, cōtinuitatem habet, ⁷ eamque tempus à motu nanciscitur.

¹ Quoniam vero in his, quæ per ortum, aut alterationem, aut aliam omnino mutationem continenter, ac perpetuò mouentur, eum seruari ordinem experimur, vt perennes, ac perpetui rerum ortus, & occasus nulla vnquam intermissione facta contingant, ² considerandum est, num eiusmodi series ita procedat, vt priuata alicuius rei generatio necessaria sit, an potius omnes accidentario eueniant, possintque esse, & non esse.

¹ Manifestum autem est eorum, quæ generantur quædam ex necessitate non esse. ² Nam aliter verbo (erit) & aliter verbo (futurum est) vtimur, quando quidem verbum (erit) in his, quæ necessario post aliqua fiunt vsurpamus,

BB 2 verbum

⁴ Si autem, & quod id, in quo, soli loco hoc inest, magnitudinem enim quædam habet;

⁵ huius autem quod circulo sursum continuum, quocirca ipsum sibi semper continuum est.

⁶ Hoc igitur est quod facit continuum motum, quod circulo fertur corpus,

⁷ ipse autem motus tempus.

Tex. 63.

¹ Quoniam autem in his, quæ continue mouentur secundum generationem, aut alterationem, aut omnino transformationem, videmus consequenter existens, & quod generatur hoc post hoc, vt non deficiat,

² considerandum vtrum est aliquid, quod ex necessitate erit, an nihil, sed omnia contingit non facta esse.

Tex. 64.

¹ Quod enim quædam manifestū est, & mox ipsum erit, & ipsum erit futurum alterū propter hoc.

a Philoponus.

2 Quod enim verum dicere, quod erit, oportet hoc esse quandoq; verum, quod est.

3 Quod autem nūc verum est dicere quod futurum est, nihil prohibet nō factum esse, ambulaturus enim quis non ambulabit.

Tex. 65.

1 Omnino autem quoniam contingit quædam entium esse, & non esse, manifestum est quod, & quæ generantur, ita se habebunt, & non ex necessitate hoc erit.

2 Vtrum igitur omnia sunt talia, an non?

Tex. 66.

1 Sed quædam necesse est simpliciter fieri.

2 Et est quemadmodum in ipsis esse, hæc quidem impossibilia non esse, hæc autem possibilia,

3 ita, & circa generationem ut factas esse versiones necesse est, & non possibile est non contingere.

Tex. 67.

1 Si igitur quod prius necesse est factum esse, & quod posterius erit, ut si domus fundamentum, si vero hoc, lutum, nunquid si fundamentum factum est, necesse, & domum factam esse, an non amplius, nisi & illud necesse sit generatū esse simpliciter?

a Philoponus.

verbum autem (futurum est) in ijs, quæ contingenter accidunt. 2 Cum enim de aliquo affirmamus, quod erit, hoc adsit aliquando necesse est, ut cum dicimus, quod hyeme transacto erit ver.

3 Cum vero de aliquo asserimus, quod futurum est, hoc haud fieri nihil prohibet, si enim futurum esse dicamus, ut quispiam ambulet, contingere potest, ut non ambulet.

1 Præterea omnino contingit quædam ex necessitate esse, quædam non esse, ergo & eorum quoq; generationes aliæ necessario, aliæ contingenter fient.

2 Vtrum igitur omnia eiusmodi sint, ut necessario gignantur, an alia quidem necessariam, alia contingentem generationem habeant?

1 Respondeo simpliciter quædam ex necessitate fieri. 2 Nam quemadmodum entium quædam non possunt non esse, quædam verò possunt non esse, 3 sic, & in eorum generatione accidit, ut quædam ex necessitate fiant, veluti cælestium conversiones orbium, quæ ex necessitate fiunt.

1 Verum, & id quæri potest, utrum sicut id, quod ortu prius est, necessario arguitur ex eo, quod ortu posterius est, ut ex domo fundamentum, ex fundamento lutum, ita retro commeet, & ex priori colligatur necessario posterius,

hoc

hoc est, utrum quibuscumque inest necessarium ex suppositione, his & simpliciter necessarium inest? Respondeo cum posterius necessarium simpliciter est ex priori tum necessario colligi. 2 Atq; si hoc pacto necessarium sit, fundamento utiq; genito, & ipsam gigni domum necesse erit, 3 sic enim se habet prius ad posterius in his, quæ simpliciter necessario fiunt. 4 Ex quo id etiam accidit, ut si posterius existat, ipsum quoq; prius necessario genitum sit. 5 Quomobrem in his mutuo recipere licet, ut si posterius gigni necesse sit, prius etiā gigni debeat, & si prius gigni oporteat, posterius etiam gigni consentaneum sit. 6 Hoc autem posterius non ex eo sequitur, quod prius iam factum supponat, sed quia ex propria conditione naturæ futurum necessario est. 7 Ex quibus patet in his, quorum posterius necessarium simpliciter est, conversionem fieri, ut priori genito ex necessitate sit genitum posterius, & genito posteriori, prius quoq; necessario genitum sit. Quibuscumque igitur necessarium simpliciter inest, ex suppositione etiam necessarium inest: at his, quibus necessarium ex suppositione competit, simpliciter quoq; necessarium competere necesse non est.

Simpliciter autem necessarium in eorum

2 Si autem hoc necesse, & fundamento generato, generatam esse domum,

3 sic enim quod prius se habebat ad posterius;

4 Quare si illud erit necesse illud prius generatum esse;

5 Si igitur necesse generatum esse posterius, & quod prius necesse, et si quod prius & quod posterius igitur necesse esse.

6 Sed non propter illud, sed quoniam suppositum erat ex necessitate futurum.

7 In quibus igitur posterius necesse est esse, in his convertitur, & semper priori generato necesse est generatum esse posterius;

eorum generationibus esse nequit, quæ rectâ procedunt, & ad formas sunt, quæ specie inter se perpetuò differunt. Nam aut in infinitum generationes tendunt, an non.

¹ Si igitur generationes inferius descendendo in infinitum progrediantur, veluti ex igne fiat aer, ex aere aqua, ex aqua terra, atque ex terra quoddam aliud in infinitum gignatur corpus, nullum eorum, quæ posterius fiunt, nec simpliciter, nec ex suppositione generatum esse oportebit. ² Etenim semper siue generatio simpliciter, siue ex suppositione fiat, prius aliquid esse, eoque existente posterius aliud gigni necesse est, ³ at in infinito neque prius, neque posterius est, cum principio, & sine careat, ergo in generationibus eorum, quæ rectâ in infinitum procedunt, simpliciter aliquid generatum esse impossibile est. ⁴ At verò nec in generationibus, quæ terminum, ac statum aliquando habent, necesse erit aliquid simpliciter gigni, nempe domum, cum factum fuerit fundamentum. ⁵ Nam si necessario iacto fundamento gignatur domus, id semper esse oportebit, quod contingit non semper esse.

⁶ Necesse etenim est generationem semper esse, si ex necessitate fiat, ⁷ quandoquidem necessarium, & semper existant

stant simul, idque non esse impossibile sit, quod necessario est. ⁸ Quamobrem si quid necessario est, æternum erit, & si quid æternum est, necessario quoque existet. ⁹ Quo fit ut si alicuius necessaria generatio sit, æterna, ac perpetua, & si æterna, ac perpetua sit, necessaria utique debeat esse. At absurdum est generationem domus iacto fundamento semper esse, ergo necessaria simpliciter esse nequit. ¹⁰ Ex quibus manifestum est circularem dumtaxat generationum progressum absolute, ac simpliciter necessarium esse, atque ex vna priori generatione sequi ex necessitate aliam, qua idem secundum speciem redeat, & si non continuatione, regressione tamen perpetuum fiat. ¹¹ Nam vel finem aliquando generationem habere oportet, vel non, & si non habet, quoniam æterna, ac perpetua est, vel recto ordine fiat, vel in orbem recurrat necesse. ¹² Cum igitur æterna sit, recto ordine fieri nullo modo potest. ¹³ Neque enim vllum erit eius principium, vel si ad ea, quæ deinceps generanda sunt respiciamus, vel si ad ea, quæ superiori iam tempore genita fuerunt. ¹⁴ At principium esse necesse est, quandoquidem id simpliciter necessarium sit, quod existente priori sit. ¹⁵ Quamobrem si æternam

esse necesse, non possibile non esse.

⁸ Quocirca si est ex necessitate sempiternum est, & si sempiternum est, ex necessitate.

⁹ Et si generatio, igitur ex necessitate sempiterna, & generatio huius, & si sempiterna, ex necessitate.

¹⁰ Si igitur alicuius ex necessitate simpliciter generatio sit, necesse circuire, & reuer-ti.

¹¹ Necesse enim est, aut terminum habere generationem, aut non, & si non aut, in rectum, aut circulo.

¹² Horum autem, siquid erit sempiterna, non in rectum possibile est,

¹³ quia nequaquam est principium, neque si inferius, ut in futuris accipiamus, neque superius, ut in generatis.

¹⁴ Necesse autem est esse principium, non finita existente,

¹⁵ & sempiternam esse, ideo necesse est circulo esse.

Tex. 68.

¹ Si igitur in infinitum tēdet ad inferius, non erit necesse posterius hoc generatum esse simpliciter, sed neque ex suppositione.

² Semper enim alterum antea necesse erit, ideo & illud necesse generatum esse.

³ Quocirca si non est principium infiniti, neque primū erit aliquod, propter quod necesse erit generatum esse.

⁴ At verò, neque in terminum habentibus hoc est dicere vere, quod simpliciter necesse sit generatum esse, ut domū, quando fundamentum generatum fuerit.

⁵ Quando enim generatum fuerit, nisi necesse semper hoc generari, accidet semper esse contingens non semper esse.

⁶ Sed oportet generationi semper esse, si ex necessitate est eius generatio.

⁷ Ipsum enim ex necessitate, & semper simul, quod enim

nam asseramus generationem, recto
haud ordine fieri, sed in orbem recur-
rere fateri cogimur. ¹⁶ Necessse igitur
est in generatione regressum fieri, vt
si hoc necessario sit, ergo & prius, si
verò hoc, & posterius fieri oporteat,
atque id perpetuo, neque enim re-
fert, vtrum inter duo, an inter plu-
ra hæc reciprocatio fiat. ¹⁷ Quamo-
brem in circulari motu, & genera-
tione absoluta necessitas reperitur, a-
deo vt si circularis generatio sit, v-
numquodque idem specie gigni, ac ge-
nitum esse oporteat, & si hoc acci-
dat, ex necessitate circularis fiat gene-
ratio.

Tex. 60.

- 1 Hæc itaq; rationabiliter,
a *S. Thomas.*
- 2 quoniam perpetuus, & ali-
bi apparuit circulo motus, &
qui cæli, quoniam hæc ex ne-
cessitate generantur, & erūt,
quot huius motus sūt, & quot
propter hunc.
- 3 Si enim quod circulo mo-
uetur, semper aliquid mo-
uet, necessse est & horum cir-
cularem esse motum, vt supe-
riori existente latione circu-
lari, sol sic.
- 4 Quoniam vero sic, anni tē-
pora propter hoc circulo ge-
nerantur, & reuertuntur.

¹ Rationi verò consentaneum est,
² circularem esse generationum pro-
gressum. ² Nam circularis motus, quo
cælestia feruntur corpora, æternus, ac
perpetuus est, ergo & sublunares om-
nes motus, qui ab eo, tamquam ab
efficiente causa dependent, in orbem
fiunt, æternique proinde, ac perpetui
sunt. ³ Si enim corpus in orbem mo-
tum aliquid mouet, & id quoque in
orbem moueri oportet, quo fit, vt
supremi latione corporis circulari exi-
stente, Solis quoque circularis fiat la-
tio. ⁴ Quoniam verò Sol in orbem
mouetur, necessse est etiam dies, &
horæ, & reliquæ temporis partes in
orbem

orbem recurrant. ⁵ His autem sic mo-
tis, & generationes quoque omnes-
que sublunares motus, qui ab ipsis men-
surantur, ac dependent, in circulum
fient.

¹ Sed hic dubitatio est, ² quam ob
causam hæc quidem circulo generan-
tur, vt aer, & aqua, & cætera om-
nia, quæ specie idem sunt, si enim ad-
sit nubes, pluat necessse est, & si plu-
at, adsit nubes oportet, alia verò vt
homines, & animalia, reliquaue indi-
uidua, nec circulo reuertantur, nec
eadem rursus numero contingant.

² Neque enim si pater Socrates geni-
tus est, & Platonem filium genitum ef-
se, neque si genitus Plato filius est, &
patrem Socratem genitum esse oportet.
³ Respondeo homines, & anima-
lia, cæteraque indiuidua numero ea-
dem reuerti non posse, quoniam eorum
generatio haud in circulum redit, sed
rectà proficiscitur. ⁴ Sed rursus quæ-
ri potest, vtrum omnia simili reuertan-
tur modo, an non, sed hæc quidem
eadem numero, hæc specie solum re-
deant? ⁵ Respondeo quæ sempiterna
sunt, & interire nequeunt, cum mo-
uentur, numero eadem redire posse,
vt idem Sol ad Arietem facta conuer-
sione cæli: neque enim antecedentem
habent motum per quem acceperint es-

CC se.

⁵ His autē ita generatis, omnia ab his.

Tex. 70.

¹ Quare ergo hæc quidem ita
videntur, vt aqua, & aer cir-
culo generari, et si nubes e-
rit, oportet, & pluere, & si
pluet oportet, & nubē esse, ho-
mines verò, & animalia non
reuertuntur in seipsa, vt rur-
sus generetur idem.

² Non enim necessse si pater
generatus est, te generatum
esse, sed si tu, illum.

³ In rectum autē videtur esse
hæc generatio.

⁴ Principium autem confide-
rationis rursus hoc, vtrum si-
militer omnia reuertuntur,
an non, sed hæc quidem nu-
mero, hæc autem specie so-
lum?

⁵ Quorumcūq; igitur in cor-
ruptibilis est substantia, quæ
mouetur, manifestum quod,
& numero eadem erunt, mo-
tus enim sequitur, quod mo-
uetur.

6 Quorumcumque autem non sed corruptibilis, necesse est specie, numero autem non reuerti.

7 Ideo aqua ex aere, & aer ex ex aqua specie idem, non numero.

8 Si autem, & hæc numero, sed non quorum substantia generatur, existens talis, qualis potest non esse.

se. 6 At caduca, interituique obnoxia eadem specie dumtaxat, haud numero reuertuntur, quoniam efficiens horum causa per motum operans, ut actu causa est ob circumstantiarum defectum, cum quibus ad numericam effectus identitatem cõcurrit, nec eadem semper manet, nec redire potest ad corruptum idem numero reparandum.

7 Quamobrem nec ex aere aqua, nec ex aqua idem numero, sed specie solum redit aer. 8 Quod si eadem numero elementa redire dicamus, id nequam eorum substantiam corruptibilem supponentes, sed prorsus ingentam, ac sempiternam esse existimantes enunciabimus.

F I N I S.

I N D E X R E R V M N O T A-
bilium, quæ in toto opere continentur.

A

Accretio quomodo à generatione, & alteratione differat. lib. 1. tex 25. & 33.

Accretio ex materia separata nõ fit. Probatur. l. 1. t. 27. & 28.

Accretio ex materia fit, quæ actu corpus est. Probatur l. 1. t. 31.

Accretionis condiciones, quæ sint. l. 1. t. 32. & 33.

Accretionem euertens dubitatio. l. 1. t. 32.

Accretionem quidnam sumat. l. 1. t. 34.

Accretionis, & alterationis discrimen. l. 1. t. 34.

Accretionis efficiens causa, quæ fit. l. 1. t. 34.

Accretio dissimilaribus partibus propter similes competit. l. 1. t. 35.

Accretio quomodo secundum partes formales, sed non materiales fiat. l. 1. t. 35. 36. & 37.

Accretionem euertens dubitatio soluitur. l. 1. t. 37.

Accretionis causa materialis, quæ fit. l. 1. t. 37.

Accretionis, & nutritionis discrimen. l. 1. t. 41.

Accretio, & decretio cur certis

temporibus fiant. l. 1. t. 42.

Actionem, & passionem inter dissimilia fieri non nulli probant. l. 1. t. 46.

Actionem, & passionem inter similia fieri opinatur Democritus. l. 1. t. 47.

Actio, & passio inter ea non fiunt, quæ penitus similia sunt. Probatur. l. 1. t. 48.

Actio, & passio inter ea non fiunt, quæ penitus similia sunt. Probatur. l. 1. t. 49.

Actionis modus ex quorundam sententia. l. 1. t. 56.

Actio, & passio quomodo fiant. l. 1. t. 77.

Agere proprie quid sit. l. 1. t. 45.

Agentis, & mouentis discrimen. l. 1. t. 45.

Agens duplex est. l. 1. t. 30.

Agens, & patiens materia similia, forma verò dissimilia sunt. Probatur. l. 1. t. 50. & 51.

Agens cum agit sibi patiens assimilare intendit. Probatur. l. 1. t. 51.

Agens duplex est. l. 1. t. 53.

Agens quodnam in agendo re-
patiatur. l. 1. t. 53.

Alteratio quando fiat. l. 1. t. 23.

Alterationis subiectum quodnam sit. l. 1. t. 23.

Alimenti natura, quæ fit. l. 1. t.

I N D E X.

38. & 39.
Alimentum quomodo augeat. l. 1. t. 39. & 41.
Anima quomodo accretionem efficiat. l. 1. t. 41.
Aridum à sicco dependet. l. 1. t. 12.

C

Calidum, & frigidum aëri-
uè ad mixtionem concurrunt. Probatur. l. 2. t. 8.
Calidum quomodo definiatur. l. 2. t. 8.
Congregatio, & segregatio corporum quomodo ad rerū generationem, & corruptionem conferant. l. 1. t. 10.
Corpora inferiora determinatam durationem habent. l. 2. t. 57.

D

Democritus quomodo probet individua corpora esse. l. 1. t. 8. & 9.
Democriti ratio ad probanda corpora individua soluitur. l. 1. t. 9.

E

Efficiens, & finis discriminē. l. 1. t. 55.
Efficiens duplex est. l. 1. t. 14.
Empedoclis de principijs rerū loquentis error. l. 1. t. 2. & 3.
Empedoclis de actione, & passione sententia confutatur. l. 1. t. 75. & 76.
Empedoclis ostenditur contradictio dum elementorum mutationem negat, & eorumdē

comparationem asserit. l. 2. t. 37.
Empedoclis de accretionē sententia confutatur. l. 2. t. 38.
Empedoclis de naturali rerum ortu sententia confutatur. l. 2. t. 39. vsque ad t. 45.
Empedoclis de animæ natura sententia cōfutatur. l. 2. t. 45.
Elementa cur prima sensibilia dicantur. l. 2. t. 1.
Elementa prima rerum principia esse probant veteres. l. 2. t. 2.
Elementa fiunt ex materia, quæ ab ipsis formis inseparabilis est. l. 2. t. 6.
Elementa quatuor sunt, Ignis, Aer, Acqua, & Terra. Probatur. l. 2. t. 16.
Elementa simplicia non sunt, sed mixta, & impura. l. 2. t. 20. & 21.
Elementa singula vnam præcipuè qualitatem sibi vendicant. l. 2. t. 23.
Elementa omnia inuicem transmutantur. Probatur. l. 2. t. 24.
Elementa symbola facilius, dissymbola verò difficilius mutationem subeunt. Probatur. l. 2. t. 25. & 26.
Elementum vnum quomodo ex duobus fiat. l. 2. t. 27.
Elementum vnicum ex duobus symbolis gigni nequit. Probatur. l. 2. t. 29.
Elementum vnum aliorum materia elementorum non est.

Pro-

I N D E X.

Probatur. l. 2. t. 31.
Elementorum materia medium quid inter ea non est. Probatur. l. 2. t. 32.
Elementorum vnum absolutè primum non est, ex quo immutato cætera fiant. Probatur. l. 2. t. 35.
Elementa in infinitum recta progredi nequeunt. Probatur. l. 2. t. 36.

F

Forma est, quæ res naturales denominat. l. 2. t. 4.
Frigidum quomodo definiatur. l. 1. t. 8.

G

Generatio, & corruptio congregatione, & segregacione corporum fieri nequeunt. l. 1. t. 10.
Generationis, corruptionis, & alterationis nomine quid intelligendum sit. l. 1. t. 10.
Generatio quomodo ex ente, & non ente fiat. l. 1. t. 11.
Generationem substantialem evertens dubitatio. l. 1. t. 12.
Generationis perpetuitatem evertens dubitatio. l. 1. t. 16.
Generationis perpetuitatis causa materialis, quæ sit. l. 1. t. 17.
Generatio vnius est corruptio alterius, & vnius corruptio alterius generatio. l. 1. t. 17.
Generationis substantialis causa materialis, quæ sit. l. 1. t. 17.
Generationem substantialem, eiusque perpetuitatem euer-

tens dubitatio soluitur. l. 1. t. 17.

Generatio substantialis, quæ simpliciter dicatur, quæ uè secundum quid, & secundum verū, & secundum vulgarem opinionem. l. 1. t. 18. & 19.
Generatio in vniuersum sumpta, quæ simpliciter, prout uè secundum quid dicatur. l. 1. t. 20.
Generatio simpliciter, & secundum quid in omnibus prædicamentis considerari potest. l. 1. t. 20.
Generationis substantialis, & alterationis differentia traditur. l. 1. t. 23.
Generatio substantialis, quædo fiat. l. 1. t. 23.
Generationis substantialis subiectū quodnam sit. l. 1. t. 23.
Generatio cum fit quomodo nullum remaneat sensibile. l. 1. t. 24.
Generationis perpetuæ causa efficiens corpus cælestes videtur æterno tempore motum. l. 2. t. 55.
Generationis, & corruptionis perpetua vicissitudo ab ipso Sole provenit. Probatur. l. 2. t. 56. & 58.
Generationes, & corruptiones naturales æqualibus temporibus fiunt. l. 2. t. 58.
Generationem perpetuam esse conueniens est. l. 2. t. 59.
Generationum, quæ necessaria, & quæ contingentes sint. l. 2. t. 63.

I N D E X.

t. 62. vsque ad t. 69.
 Generationū progressus in cir-
 culum fit. l. 2. t. 69.
 Generabilium, quæ redire eadē
 possint, & quæ non possint. l.
 2. t. 70.
 Grauitas, & leuitas elemento-
 rum formæ non sunt. Proba-
 tur. l. 2. t. 8.

H

Humidum, & siccum passi-
 uè ad mixtionem concur-
 runt. Probat. l. 2. t. 9.
 Humidū quomodo definiatur.
 l. 2. t. 9.
 Humidum, & siccum multiplici-
 ter dicuntur. l. 2. t. 14.

L

Leuicippi de rerum natura
 sententia. l. 1. t. 60.
 Leucippi opinio cum empe-
 doclis opinione confertur.
 l. 1. t. 62.
 Leucippi opinio cum Platonis
 opinione confertur. l. 1. t. 63.
 Leucippi, & Democriti corpu-
 scula ad actionem, & passio-
 nem efficiendam inuicta con-
 futantur. l. 1. t. 64. vsque ad t.
 75.

M

Magnitudo quomodo fit di-
 uisibilis, & indiuisibilis. l.
 1. t. 9.
 Magnitudo actu puncta non ha-
 bet. l. 1. t. 9.
 Magnitudo quomodo fit in po-
 tentia ad actualement partium
 diuisionem. l. 1. t. 9.

Materia dicitur simpliciter non
 ens. l. 1. t. 22.
 Materia quomodo fit eadem
 sub omnibus formis. l. 1. t. 22.
 & 29.
 Materia, quam habeat existen-
 tiam. l. 1. t. 22.
 Materia inseparabilis est à for-
 mis. l. 1. t. 29.
 Materia eadē est generationis,
 alterationis, & accretionis. l.
 1. t. 31.
 Magnitudo, quæ in accretione
 fiat. l. 1. t. 40.
 Materia similem generi vnita-
 tem habet. l. 1. t. 54.
 Materia vnica non est, quæ ab
 elementis actu seiungi queat.
 Probat. l. 2. t. 3.
 Materiam esse causam efficien-
 tem generationis aiunt. Qui-
 dam. l. 2. t. 52.
 Materia generationis causa ef-
 ficiens non est. Probat. l. 2.
 t. 53.
 Mixtionem euertens dubitatio.
 l. 1. t. 82.
 Mixtio quomodo à cæteris mu-
 tationibus differat. l. 1. t. 83.
 Mixtionis modus quem tradunt
 veteres confutatur. l. 1. t. 85.
 & 86.
 Mixtionem, quæ facilè, aut dif-
 ficilem, perfectam, aut imper-
 fectam efficiant. l. 1. t. 89. &
 90.
 Mixtio quid sit. l. 1. t. 90.
 Mixta ex elementis existētibus
 actu fieri nequeunt. Proba-
 tur.

I N D E X.

tur. l. 2. t. 46. & 47.
 Mixta quomodo ex elementis
 fiant. l. 2. t. 48.
 Mixta perfecta ex omnibus ele-
 mentis constant. Probat. l.
 2. t. 49. & 50.
 Miscibilia quomodo sint in mix-
 to. l. 1. t. 84.
 Miscibilia, quæ sint. l. 1. t. 87. & 88.
 Molle ab humido, & durum à
 sicco dependet. l. 2. t. 13.
 Mouens duplex est. l. 1. t. 53.
 Motoris æterni natura breui-
 ter attingitur. l. 2. t. 61.
 Motus æternus à corpori cæle-
 sti cōtinuitatē habet. l. 2. t. 62.

P

Platonis, an Democriti opi-
 nio de rerum principiis na-
 turalior sit. l. 1. t. 7. & 8.
 Platonis error in materiæ pri-
 mæ naturā assignanda. l. 2. t. 4.
 Platonis sententia de causa ef-
 ficiēte generationis. l. 2. t. 52.
 Platonis sententia de causa effi-
 ciente generationis confuta-
 tur. l. 2. t. 52.
 Parmenidis de rerū natura sen-
 tentia. l. 1. t. 57. & 58.
 Pori, ac meatus quomodo ad a-
 ctionem, & passionem confe-
 rant. lib. 1. t. 77.
 Principia cælestium, & inferio-
 rum eadem analogia sunt. l.
 2. t. 51.
 Principia rerum quænam sint. l.
 2. t. 51.

Q

Qualitates tangibiles sunt
 principia elementorū con-

stitutiuæ. l. 2. t. 7.
 Qualitatum tangibilium quæ-
 nam elementorum formæ sint.
 l. 2. t. 8.
 Qualitates primæ tangibiles qua-
 tuor sunt. l. 2. t. 15.
 Qualitatis primæ sunt causæ so-
 lum instrumentariæ genera-
 tionis. Probat. l. 2. t. 54.

S

Similares animalium partes
 duo genera partium habēt.
 lib. 1. t. 35.
 Siccum quomodo definiatur. l.
 2. t. 9.

T

Tactus multipliciter dicitur
 l. 2. t. 44.
 Tactus propriè dictus quibus
 insit. l. 1. t. 44.
 Tactus necessitas unde proue-
 niat. l. 1. t. 45.
 Tenue, & crassum ab humido, &
 sicco dependent. Probat. l.
 2. t. 10.

V

Vetereum opiniones de prin-
 cipijs rerum. l. 1. t. 1.
 Veterum plurimi generationē
 cum alteratione confundūt.
 l. 1. t. 1.
 Veteres cur substantialem afe-
 rant generationem. l. 1. t. 11.
 Veterum ad substantialem afe-
 rendam generationem dabi-
 tatio soluitur. l. 1. t. 11.
 Veterum de actione, & passione
 sententia confutatur. l. 1. t. 79.
 80. & 81.

F I N I S.

Errata grauiora. Corrigito.

Pagina.	
25	propria proprie
107	id est idem
116	informat. Aut informat, aut
118	propria propriam
118	propæri propriæ
125	mixtioem mixtionem
170	subiectum subiectam

G E N V A E,

APVD IOSEPHVM PAVONEM. M.DCXIV.

Superiorum permissu.